

En satsing for fremtiden

Evaluering av strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

Evaluering
Divisjon for vitenskap

En satsing for fremtiden

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

**Evaluering
Divisjon for vitenskap**

© **Norges forskningsråd 2010**

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag: Melkeveien designkontor
Foto/ill. omslagsside: Shutterstock
Trykk: Allkopi/Hustrykkeriet
Opplag: 500

Oslo, desember 2010
ISBN 978-82-12-02863-0 (trykksak)
ISBN 978-82-12-02864-7 (pdf)

FORORD

Norges forskningsråd har i løpet av 2010 gjennomført en evaluering av FoU-satsingen Strategiske høyskoleprosjekter (SHP). SHP startet opp i 2002 og prosjektvirksomhet pågår ut 2012. Alle midlene er disponert, og det har til sammen blitt bevilget om lag 332 millioner fordelt på 68 prosjekter.

Når evalueringskomiteen nå overleverer sin rapport til Norges forskningsråd, er det etter et intensivt og givende arbeid i komiteen samt etter møter med representanter for høyskolene og de myndigheter som har utarbeidet retningslinjer for og stått for utformingen av SHP-satsingen. Vi takker høyskolene for deres arbeidsinnsats i forbindelse med innleveringen av et omfattende skriftlig materiale og for en givende dialog ved intervjuene. Komiteen takker også representanter for Kunnskapsdepartementet, Norges forskningsråd og SHP-komiteen for en interessante samtaler ved intervjuene. Evalueringskomiteen har satt pris på å bli bedre kjent med høyskolesektoren og dens vilkår, og er overbevist om at høyskolene vil fortsette med å gi viktige bidrag til kunnskapsutviklingen i Norge.

Komiteen vil takke NIFU STEP for de sekretariatsressurser som ble stilt til disposisjon for komiteens arbeid, og spesielt komiteens faglige sekretær Siri Aanstad, forsker ved NIFU STEP. Vi vil også takke Hebe Gunnes ved NIFU STEP for hennes tilrettelegging av data fra Forskningsrådet og fra FoU-statistikken ved NIFU STEP.

Evalueringen er utarbeidet i fellesskap og er enstemmig.

15. november 2010

Agneta Bladh (leder)

Helle Ploug Hansen

Sigrid Hedin

Tomas Kroksmark

Erlend Moksness

Bjørn Torger Stokke

Astrid Söderbergh Widding

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	1
SAMMENDRAG	6
KAPITTEL 1. OM SHP-SATSINGEN	8
1.1 Den forskningspolitiske konteksten for satsingen	8
1.2 Sentrale kjennetegn ved SHP-satsingen	10
KAPITTEL 2. OM EVALUERINGEN	15
2.1 Bakgrunn, formål og organisatorisk forankring	15
2.2 Om evalueringskomiteen og dens mandat	16
2.3 Data og metode	17
KAPITTEL 3. STRATEGISKE HØGSKOLEPROSJEKTER, 2002-2012	19
3.1 SHP-midlenes størrelse og fordeling	19
3.2 Høgskolenes syn på satsingen	32
3.3 Resultater og analyse	34
KAP. 4 SAMLET VURDERING AV SATSINGEN	51
KAP. 5 ANBEFALINGER	53
LITTERATUR	55
VEDLEGG 1. EN OVERSIKT OVER DEN NORSKE HØGSKOLESEKTOREN	56
VEDLEGG 2. EVALUERINGSKOMITEENS MEDLEMMER	84
VEDLEGG 3. EVALUERINGSKOMITEENS MANDAT	88
VEDLEGG 4. BESTILLINGSBREV TIL HØGSKOLENE FRA NORGES FORSKNINGSRÅD	94
VEDLEGG 5. OVERSIKT OVER EVALUERINGSKOMITEENS INTERVJUER	106
VEDLEGG 6. INTERVJUGUIDER	112
VEDLEGG 7. KRITERIER FOR FAGFELLEVRURDERING AV PROSJEKTSØKNADER. NORGES FORSKNINGSRÅD	120
VEDLEGG 8. GENERELLE FØRINGER FOR INSTITUSJONSFORANKRET STRATEGISK PROSJEKT. NORGES FORSKNINGSRÅD	134

SAMMENDRAG

Strategiske høgskoleprosjekter (SHP) er en satsing under Norges forskningsråd rettet mot de statlige høgskolene og kunsthøgskolene. Satsingen ble startet opp i 2002 og løper ut 2012. Den samlede finansielle rammen har vært på rundt 330 millioner kroner, og midlene har blitt fordelt gjennom fem utlysninger. Det overordnede målet med SHP er å styrke forskning, faglig utviklingsarbeid og FoU-kompetanse. Satsingen har utover det flere faglige, strategiske og samarbeidsrelaterte målsettinger.

I det langsiktige arbeidet med å utvikle forskningsvirksomhet i tilknytning til høgskolenes utdanningstilbud, har SHP - med begrensede midler – bidratt til økt bevissthet rundt FoU og til utviklingen av en sterkere akademisk kultur i sektoren. Flere data, bl.a. for publisering og opprykk, viser at SHP har bidratt til å styrke FoU-miljøer ved høgskolene. Konkurransesetting av midlene internt i sektoren har økt den vitenskapelige kvaliteten ved høgskolene. Videre har den faglige friheten i kombinasjon med krav til prioritering internt på høgskolene og ”peer review”-vurdering av søknadene stimulert den strategiske tenkningen ved institusjonene. Den konkurransesatte støtten som har blitt gitt gjennom SHP har styrket det mønstret at utviklingen mot en sterkt forskningsbasert utdanning skjer i forskjellig tempo både mellom høgskoler og internt på høgskolene. Samtidig har øremerking av midler til høgskolene betydd at det har vært et fokus på langsiktig kompetanseoppbygging i sektoren.

SHP-satsingen har også bidratt til en styrking av høgskolenes strategisk evner. Den faglige frihetsgraden, i kombinasjon med kravet om å velge ut maksimalt tre prosjekter og å rangere SHP-søknadene, har bidratt aktivt til å stimulere den strategiske tenkningen ved høgskolene. SHP har videre ført til en intensivering av samarbeid internt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt, selv om resultatet varierer mellom høgskolene og mellom miljøene.

Samlet sett, har midlene blitt fordelt forholdsvis jevnt mellom høgskolene, men sett i forhold til faglig ansatte, har små høyskoler generelt fått en relativt større bevilgning enn store høgskoler. Bare en fjerdedel av SHP-midlene har gått til helsefag og pedagogiske fag, til tross for at høgskolene har en betydelig del av sin virksomhet innenfor disse fagområdene. Den profesjonsrettede forskningen, og spesielt innenfor helsefag, har dermed ikke hevdet seg i den sterke konkurransen innenfor SHP-satsingen. En relativt stor andel av midlene har gått til tverrfaglige prosjekter.

Satsingen har fungert som en vitamininnsprøytning i sektoren. I tillegg til å skape selvillit og entusiasme blant forskerne som har fått støtte, har SHP bidratt til at forskningen blitt mer synlig på høgskolene. Resultatene har skapt anerkjennelse i de øvrige fagmiljøene og prosjektene har blitt fremholdt som eksempler til etterfølgelse. Satsingen har gjort høgskolene mer motivert til å forske og søke om eksterne forskningsmidler, også utenom SHP.

KAPITTEL 1. OM SHP-SATSINGEN

Strategiske høgskoleprosjekter – SHP – er en satsing under Norges forskningsråd (NFR) med øremerket finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KD)¹. Satsingen retter seg mot de statlige høgskolene og kunsthøgskolene,² og har som mål å styrke forskning, faglig utviklingsarbeid og FoU-kompetanse. SHP startet opp i 2002 og løper ut 2012. Alle midlene er disponert, og det har til sammen blitt bevilget ca. 330 millioner fordelt på i underkant av 70 prosjekter.

1.1 Den forskningspolitiske konteksten for satsingen

Høgskolesektoren spiller en sentral rolle i norsk høyere utdanning. Rollen har tradisjonelt bestått i å sikre et tilbud om kortere profesjons- og disiplinrettede utdanninger over hele landet. Siden Høgskolereformen på midten av 1990-tallet, som innebar at 98 regionale høgskoler ble slått sammen til 26 statlige høgskoler, har det blitt et stadig større fokus på at høgskolene også skal bidra til landets samlede innsats når det gjelder forskning og utvikling (FoU). Dette må ses i sammenheng med et økende behov for FoU knyttet til utdanningene høgskolene tilbyr, og at høgskolene som del av reformen ble underlagt samme lovverk som universitetene og derigjennom fikk krav på seg til å tilby forskningsbasert undervisning – jf. oversikten over høgskolesektoren i vedlegg 1.

I en sammenlignende studie av høgskolesektoren, eller *universities of applied sciences* (UASs), har Svein Kyvik og Benedetto Lepori³ nylig sammenfattet utviklingen av forskningsvirksomheten i sektoren i syv land i Europa⁴. Sektoren er kjennetegnet av først og fremst å ha profesjonsutdanning på bachelornivå. Selv om det er store forskjeller mellom landene, finnes det visse fellestrekk som lav andel lærere med doktorgrad og relativt få lærere som er forskningsaktive. Forskningsmessig er UASs svake i forhold til universitetene – mens rundt ti prosent av høgskolenes samlede utgifter går til forskning, er andelen ved universitetene mellom 40 og 50 prosent. Generelt sett, kan høgskolene ikke konkurrere med universitetene når det gjelder forskningsbidrag, og i de fleste tilfeller heller ikke bidrag til innovasjon. Kyvik og Lepori fremhever imidlertid den sterke posisjonen UASs i Sveits har med hensyn til regionalt samarbeid og institusjonenes relative styrke innenfor innovasjon i forhold til universitetene.

To modeller for utviklingen av forskningsvirksomheten i sektoren presenteres i studien. I den ene modellen, hvor Norge inngår, bygger man opp forskningen på bakgrunn av behovet for å øke kvaliteten på profesjonsutdanningene, bl.a. gjennom kompetanseheving blant lærerne. I den andre modellen styrkes forskningen først og fremst for å støtte kunnskapsoverføring til mindre bedrifter og regional utvikling. I landene som tilhører denne modellen, rettes forskningen inn mot teknologi og innovasjon, mens andre områder ved høgskolene kjennetegnes av lite eller ingen forskning. Norge er blant de tre landene hvor det forskes mest innenfor høgskolesektoren, og har også den jevneste fordelingen av forskningsressursene internt på høgskolene.

¹ Det ansvarlige departementet het opprinnelig Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD). Departementet skiftet navn til Kunnskapsdepartementet i 2006.

² I utgangspunktet var det de statlige høgskolene som var målgruppen. Kunsthøgskolene ble inkludert i 2006.

³ Kyvik, Svein and Lepori, Benedetto (red.), *The Research Mission of Higher Education Institutions outside the University Sector*, Dordrecht: Springer Verlag, 2010

⁴ Landene er Belgia, Tyskland, Irland, Nederland, Norge, Finland og Sveits.

Kyvik og Lepori utpeker Bologna-prosessen som drivkraft for forskningen ved UASs. Harmoniseringen av eksamineringssystemet bidrar til at universitetssektoren og høgskolesektoren nærmer seg hverandre, og dermed til å rettferdiggjøre at høgskolene skal drive med forskning. Eksaminering på mastergradsnivå krever høyere kvalifikasjoner og bidrar til høyere kompetanse blant lærerne i henhold til krav fra akkrediteringsmyndighetene. Kyvik og Lepori mener det er tre ulike modeller for høgskolesektorens forhold til universitetene: 1) en særpreget og komplementær rolle; 2) integrasjon med universitetene; og 3) partnerskap med universitetene. Situasjonen i Norge karakteriseres som en integrasjonsmodell, samtidig som det påpekes at høgskolene har begrensede muligheter til å oppnå en tilsvarende andel FoU-ressurser som universitetene.

I lys av Kyviks og Leporis studie, fremstår Norges forskningsråds satsing på forskning ved høgskolene gjennom SHP som svært fremsynt. Bakgrunnen for etableringen av SHP-satsingen var at det mot slutten av 1990-tallet kom signaler fra de statlige høgskolene om at de opplevde problemer med å nå opp i konkurransen om eksterne forskningsmidler. Det gjaldt ikke minst programmene i Norges forskningsråd. Mot den bakgrunn, foreslo Forskningsrådet å opprette et strategisk program for å styrke forskningsvirksomheten i høgskolesektoren. Forslaget ble først fremmet i strategidokumentet *FoU-politikk for de statlige høgskolene* i 1998, og året etter som en direkte anbefaling i brevform til det daværende Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Departementet fulgte opp anbefalingen og oversendte Forskningsrådet et tildelingsbrev for et strategisk FoU-program for statlige høgskoler i mai 2002. Tildelingsbrevet forklarte høgskolenes svake posisjon i konkurransen om eksterne forskningsmidler ut fra den relativt svake tradisjonen for FoU i sektoren. Satsingen skulle bidra til "å bygge opp FoU-virksomhet av god kvalitet" ved å ta hensyn til høgskolenes faglige situasjon. Det ble videre understreket at satsingen skulle være strategisk og "bare gi støtte til virksomhet som har klar forankring i institusjonenes strategiske planer eller andre institusjonelle vedtak for faglig utvikling."

I tildelingsbrevet understreket departementet at satsingen skulle være komplementær i forhold til andre Forskningsrådsprogrammer rettet mot FoU i høgskolesektoren. På det tidspunktet SHP ble startet opp, var det mest aktuelle programmet i så måte *Kunnskapsutvikling i profesjonsutdanning og profesjonsutøving*, KUPP. Programmet hadde som mål å styrke forskning knyttet til profesjonsutdanningene ved de statlige høgskolene, og spesielt lærerutdanningen og de helse- og sosialfaglige utdanningene. Programperioden for KUPP var 1999-2004, og det samlede budsjettet var på 49,6 millioner kroner. I 2006 lanserte Forskningsrådet et program rettet mot FoU i lærerutdanningene, kalt *Program for praksisrettet FoU i grunnopplæring og lærerutdanning*, PraksisFoU. Satsingen løper ut 2010, og har hatt et samlet budsjett på 157 millioner kroner. Det har imidlertid ikke kommet noen ny satsing som retter seg direkte mot profesjonsforskning innenfor helse- og sosialfagene i kjølvannet av KUPP.

Forskningsrådet har også hatt en støtteordning for næringsrettet FoU i høgskolesektoren - *Næringsrettet høgskolesatsing*, nHS. Målsettingen for nHS var å styrke samspillet mellom høgskolene og det regionale næringslivet. Satsingen ble startet opp i 2004, med et årlig budsjett på rundt 19 millioner kroner. Siden 2007 har nHS vært en integrert del av programmet *Virkemidler for brukerstyrt innovasjon*, VRI.

1.2 Sentrale kjennetegn ved SHP-satsingen

Målsetting og føringer

Den overordede målsettingen for SHP er å styrke FoU-virksomheten i høgskolesektoren. Det har imidlertid blitt formulert flere, mer detaljerte mål og føringer for satsingen både i Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev og i utlysningene fra Norges forskningsråd. Formuleringene fra departementet og Forskningsrådet varierer noe, og presenteres i det følgende hver for seg.

Kunnskapsdepartementet

I Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev heter det som vi har sett, at satsingen skal bidra til oppbygging av FoU-virksomhet av god kvalitet, ta hensyn til høgskolenes faglige situasjon og være klart strategisk. Det presiseres at forskning skal defineres bredt og omfatte utviklingsarbeid, og at det "[s]ærlig for FoU knyttet til profesjonsutdanningene er [...] viktig at kvalitetsvurderinger av forskning tar hensyn til områdenes egenart."

Ifølge departementet, skal satsingen

- bidra til at de aktuelle institusjonene bygger opp bærekraftige FoU-miljøer;
- kunne støtte både eksisterende gode miljøer og være med på å bygge opp lovende eller ønsket FoU-virksomhet;
- bare gi støtte til virksomhet som har klar forankring i institusjonenes strategiske planer eller andre institusjonelle vedtak for faglig utvikling; og
- gi en viss prioritet til gode fagfelt og fagmiljøer som ikke har så lett for å finne finansiering andre steder, f.eks. i andre programmer i Forskningsrådet.

Norges forskningsråd

I utlysningene fra Norges forskningsråd heter det at SHP "skal styrke forskning, faglig utviklingsarbeid og FoU-kompetanse i høgskolesektoren" og "gi de statlige høgskolene mulighet til å bygge opp FoU-kompetanse av høy kvalitet".

Det understrekes at SHP er en strategisk satsing og at det er en forutsetning at forskningsprosjektene det søkes støtte til er forankret i høgskolenes egne strategier. Prosjektene skal være "klart relatert" til institusjonenes tematiske eller faglige satsingsfelt og viktige for at institusjonene skal kunne oppfylle sine strategiske målsettinger.

Hver høgskole kan sende inn opp til tre søknader ved hver utlysning. Det stilles krav til at søknadene rangeres, og at det gis en begrunnelse for rangeringen. Satsingen har ingen faglige eller tematiske begrensninger, og støtte kan gis til ulike former for tiltak, inkludert doktorgradsstipend og internasjonaliserings- og nettverkstiltak.

Utllysningene gir videre en lang rekke føringer for fordelingen av SHP-midlene. Det heter at det

- skal tas hensyn til høgskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar og egenarten ved fagområdene som kjennetegner sektoren;

- skal legges vekt på faglig kvalitet;
- skal gis prioritet til kvalitativt gode prosjekter innenfor fagområder som kjennetegner sektoren og som har nytte for profesjonsutøvelsen på de områder der høyskolene utdanner kandidater;
- kan gis støtte både til eksisterende gode miljøer og til oppbygging av lovende eller ønsket FoU-aktivitet og praksisnær forskning som er viktig for profesjonsfagene og profesjonsutøvelse;
- skal vies oppmerksomhet til prosjekter som tross høy kvalitet kan ha vanskeligheter med å få finansiering andre steder, og særlig til små og/eller nye, tverrgående forskningsfelt som kan representere en viktig kompetanse i en nasjonal sammenheng;
- er ønskelig å stimulere til forskningssamarbeid mellom institusjoner, både internasjonalt og nasjonalt, og til regional kunnskapsutvikling;
- bør utvikles "en viss" nasjonal arbeidsdeling i høyskolesektoren med hensyn til FoU;
- skal være "en rimelig" fordeling av SHP-midlene mellom ulike fagområder, mellom høyskolene, og mellom de forskjellige landsdelene;
- skal tas likestillingshensyn på prosjektledernivå og legges vekt på om prosjektene inkluderer kjønnsperspektiver "der det er relevant".

I tillegg, viser utlysningene til Forskningsrådets Generelle føringer for Institusjonsforankret strategisk prosjekt - se vedlegg 8.

Finansiell ramme

Den første utlysningen innenfor SHP kom i juni 2002 med en finansiell ramme på 60 millioner kroner. Pengene ble hentet fra grunnbevilgningen til de statlige høyskolene, og det var således ikke snakk om å tilføre sektoren friske midler.

Som det fremgår av tabell 1.1, har den samlede bevilgningen på 330 millioner kroner vært fordelt på i alt fem utlysninger.

Tabell 1.1 Utlysninger og finansiell ramme

utlysning (år)	finansiell ramme (i mill kr)
2002	60
2003	60
2006	60
2007	100
2009	50
<i>totalt</i>	330

Kilde: Norges forskningsråd

Ved hver utlysning har det blitt tildelt midler til prosjekter med en varighet på inntil fire år. Den maksimale rammen for støtte per prosjekt har variert noe fra gang til gang, men har ligget på mellom 4 og 6 millioner kroner totalt.

Organisering

SHP-satsingen administreres av Norges forskningsråd på vegne av Kunnskapsdepartementet. Da satsingen ble startet opp, lå det administrative ansvaret i Forskningsrådet hos Området for kultur og samfunn. Siden omorganiseringen av Forskningsrådet i 2003, har ansvaret ligget hos Avdeling for samfunnsvitenskap, i Divisjon for vitenskap.

I henhold til det første tildelingsbrevet fra departementet, har Forskningsrådet også vært ansvarlig for valg av støtteformer. I brevet heter det at det overlates til Forskningsrådet "å finne hensiktsmessige mekanismer for tildeling, f.eks. tradisjonell prosjektutlysning, utviklingskontrakter, e.l., eller kombinasjoner av slike." Forskningsrådet har valgt å tildele midler gjennom tradisjonell prosjektutlysning. I den første tildelingsrunden ble det i enkelte tilfeller gitt anledning til å utbedre prosjektsøknadene og sende dem inn til en andre gangs bedømming. Det gjaldt i alt syv søknader, som alle ble vurdert som gode men ikke helt gode nok. For tre av de syv søknadene førte det til bevilgning. Praksisen med å invitere til å forbedre søknadene ble imidlertid ikke videreført i senere tildelingsrunder.

Utover å drive løpende administrasjon av SHP, har Forskningsrådet organisert to evalueringer av satsingen - en underveisevaluering i 2005 og en endelig evaluering i 2010, samt skapt møteplasser for aktuelle aktører. De to første årene ble det avholdt kontaktmøter med høgskolene, hvor også departementet deltok. Ett av disse møtene var et fellesarrangement for SHP og Næringsrettet høgskolesatsing, nHS. Det har videre blitt arrangert to større konferanser hvor høgskolene har vært representert – én i 2005 i forbindelse med underveisevalueringen, og én i 2008 som handlet om FoU-utfordringer i sektoren.

Ansvar for søknadsbehandlingen er lagt til en komité - SHP-komiteen, som er nedsatt av Forskningsrådet og består av eksterne fagpersoner og en representant for Kunnskapsdepartementet.

Departementets representant var i den første søknadsrunden bare med som observatør, men har siden deltatt som medlem. Ved første utlysning leverte komiteen en innstilling til daværende Område for kultur og samfunn som var ansvarlig for å treffe det endelige bevilgningsvedtaket. Fra og med 2003 har komiteen hatt bevilgningsfullmakt.

Før behandlingen i SHP-komiteen, har hver søknad vært gjenstand for to uavhengige faglige kvalitetsvurderinger utført av individuelle fageksperter. Vurderingene bygger på et sett kriterier fastsatt av Forskningsrådet – se vedlegg 7 for en oversikt over disse kriteriene.⁵ Hvis det har vært stort sprik mellom de to fagekspertenes vurderinger, har det i enkelte tilfeller blitt gjort ytterligere en uavhengig vurdering av en tredje fagekspert. I tillegg til fagekspertenes vurderinger, skal SHP-komiteen ifølge Forskningsrådet "legge stor vekt" på de strategiske hensynene som spesifiseres i utlysningene når den treffer bevilgningsvedtak.

I følge Forskningsrådets retningslinjer, har SHP-komiteen også ansvar for å følge opp prosjektene. Den har dessuten mulighet til å gå i dialog og arrangere møter med høgskolene for å diskutere selve satsingen og spørsmål knyttet til FoU i sektoren mer generelt. Forskningsrådet skal kunne bruke komiteen som rådgivende organ i disse spørsmålene.

Det vært to SHP-komiteer i perioden satsingen har eksistert – jf. tabell 1.2.

---

⁵ Settet av kriterier har variert noe i perioden SHP har eksistert. Vedlegget gir en oversikt over kriteriene som ble brukt ved utlysningen i 2006.

Tabell 1.2 SHP-komiteenes funksjonstid og sammensetning

	funksjonstid	medlemmer
SHP-komité 1	2002-2006	<p>Jørn Rangnes (leder), direktør i Vestfold fylkeskommune</p> <p>Berit Rokne Hanestad, førsteamanuensis, Institutt for samfunnsmedisinske fag, Universitetet i Bergen</p> <p>May-Britt Hägg, professor, Institutt for kjemisk prosesseteknologi, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet</p> <p>Berit Karseth, førsteamanuensis, Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo</p> <p>Finn-Hugo Markussen, seniorrådgiver, Kunnskapsdepartementet</p> <p>Ulla Riis, professor, Pedagogiska institutionen, Universitetet i Uppsala, Sverige</p> <p>Carl-Erik Schulz, professor, Institutt for �konomi, Universitetet i Tromsø</p>
SHP-komité 2	2007-2010	<p>Ole Gjølberg (leder), professor, Institutt for økonomi og ressursforvaltning, Universitetet for miljø- og biovitenskap</p> <p>Christina Gustafsson, professor, Pedagogiska institutionen, Universitetet i Uppsala, Sverige</p> <p>Berit Rokne, professor, Institutt for samfunnsmedisinske fag, Universitetet i Bergen</p> <p>Lise Kj�lsr�d, professor, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo</p> <p>Arne Maus, førsteamanuensis, Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo</p> <p>Finn-Hugo Markussen, seniorrådgiver, Kunnskapsdepartementet</p> <p>Thomas Sch�dt Rasmussen, forskningsleder, Danmarks designskole, Danmark</p> <p>Marvin Rausand, professor, Institutt for produksjons- og kvalitetsteknikk, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet</p>

KAPITTEL 2. OM EVALUERINGEN

SHP-satsingen har gjennom denne rapporten blitt evaluert av en skandinavisk vitenskapelig komité oppnevnt av Norges forskningsråd. Evalueringsarbeidet startet opp i februar 2010.

2.1 Bakgrunn, formål og organisatorisk forankring

I 2005 ble det på oppdrag fra Forskningsrådet gjennomført en underveisevaluering av SHP ved forskningsinstituttet NIFU STEP.⁶ Satsingen hadde da virket i drøyt to år. Evalueringsrapporten konkluderte med at det var for tidlig å gi en vurdering av faglige resultater, men viste til at det var flere positive erfaringer blant miljøene som hadde fått støtte så langt. Midlene ble ansett for å være verdifulle for oppbygging av forskningsmiljøer, kompetanseheving, styrking av internasjonale nettverk og for synliggjøring av miljøene både her hjemme og i utlandet.

Et sentralt poeng i evalueringen var at SHP har en sammensatt målstruktur hvor det forekommer flere spenninger - for eksempel mellom det å skulle premiere faglig kvalitet på den ene siden og ta hensyn til nasjonal arbeidsdeling og fordeling mellom de ulike fagområdene i sektoren på den andre. Den reiste også spørsmålet om satsingens sammensatte målstruktur bidrar til å begrense betydningen SHP har utover det enkelte miljøet som får støtte. Den relativt beskjedne størrelsen på bevilgningen ble hevdet å virke i samme retning. Rapporten slo fast at "Satsingens rammer innebærer at den bare i begrenset grad kan bidra merkbart i sektoren som helhet. SHP er i første rekke av betydning for miljøene som har fått midler fra satsingen. For å løfte hele sektoren, kreves det en helt annen størrelse på bevilgningen."

Underveisevalueringen førte ikke til noen vesentlige endringer i SHP-satsingen. Ved forrige og foreløpig siste utlysning, ble fristen for prosjektavslutning satt til 31.12.2012 og satsingen vil da ha eksistert i ti år. I den forbindelse ønsker Norges forskningsråd å gjøre en vurdering av om SHP skal videreføres - i nåværende eller endret form, eller om satsingen skal erstattes av andre virkemidler for FoU i høyskolesektoren. Evalueringen av satsingen er bestilt som et grunnlag for denne vurderingen, og skal mer generelt bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for videreutvikling av FoU-virksomheten i sektoren.

Evalueringen er bestilt av Divisjon for vitenskap i Norges forskningsråd. Ettersom det administrative ansvaret for selve satsingen også ligger her, har det blitt lagt stor vekt på at Forskningsrådet skal holde forsvarlig avstand til selve evalueringsarbeidet. I tillegg til å oppnevne en evalueringskomité bestående av eksterne, uavhengige fagpersoner fra de skandinaviske landene, har dette hensynet blitt forsøkt ivaretatt ved å bruke en ekstern, uavhengig faglig sekretær. Sekretæren skal bistå komiteen i skrivingen av evalueringsrapporten og i arbeidet mer generelt.

---

⁶ *Strategiske høyskoleprosjekter - en underveisevaluering*, Norges forskningsråd, 2005

2.2 Om evalueringskomiteen og dens mandat

Komiteens sammensetning

Tabell 2.1 gir en oversikt over evalueringskomiteens medlemmer. De syv medlemmene representerer til sammen flere fag- og forskningsområder. En nærmere beskrivelse av komitémedlemmene er gitt i vedlegg 2.

Tabell 2.1 Evalueringskomiteens medlemmer

navn	stilling	fagområde
Agneta Bladh (leder)	rektor ved Högskolan i Kalmar, Sverige (frem til 01.01.2010)	statsvitenskap
Helle Ploug Hansen	professor i humanistisk rehabiliteringsforskning ved Institut for Sundhedstjenesteforskning, Forskningsenheden: Helbred, Menneske og Samfund & Nationalt Forskningscenter for Kræftrehabilitering, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk universitet, Danmark	helsevitenskap
Sigrid Hedin	seniorforsker ved Nordregio, Sverige (frem til 01.09.2010) seniorkonsulent ved Sweco Eurofutures, Sverige	kulturgeografi
Tomas Kroksmark	professor i pedagogisk arbeid ved Högskolan för lärande och kommunikation, Högskolan i Jönköping, Sverige	pedagogikk
Erlend Moksness	forskningsjef ved Havforskningsinstituttet, Norge	marine fag
Bjørn Torger Stokke	professor i fysikk ved Institutt for fysikk, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU, Norge	fysikk
Astrid Söderbergh Widding	professor i filmvitenskap ved Filmvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, Sverige	filmvitenskap

Faglig sekretær for komiteen er forsker ved NIFU STEP, Siri Aanstad.

Mandatet

Evalueringskomiteens mandat er å gi svar på i hvilken grad målsettingene for SHP har blitt innfridd, på bakgrunn av en gjennomgang og vurdering av de faglige og strategiske resultatene av satsingen (se mandatet i sin helhet i vedlegg 3). Komiteens arbeid skal resultere i en evalueringsrapport som skal danne grunnlag for å vurdere innretningen av det videre arbeidet med å styrke FoU i høgskolesektoren. I tillegg til Norges forskningsråd, vil brukerne av rapporten være forskningspolitiske myndigheter, høgskolene selv, samt andre fagmiljøer og oppdragsgivere.

Evalueringen skal ifølge mandatet vurdere resultater av satsingen i forhold til dens

1. faglige mål, som er å
  - styrke forskningen;
  - styrke det faglige utviklingsarbeidet; og
  - bygge opp FoU-kompetanse av høy kvalitet.

Komiteen bes om å ta utgangspunkt i det enkelte prosjekt, og vurdere kvaliteten på forskningen samt hvordan prosjektene har bidratt til faglig utvikling, forskerrekruttering og kompetanseheving. Den skal også vurdere hvilken betydning prosjektene har hatt for fremvekst av nye faglige og tematiske områder.

2. strategiske mål, som er å

- støtte prosjekter med en klar forankring i institusjonenes strategiske planer;
- ta hensyn til høgskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar; og
- prioritere prosjekter som har nytte for profesjonsutøvelsen.

I den forbindelse, bes komiteen om å vurdere i hvilken grad SHP har bidratt til at høgskolene har gjennomført sine strategiske prioriteringer og styrket sin strategiske ledelse.

3. samarbeidsrelaterte mål, som er å

- fremme regionalt, nasjonalt og internasjonalt samarbeid, både med andre FoU-institusjoner, inkludert universiteter og andre høgskoler, og øvrige aktører; og
- stimulere til arbeidsdeling og en sterkere faglig profilering av den enkelte høgskole.

2.3 Data og metode

Evalueringen bygger på skriftlig og muntlig informasjon om SHP-satsingen, samt overordnet statistikk over høgskolesektoren.

Som bakgrunnsdokumentasjon, har evalueringskomiteen benyttet seg av Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev for SHP-satsingen, utlysningstekster og generell programinformasjon fra Forskningsrådet. Den har også forholdt seg til underveisevalueringen av satsingen som ble gjennomført i 2005 (*Strategiske høgskoleprosjekter- en underveisevaluering*, Norges forskningsråd, 2005). Den skriftlige dokumentasjonen har blitt supplert med intervjuer med representanter for henholdsvis Kunnskapsdepartementet, Norges forskningsråd og SHP-komiteen (for en oversikt over representantene som deltok på intervjuene, se vedlegg 5). Intervjuene hadde til hensikt å gi evalueringskomiteen innsikt i de bevilgende og administrative instansenes forventninger til og erfaringer med satsingen.

Analysen av resultatene av satsingen baserer seg på dokumentasjon fra høgskolene selv, samt på statistikk over tildelinger og informasjon om SHP-prosjektene fra Norges forskningsråd.

På bestilling fra Forskningsrådet, har hver enkelt høgskole sendt inn et omfattende skriftlig materiale bestående av egenvurderinger av SHP, årsmeldinger og strategiske planer, og oversikter over avlagte doktorgrader, kompetanseopprykk, nye studieprogrammer og publikasjoner relatert til SHP-prosjektene (se Forskningsrådets bestillingsbrev til høgskolene i vedlegg 4). I tillegg, har evalueringskomiteen hatt individuelle intervjuer med alle de statlige høgskolene, inkludert høgskolene som har endret status i løpet av SHP-perioden, og de to kunsthøgskolene. Intervjuene ga mulighet for utdyping og supplering av det innsendte skriftlige materialet. De tok utgangspunkt i en intervjuguide som var utviklet av komiteen og fokuserte på betydningen SHP har hatt for faglig og strategisk utvikling og for samarbeidsrelasjoner (se intervjuguiden i vedlegg 6). Høgskolene ble bedt

om å stille med representanter for ledelsen (rektor og/eller direktør), ledere for SHP-prosjektene, FoU-ansvarlig og/eller andre de mente var relevante deltagere. I praksis var det betydelig variasjon i hvem og hvor mange som deltok fra den enkelte høgskole (se vedlegg 5 for en oversikt over representantene som har blitt intervjuet), hvilket kan ha hatt betydning for hva slags informasjon evalueringskomiteen har fått.

Opplysningene fra høgskolene om avlagte doktorgrader, kompetanseopprykk, nye studieprogrammer og publikasjoner relatert til SHP-prosjektene har dannet grunnlag for å vurdere faglige resultater. Innrapporteringen fra høgskolene har imidlertid medført store utfordringer for analysen. Data har generelt ikke vært rapportert inn på måter som har tillatt systematiske sammenligninger og effektvurderinger. Dette skyldes stor variasjon både med hensyn til hvordan bestillingen fra Forskningsrådet har blitt tolket og hvordan det har blitt rapportert. I forbindelse med evalueringen er en del av dataene blitt forsøkt rekodet. Grunnet mangelfull grunnlagsinformasjon kan feil fremdeles forekomme. Rekodingen har imidlertid muliggjort at man i større grad kan få frem overordnede tendenser knyttet til produktivitet og resultater.

Forskningsrådets prosjektdatabase har blitt brukt til å kartlegge hvordan SHP-midlene har blitt fordelt mellom høgskolene og mellom forskjellige fagområder. Fagkodingen Forskningsrådet har benyttet gjør det vanskelig å tegne et klart bilde av hvordan midlene har blitt fordelt mellom profesjonsfag på den ene siden og disiplin fag på den andre. Materialet danner derfor ikke grunnlag for å gi uttømmende svar på spørsmålene som stilles i mandatet om hvorvidt SHP har tatt hensyn til høgskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar og prosjekter som har nytte for profesjonsutøvelsen.

Evalueringen bygger også på overordnet statistikk over høgskolesektoren. Denne statistikken presenteres i hovedsak i vedlegg 1, som er en oppdatert og delvis utvidet versjon av oversikten over høgskolesektoren som ble gitt i underveisevalueringen av SHP-satsingen. Her beskrives sektoren langs flere dimensjoner, men med et særlig fokus på kompetanseprofil og FoU-virksomhet. Til dette formålet er det benyttet registerdata fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), samt fra FoU-statistikken, Forskerpersonalregisteret og Doktorgradsregisteret ved NIFU STEP. Statistikken som har vært tilgjengelig ved NIFU STEP i det tidsrommet evalueringsarbeidet har pågått, har i hovedsak vært begrenset til perioden frem til og med 2007.

Evalueringskomiteen har lagt stor vekt på den omfattende kvalitative informasjonen den har fått fra høgskolene gjennom egenvurderingene og intervjuene. Mandatet angir at komiteen skal ta utgangspunkt i det enkelte SHP-prosjekt. Intervjuene komiteen har hatt med høgskolene har i høy grad fokusert på prosjektene og deres betydning for lærestedene. Komiteen har imidlertid ikke sett det som sin oppgave å overprøve den vitenskapelige vurderingen av prosjektene som har blitt gjort i forbindelse med søknadsbehandlingen i Forskningsrådet. Det gis derfor ikke noen detaljert redegjørelse for hvert prosjekt, men prosjektene har dannet grunnlag for en helhetsvurdering. Siden evalueringskomiteen først og fremst har sett det som sin oppgave å trekke konklusjoner for høgskolesektoren som helhet, redegjøres det heller ikke for høgskolene enkeltvis utover i enkelte tabeller.

KAPITTEL 3. STRATEGISKE HØGSKOLEPROSJEKTER, 2002-2012

Dette kapitlet ser nærmere på SHP-midlenes størrelse og fordeling, høgskolenes syn på satsingen og på resultatene som har blitt oppnådd så langt. Analysen av resultatene følger oppgavebeskrivelsen i mandatet og tar for seg resultater i form av faglig utvikling, strategisk utvikling og utvikling av samarbeidsrelasjoner.

Siden SHP-satsingen startet opp i 2002 har fire statlige høgskoler endret status og derigjennom falt utenom målgruppen for SHP. Det gjelder Høgskolen i Stavanger som ble til Universitetet i Stavanger i 2005, Høgskolen i Agder som ble til Universitetet i Agder i 2007, Høgskolen i Tromsø som ble del av Universitetet i Tromsø i 2009, og Høgskolen i Molde som fikk status som vitenskapelig høgskole i 2010 – jf. vedlegg 1. I det følgende er disse institusjonene registrert som statlige høgskoler *til og med* det året de endret status.

3.1 SHP-midlenes størrelse og fordeling

Siden SHP-ordningen ble introdusert i 2002, har det gjennom fem utlysninger blitt bevilget til sammen omkring 330 millioner kroner fordelt på 68 prosjekter. Den siste utlysningen gjaldt for perioden 2009-2012, og alle midlene er disponert.

Fordeling mellom høgskolene

Alle de 26 statlige høgskolene som eksisterte da ordningen ble startet opp og begge kunsthøgskolene har søkt om SHP-midler én eller flere ganger. I alt, er det tre høgskoler som ikke har fått bevilgning: Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Harstad og Kunsthøgskolen i Oslo. Av disse har Høgskolen i Nord-Trøndelag sendt inn 12 prosjektsøknader, og Høgskolen i Harstad og Kunsthøgskolen i Oslo tre hver.

Blant høgskolene som har fått SHP-midler, varierer antall innvilgede prosjekter som vist i tabell 3.1.

Tabell 3.1 Antall innvilgede prosjekter per høgskole, for hver utlysning og totalt

	2002	2003	2006	2007	2009	totalt
Høgskolen i Akershus					1	1
Høgskolen i Agder	1	1		1		3
Høgskolen i Bergen		1			2	3
Høgskolen i Bodø	1		1	1		3
Høgskolen i Buskerud	1		2	2		5
Høgskolen i Finnmark		1		2	1	4
Høgskolen i Gjøvik	1	1		1		3
Høgskolen i Hedmark	1	1		1	1	4
Høgskolen i Lillehammer	1	1			1	3
Høgskolen i Molde	1			1	1	3
Høgskolen i Narvik				2	1	3
Høgskolen i Nesna		1				1
Høgskolen i Oslo	1	1	1	2	1	6
Høgskolen i Sogn og Fjordane	1	1	1			3
Høgskolen i Stavanger	1	1				2
Høgskolen Stord/Haugesund				2		2
Høgskolen i Sør-Trøndelag			1			1
Høgskolen i Telemark	1	1		1	1	4
Høgskolen i Tromsø				1		1
Høgskolen i Vestfold	1		2		1	4
Høgskolen i Volda			1	1		2
Høgskolen i Østfold		1	1			2
Høgskolen i Ålesund	1		1		1	3
Samisk høgskole			1			1
Kunsthøgskolen i Bergen				1		1
<i>totalt</i>	13	12	12	19	12	68

Kilde: Norges forskningsråd

Flertallet har fått støtte til mellom to og fire prosjekter. Fem høgskoler fått midler til ett prosjekt. Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Buskerud kommer best ut med henholdsvis seks og fem innvilgede prosjekter. Disse to høgskolene har fått rundt 30 millioner kroner hver i samlet bevilgning, mens totalbevilgningen i de fleste tilfellene ligger på et sted mellom 10 og 20 millioner kroner - jf. tabell 3.2.

Tabell 3.2 SHP-bevilgning per prosjekt og totalt, i 1000 kroner

	prosjekt 1	prosjekt 2	prosjekt 3	prosjekt 4	prosjekt 5	prosjekt 6	totalt
Høgskolen i Akershus	3730						3 730
Høgskolen i Agder	4680	4921	4759				14 360
Høgskolen i Bergen	6031	4740	4625				15 397
Høgskolen i Bodø	4700	6051	6000				16 751
Høgskolen i Buskerud	3960	5823	5957	6300	5971		28 011
Høgskolen i Finnmark	4681	3101	6000	4648			18 430
Høgskolen i Gjøvik	4800	4287	5510				14 597
Høgskolen i Hedmark	4681	4800	6000	4466			19 947
Høgskolen i Lillehammer	3600	4885	4648				13 133
Høgskolen i Molde	4800	5900	4494				15 194
Høgskolen i Narvik	1943	4214	3898				10 055
Høgskolen i Nesna	3406						3 406
Høgskolen i Oslo	5002	5775	5911	6000	6000	4722	33 410
Høgskolen i Sogn og Fjordane	3431	5250	6072				14 753
Høgskolen i Stavanger	4199	4800					8 999
Høgskolen Stord/Haugesund	6000	5910					11 910
Høgskolen i Telemark	5000	4800	6000	4648			20 448
Høgskolen i Sør-Trøndelag	3299						3 299
Høgskolen i Tromsø	6000						6 000
Høgskolen i Vestfold	4550	6040	6076	4536			21 202
Høgskolen i Volda	4869	6000					10 869
Høgskolen i Østfold	4587	3100					7 687
Høgskolen i Ålesund	4632	6000	4648				15 280
Samisk høgskole	4012						4 012
Kunsthøgskolen i Bergen	1500						1 500
<i>totalt</i>							332 380

Kilde: Norges forskningsråd

Flere SHP-prosjekter har fått tilført interne midler fra høgskolene, og det samlede budsjettet har således vært større enn SHP-bevilgningen.

Tabell 3.3 viser antallet innvilgede søknader i forhold til antallet innsendte søknader og størrelsen på den samlede SHP-bevilgningen i forhold til antallet faglige ansatte for hver høgskole. Tabellen er sortert etter gjennomsnittlig innvilget beløp per faglig ansatt.

Tabell 3.3 Oversikt over antall innvilgede søknader i forhold til antall innsendte søknader og størrelsen på den samlede SHP-bevilgningen i forhold til antall faglige ansatte per høgskole

høgskole	antall søknader	antall innvilgede søknader	innvilgningsprosent	samlet SHP-bevilgning (i kr)	antall faglig ansatte (i 2007)	SHP-bevilgning per faglig ansatt (i kr)
Høgskolen i Buskerud	13	5	38	28 011 000	148	189 264
Høgskolen i Molde	10	3	30	15 194 000	88	172 659
Høgskolen i Ålesund	13	3	23	15 280 000	98	155 918
Samisk høgskole	4	1	25	4 012 000	31	129 419
Høgskolen i Finnmark	13	4	31	18 430 000	153	120 458
Høgskolen i Gjøvik	14	3	21	14 597 000	129	113 155
Høgskolen i Narvik	15	3	20	10 055 000	95	105 842
Høgskolen i Vestfold	13	4	31	21 202 000	228	92 991
Høgskolen i Lillehammer	14	3	21	13 133 000	148	88 736
Høgskolen i Sogn og Fjordane	10	3	30	14 753 000	175	84 303
Høgskolen i Hedmark	14	4	29	19 947 000	253	78 842
Høgskolen i Stord/Haugesund	9	2	22	11 910 000	157	75 860
Høgskolen i Bodø	15	3	20	16 751 000	248	67 544
Høgskolen i Volda	9	2	22	10 869 000	169	64 314
Høgskolen i Telemark	13	4	31	20 448 000	321	63 701
Høgskolen i Oslo	17	6	35	33 409 625	687	48 631
Høgskolen i Nesna	6	1	17	3 406 000	83	41 036
Høgskolen i Bergen	16	3	19	15 396 750	470	32 759
Universitetet i Agder	12	3	25	14 360 000	440	32 636
Høgskolen i Østfold	11	2	18	7 687 000	269	28 576
Kunsthøgskolen i Bergen	1	1	100	1 500 000	54	27 778
Høgskolen i Tromsø	7	1	14	6 000 000	220	27 273
Høgskolen i Akershus	10	1	10	3 729 750	163	22 882
Universitetet i Stavanger	8	2	25	8 999 000	465	19 353
Høgskolen i Sør-Trøndelag	16	1	6	3 299 000	412	8 007
Kunsthøgskolen i Oslo	3	0	0	0	109	0
Høgskolen i Harstad	3	0	0	0	79	0
Høgskolen i Nord-Trøndelag	12	0	0	0	236	0
<i>totalt</i>	301	68		332 379 125	6 128	
<i>gjennomsnitt</i>			23			54 239

Kommentar: I andre utlysingsrunde, i 2003, åpnet Forskningsrådet for at større høgskoler kunne sende inn flere enn tre søknader. Det er årsaken til det samlede antallet søknader fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Sør-Trøndelag overstiger 15.

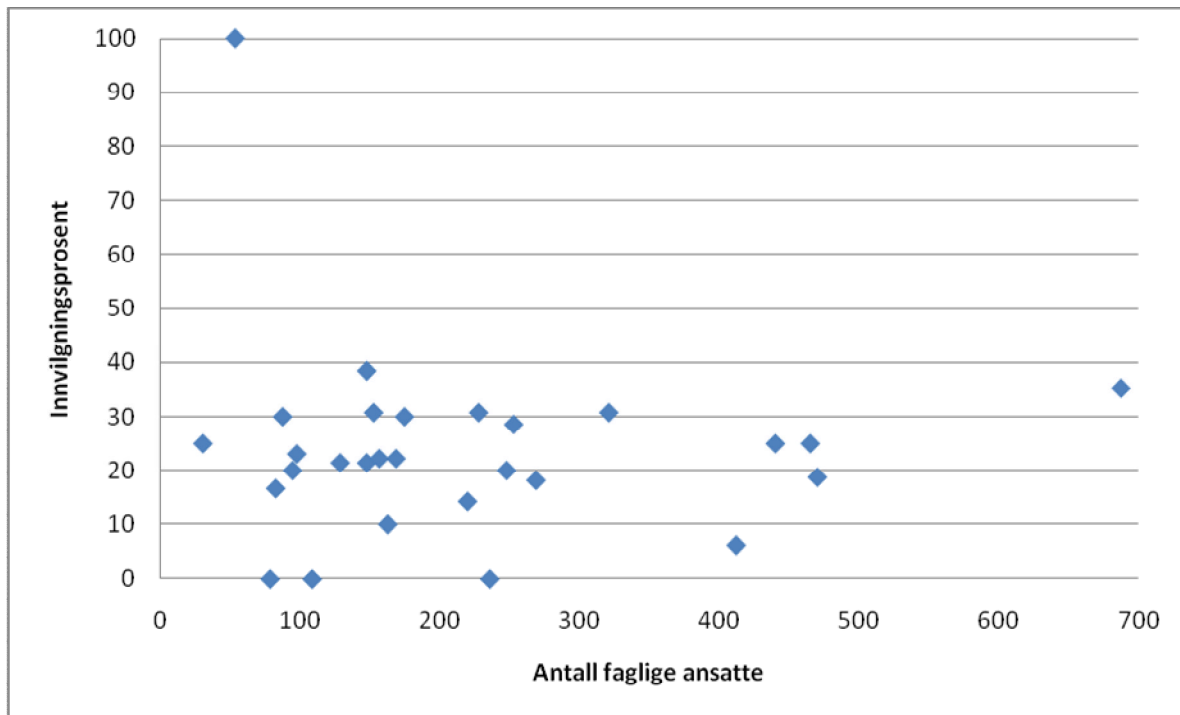
Kilde: Norges forskningsråd, NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Tabellen viser at konkurransen om midlene har vært stor, da bare knapt en fjerdedel av søknadene har blitt innvilget. Den viser også at høgskolenes størrelse målt i antall faglig ansatte ikke har hatt betydning for størrelsen på SHP-bevilgningen.

Sammenholdt viser informasjonen i tabell 3.2 og tabell 3.3 at de høgskoler som har oppnådd størst bevilgning per faglig ansatt fikk tildeling ved de første utlysningene. Det kan tolkes som at det er viktig å være beredt til å adressere nye virkemidler tidlig i fasen for å få god uttelling.

Figur 3.1 viser innvilgningsprosenten i forhold til antall faglig ansatte for hver høgskole.

Figur 3.1 Innvilgningsprosent i forhold til antall faglig ansatte (2007) per høgskole

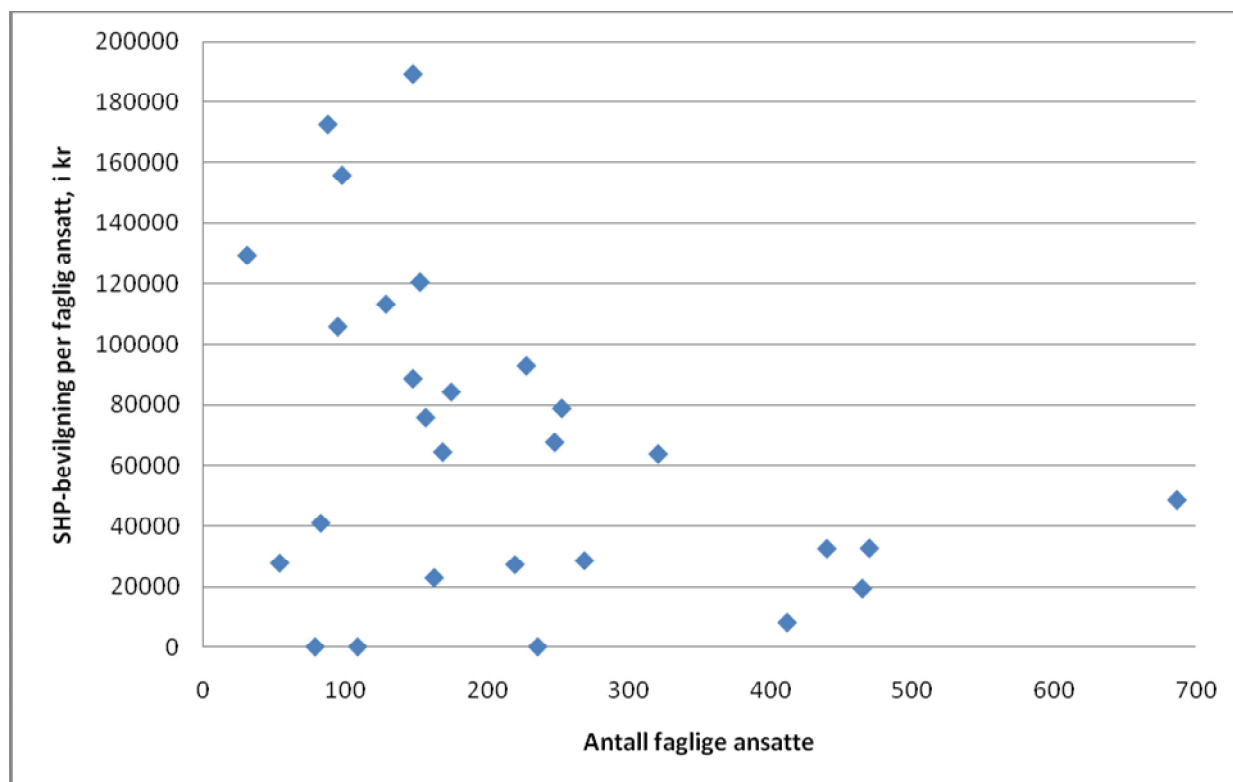

Kilde: Norges forskningsråd, NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

På aggregert nivå er det ingen samvariasjon mellom høgskolenes størrelse og suksessen de har hatt med innsendte søknader. Det kan derfor synes som rammebetingelsen om innsendelse av maksimalt tre søknader fra hver institusjon har vært en sterkere begrensning for de store høgskolene enn for de mindre.

Figur 3.2, som viser samlet SHP-bevilgning per faglig ansatt i forhold til antall faglige ansatte, indikerer dog at de mindre høgskolene har kommet bedre ut enn de større i den forstand at de har mottatt to til tre ganger høyere finansiering.

Figur 3.2 Totalt innvilget beløp gjennom SHP per faglig ansatt i forhold til antall faglige ansatte (2007) per høgskole

Kilde: Norges forskningsråd, NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Generelt sett, er høgskolene som kommer best ut når det gjelder totalt bevilget beløp per faglig ansatt kjennetegnet av at de hadde begynt å utvikle forskningsmiljøer innenfor deler av institusjonen før SHP-ordningen ble startet opp, og av en klar institusjonsstrategisk forankring av SHP-prosjektene. Det må imidlertid påpekes at det finnes eksempler på høgskoler hvor den institusjonsstrategiske tenkingen ikke er like velutviklet, men hvor uttellingen innenfor SHP likevel er god fordi de er faglig sterke.

SHP som andel av samlede eksterne FoU-midler

SHP kom som vi har sett som et svar på signaler fra høgskolene om at de slet med å vinne frem i konkurransen om eksterne FoU-midler, og vi vet at høgskolesektoren ligger langt etter universitetene når det gjelder omfanget av slike midler (jf. vedlegg 1). Mot den bakgrunn, er det interessant å se nærmere på hvor viktig SHP har vært for tilgangen på eksterne FoU-midler i sektoren.

Tabell 3.4 viser SHP-midlene som andel av samlet bevilgning fra Norges forskningsråd i 2005 og 2007.

Tabell 3.4 Årlig SHP-bevilgning per høyskole og denne bevilgningens andel av samlet bevilgning fra Norges forskningsråd, i 2005 og 2007

	SHP-bevilgning mill. kr		SHPs andel av samlet bevilgning fra Norges forskningsråd (%)	
	2005	2007	2005	2007
Høgskolen i Agder	2,4	2,2	14	14
Høgskolen i Bergen	1,5	1,0	24	17
Høgskolen i Bodø	1,2	1,1	28	12
Høgskolen i Buskerud	1,1	4,2	70	60
Høgskolen i Finnmark	1,3	1,1	46	44
Høgskolen i Gjøvik	2,5	1,1	58	21
Høgskolen i Hedmark	2,8	0,9	75	20
Høgskolen i Lillehammer	2,7	0,5	33	29
Høgskolen i Molde	1,2	1,1	46	36
Høgskolen i Narvik	-	0,5	..	12
Høgskolen i Nesna	1,2	-	84	..
Høgskolen i Oslo	2,9	2,7	18	12
Høgskolen/Universitetet i Stavanger	2,7	0,4	20	1
Høgskolen i Stord/Haugesund	-	0,5	..	35
Høgskolen i Sør-Trøndelag	-	1,4	..	33
Høgskolen i Telemark	2,6	1,4	47	28
Høgskolen/Universitetet i Tromsø	-	-	..	..
Høgskolen i Vestfold	1,2	3,9	21	36
Høgskolen i Volda	-	0,6	..	16
Høgskolen i Østfold	1,1	1,4	69	57
Høgskolen i Ålesund	1,2	2,1	41	67
Høgskolen i Sogn og Fjordane	2,2	2,4	69	62
Kunsthøgskolen i Bergen	-	0,3	..	83
Samisk høyskole	-	1,1	..	14
totalt	31,7	31,8	28	21

Kilde: Norges forskningsråd

Vi ser at SHP-midlene utgjør ca. ¼ av de totale midlene høyskolene samlet oppnår i støtte fra Forskningsrådet. Andelen reduseres fra 28 prosent i 2005 til 21 prosent i 2007. Sammenholdt med at den SHP-finansierte aktiviteten er tilnærmet uforandret – tilsvarende 31,7 millioner kroner i 2005 og 31,8 millioner kroner i 2007, viser dette en generell økning i aktivitet finansiert av Forskningsrådet utenom SHP-ordningen. Tallene viser imidlertid betydelige institusjonelle variasjoner. For de tre institusjonene som har fått flest SHP-midler per faglig ansatt, utgjør SHP-finansiert aktivitet i gjennomsnitt over 50 prosent av aktivitet finansiert av Forskningsrådet i 2005 og 2007. Det viser at finansieringen gjennom SHP utgjør en svært betydelig andel av den eksterntfinansierte aktiviteten. Generelt er det liten samvariasjon mellom eksterntfinansiert aktivitetsomfang uttrykt som SHP-midler som andel av total bevilgning fra Norges forskningsråd og bevilget beløp fra SHP per faglig ansatt.

Tabell 3.5 viser SHP-midler som andel av totale eksternt finansierte FoU-utgifter ved de enkelte høyskolene i 2005 og 2007.

Tabell 3.5 Årlig SHP-bevilgning som andel av totale eksternt finansierte FoU-utgifter per høgskole, i 2005 og 2007

	SHP som andel av eksternt finansierte FoU-utgifter (%)	
	2005	2007
Høgskolen i Agder	13	6
Høgskolen i Bergen	23	14
Høgskolen i Bodø	8	5
Høgskolen i Buskerud	15	38
Høgskolen i Finnmark	40	31
Høgskolen i Gjøvik	28	12
Høgskolen i Hedmark	20	5
Høgskolen i Lillehammer	52	8
Høgskolen i Molde	41	19
Høgskolen i Narvik	..	18
Høgskolen i Nesna	95	..
Høgskolen i Oslo	11	10
Høgskolen/Universitetet i Stavanger	4	1
Høgskolen i Stord/Haugesund	..	23
Høgskolen i Sør-Trøndelag	..	10
Høgskolen i Telemark	20	11
Høgskolen/Universitetet i Tromsø	..	..
Høgskolen i Vestfold	26	24
Høgskolen i Volda	..	9
Høgskolen i Østfold	19	18
Høgskolen i Ålesund	23	24
Høgskolen i Sogn og Fjordane	28	28
Kunsthøgskolen i Bergen	..	100
Samisk høgskole	..	10
totalt	14	11

Kommentar:

FoU-statistikken som ligger til grunn for tabellen bygger på tall institusjonene oppgir over utgifter de har hatt til FoU. Den prosentvise fordelingen som er angitt i tabellen forutsetter derfor at SHP-bevilgningen er brukt til FoU *i sin helhet*. Det er ikke nødvendigvis tilfelle, ettersom det i en

bevilgning fra Forskningsrådet kan være en komponent som går til administrasjon o.a. Derfor er tallene i tabell 3.3 heller ikke direkte sammenlignbare med tallene i tabell 3.2, som bygger på statistikk fra Forskningsrådet over høgskolenes samlede SHP-bevilgninger og samlede Forskningsrådsbevilgninger.

Sammenholdes tabell 3.3 med tabell 3.2, er det to læresteder som krever en nærmere kommentar. Ved Høgskolen i Nesna utgjorde SHP-midlene en høyere andel av totale eksternt finansierte FoU-utgifter enn de gjorde av den totale bevilgningen fra Norges forskningsråd i 2005. Det samme var tilfelle for Kunsthøgskolen i Bergen i 2007. Her er det spesielt to faktorer som er av betydning. Lærestedene kan ha mottatt midler fra Norges forskningsråd som ikke var SHP-midler. Det er heller ikke sikkert at alle midlene fra Forskningsrådet ble brukt til FoU. En annen viktig grunn til avviket er at noen av de bevilgede SHP-midlene kan ha blitt overført til og brukt i det påfølgende året. Midlene vil da ikke bli registrert i FoU-statistikken samme år som de er bevilget. Hvorvidt dette har skjedd her, fremgår ikke av rapporteringsskjemaene for FoU-statistikken, men vi har fått tilbakemelding fra Høgskolen i Nesna om at det er tilfelle for deres del. For begge de nevnte lærestedene var samlede bevilgninger fra Norges forskningsråd lave på de angitte tidspunktene, slik at små avvik fikk til dels store utslag på prosentandelene i tabellen.

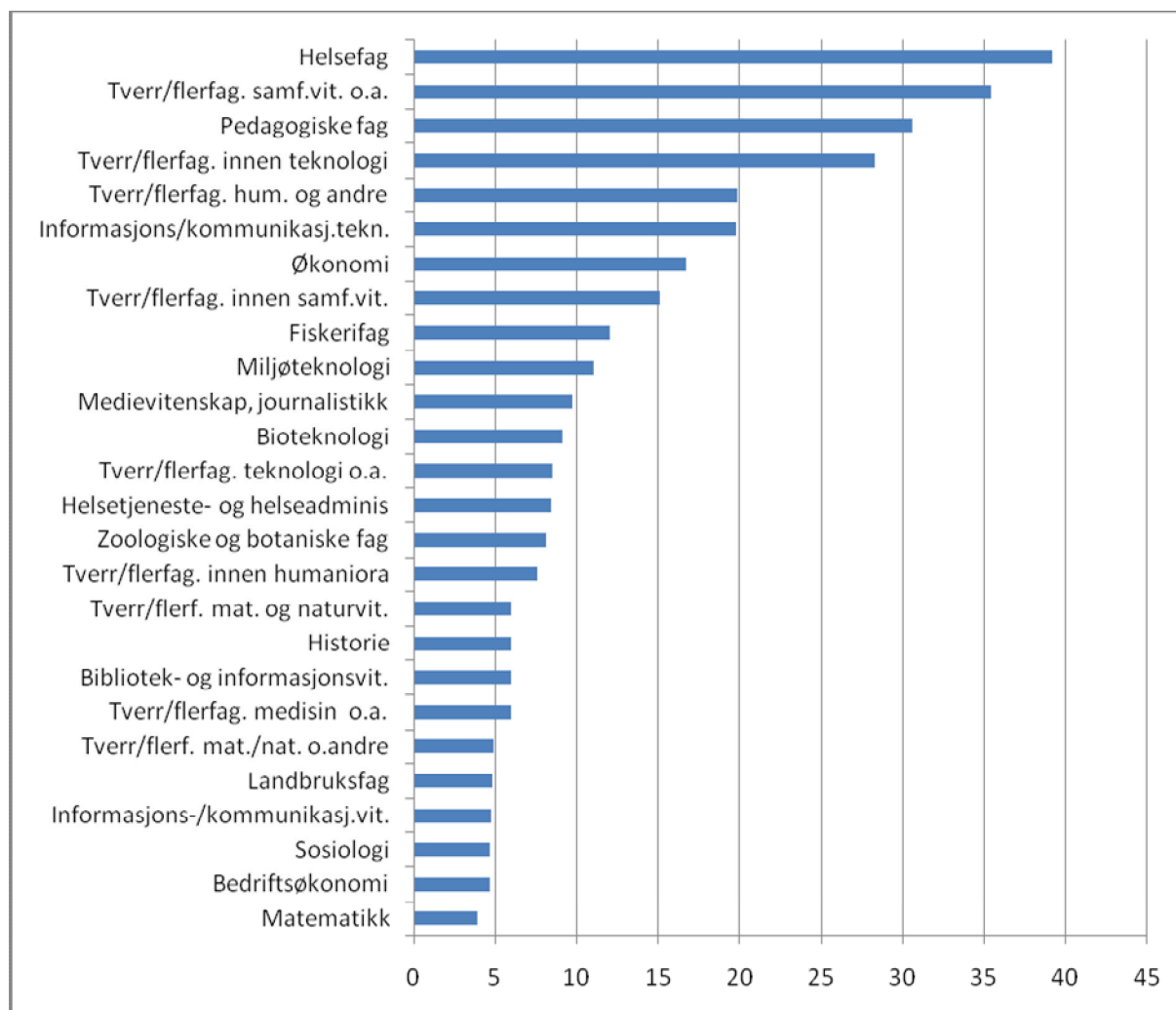
Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

SHP-midlene utgjør i denne sammenheng en andel på henholdsvis 14 og 11 prosent i 2005 og 2007. I lys av at den samlede SHP-bevilgningen er tilnærmet like stor disse to årene, viser dette en økning av eksterntfinansiert aktivitet utover SHP. Igjen ser vi at det er betydelige institusjonelle variasjoner.

Fordeling på fagområder

Figur 3.3 viser hvordan de samlede SHP-midlene fordeler seg på ulike fag i henhold til Forskningsrådets fagkoding.

Figur 3.3 Samlede SHP-midler per fag, i mill. kroner

Kommentar: Kategorisering av prosjekter som tverr-/flerfaglige bygger på Forskningsrådets vurdering av fagtilknytningen som er angitt i prosjektsøknadene.

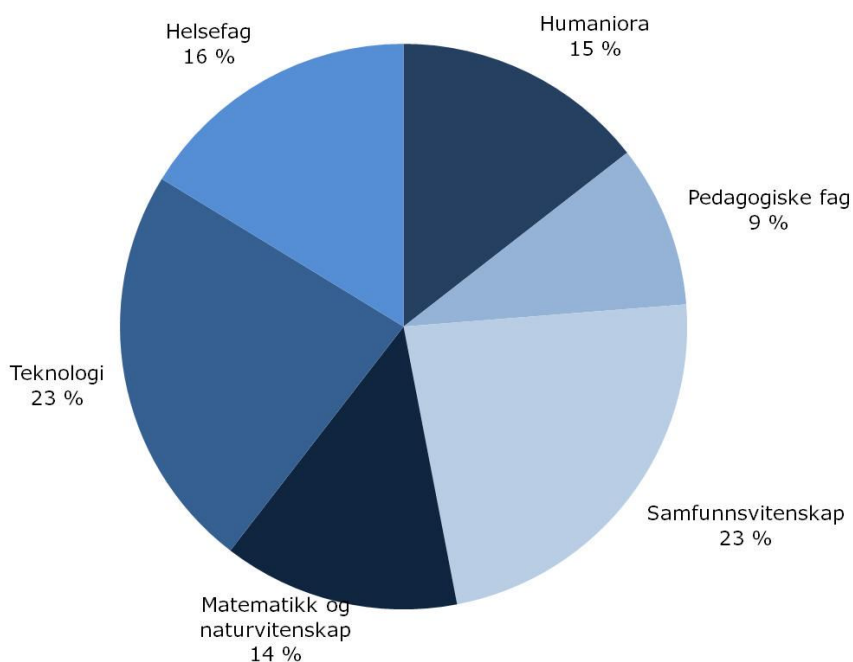
Kilde: Norges forskningsråd/FORISS

Ifølge denne fremstillingen, er helsefag og pedagogiske fag - som sammen med teknologi dekker det meste av profesjonsutdanningene i høgskolesektoren - blant fagene som har fått flest midler. Vi ser også at en relativt høy andel av midlene har gått til tverr-/flerfaglige prosjekter, først og fremst prosjekter som kombinerer samfunnsvitenskap og andre fag, men også prosjekter som kombinerer

flere fag innenfor teknologi. Det er generelt sett flere problemer knyttet til å definere tverr-/flerfaglighet,⁷ men komiteen velger å basere seg på Forskningsrådets kategorisering.

Figur 3.3 gir ikke noe klart bilde av hvordan SHP-midlene fordeler seg mellom de forskjellige fagområdene – eller fagdisiplinene - som kjennetegner sektoren. På forespørsel fra evalueringskomiteen, har Forskningsrådet omkodet sine fagkoder til seks overordede fagområder - se figur 3.4.

Figur 3.4 Samlet bevilgning per fagområde. Prosentvis fordeling

Kommentar: I den offisielle statistikken over høgskolesektoren som presenteres i vedlegg 1 er pedagogiske fag og samfunnsvitenskap kategorisert som ett fagområde (jf. tabell 4.6). For å synliggjøre andelen av SHP-midlene som har gått til profesjonsfagene, er pedagogiske fag her en egen kategori.

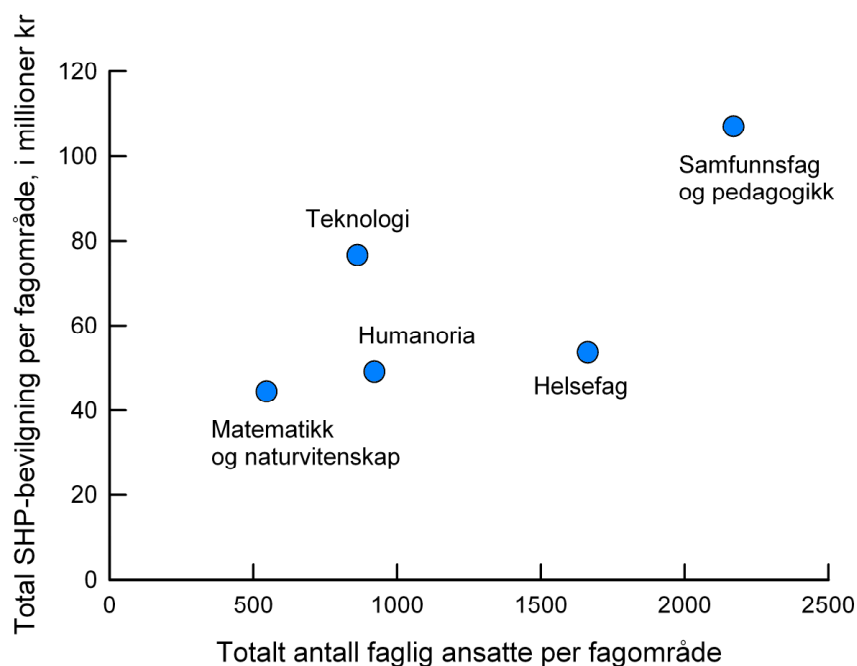
Kilde: Norges forskningsråd/FORISS

Selv om kodingen som ligger til grunn for figuren gjør det vanskelig å skille nøyaktig mellom profesjonsfag og disiplin-fag, fremgår det tydelig at helsefag og pedagogiske fag på ingen måte har kommet så godt ut som figur 3.3. kan gi inntrykk av. Til sammen har disse fagområdene ikke fått mer enn en fjerdedel av midlene. De to fagområdene som har fått størst andel av den samlede SHP-bevilgningen er samfunnsvitenskap og teknologi, med opp mot en fjerdedel hver.

I figur 3.5 sammenholdes størrelsen på SHP-bevilgningen per fagområde med antall faglig ansatte innenfor de respektive områdene.

⁷ se for eksempel Langfeld, Liv og Røste, Rannveig, *Tverrfaglighet i Norges forskningsråd. En analyse av kodepraksis og suksessrater for tverrfaglige søknader*, NIFU STEP rapport 3/2009

Figur 3.5 SHP-bevilgning i forhold til antall faglig ansatte per fagområde

Kommentar: Tallene for total SHP-bevilgning per fagområde bygger på Forskningsrådets fagkoding, mens tallene for totalt antall faglig ansatte per fagområde bygger på NIFU STEPs klassifisering i Forskerpersonalregistret. Tabellen forutsetter at det er overensstemmelse mellom Forskningsrådets fagkoding og klassifiseringen i Forskerpersonalregistret, hvilket ikke nødvendigvis er tilfelle.

Kilde: Norges forskningsråd/FORISS og NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Det er dessverre vanskelig å relatere oversikten i figur 3.5 direkte til de ulike profesjonsfagene, blant annet fordi det ikke lar seg gjøre å skille pedagogiske fag ut fra det bredere fagområdet "Samfunnsfag og pedagogikk". Av den grunn kan det ikke trekkes noen sikker konklusjon om hvilken betydning SHP-bevilgningen har hatt for profesjonsfagene. "Teknologi" er det fagområdet som har fått størst uttelling i forhold til antall faglig ansatte, hvilket kan tyde på at prosjekter tilknyttet ingeniørfagene har hevdet seg godt i konkurransen. På den andre siden er "Helsefag" fagområdet med lavest SHP-bevilgning per faglig ansatt, hvilket indikerer at prosjekter relatert til sykepleie- og helsefag ikke har kommet godt ut. "Helsefag" er også det fagområdet som har lavest andel av personale med doktorgrad (jf. tabell 4.6 i vedlegg 1). Fagområdene som har størst andel av personale med doktorgrad er de som har oppnådd størst tildeling per ansatt gjennom SHP. Andel av personale med doktorgrad ser således ut til å være mer avgjørende for å få SHP-bevilgning enn andel av personale i førstestilling.

3.2 Høgskolenes syn på satsingen

Verdifulle midler

Høgskolene er generelt svært fornøyde med SHP-satsingen, og tilbakemeldingen er gjennomgående positiv både fra prosjektdeltagerne og fra institusjonsledelsen. Forskere som har fått støtte uttrykker stor begeistring over at SHP-midlene har gjort det mulig å jobbe målrettet og langsiktig med oppbygging av fagmiljøet og utvikling av forskningsvirksomheten. Midlene har, ifølge én prosjektleder, "vært verdt sin vekt i gull- og mer enn det" og flere sier at SHP har vært avgjørende for at miljøene har nådd det faglige nivået de befinner seg på nå. Selv om det i noen tilfeller antas at prosjektene ville blitt gjennomført også uten støtte fra SHP, understrekes det at prosessen da ville ha vært mye mer fragmentert og tatt lenger tid.

Fra institusjonsledelseshold beskrives SHP som et verdifullt virkemiddel som har hatt betydning utover fagmiljøene som har fått støtte. Ved å stimulere til både faglig og strategisk utvikling, har satsingen bidratt til en generell styrking av høgskolene som forskningsinstitusjoner. Det presiseres riktignok at den samlede finansielle rammen for SHP har vært forholdsvis begrenset, og at satsingen er én av flere faktorer som har virket i retning av å styrke sektorens forskningsprofil. Likevel sier flere at SHP har vært svært viktig, og satsingen omtales vekselvis som "en vitamininnsprøytning", et "winning concept" og "et must" for faglig og strategisk utvikling i sektoren. Satsingen sies også å ha vært av betydning for universitetsambisjonene som kjennetegner sektoren i dag.

Øremerking og konkurranse

Høgskolesektoren har opplevd det som en stor utfordring å konkurrere om forskningsmidler på like vilkår som universitetene, som har en mye lengre forskningstradisjon og en betydelig sterkere kompetanse- og FoU-profil (jf. vedlegg 1). Høgskolene betoner derfor sterkt betydningen av at SHP er en øremerket satsing - fra ett hold ble det uttrykt som at "når vi først skal forske i høgskolesektoren må vi få midler til å gjøre det".

Samtidig er høgskolene positive til at det konkurreres om SHP-midlene internt i sektoren. Konkurransesettingen har ifølge høgskolene selv virket kvalitetsskjerpende, og bidratt til økt kompetanse når det gjelder søknadsskrivning. At prosjektsøknadene har blitt kvalitetsgransket av Norges forskningsråd, har gjort det prestisjefyllt å få bevilgning. Det vurderes som positivt at midlene har blitt kanalisert gjennom Forskningsrådet fremfor å ha blitt gitt som direkte bevilgning i den forstand at det har sikret at de har gått til kvalitetssikret FoU.

Stor faglig frihetsgrad

Et annet forhold som fremheves som positivt ved SHP er at satsingen kjennetegnes av stor grad av frihet. I motsetning til mange av de andre programmene til Forskningsrådet, har SHP ingen faglige eller tematiske føringer. Høgskolene opplever generelt at deres fagområder faller utenfor Forskningsrådets tematiske satsinger, som de mener i stor grad er tilpasset universitetenes og helseforetakenes forskningsprofiler. Frihetsgraden innenfor SHP har derfor betydd at flere fagmiljøer har fått mulighet til å søke om – og få – forskningsmidler.

Tildelingskriterier og søknadsbehandling

Generelt er det tilfredshet med tildelingskriteriene og søknadsbehandlingen. Flertallet av høgskolene er positive til bruken av individuelle eksperter til å vurdere faglig kvalitet og føler de har fått en god og objektiv faglig vurdering av prosjektsøknadene sine. I enkelte tilfeller har det vakt litt forundring at søknader som har fått svært god faglig tilbakemelding ikke har fått støtte, men de aktuelle miljøene har tolket det dit hen at det skyldes finansielle begrensninger. Det bemerkes også at det ble opplevd som veldig gunstig å få lov til å utbedre søknadene etter at de hadde blitt sendt inn, slik noen fagmiljøer ble gitt anledning til i den første utlysingsrunden.

Miljøene som har fått avslag, erkjenner i stor grad at prosjektsøknadene ikke har vært gode nok. Høgskolene som ikke har fått gjennomslag for noen av SHP-søknadene sine, gir likevel uttrykk for at de er skuffet og at gjentatte avslag virker demotiverende. Kunsthøgskolen i Oslo sier de opplever at de som kunstfaglig miljø har hatt vanskelig for å nå opp på grunn av manglende forståelse av hva kunstnerisk utviklingsarbeid er, både i Forskningsrådet og blant fagpersonene som har vurdert søknadene.

Enkelte miljøer har reagert på at én og samme prosjektsøknad har blitt vurdert svært forskjellig av de to fagekspertene. Fagekspertvurderingene har i de aller fleste tilfellene vært rimelig samstemte, og dette har således ikke vært et utbredt problem. Der det har vært sprik, har det imidlertid skapt en viss forvirring, og ifølge miljøene gjort det vanskelig å trekke lærdom av tilbakemeldingene.

Det er også noen høgskoler som er kritiske til bruken av individuelle fagekspert, og som ville ha foretrukket en panelvurdering. De har oppfattet vurderingen av faglig kvalitet som noe tilfeldig og personavhengig. Ett miljø sa de opplevde det "litt som lotto", og det gis uttrykk for en viss skepsis til fagekspertenes evne til å gjøre kvalifiserte vurderinger - særlig når det gjelder praksisrettet forskning. I denne sammenheng, kan det imidlertid påpekes at høgskolene har hatt mulighet til å gi forslag til egnede fagekspert i søknadene.

En mer utbredt innvending når det gjelder søknadsbehandlingen, er at helhetsvurderingen SHP-komiteen har lagt til grunn for bevilgningsvedtaket ikke har vært transparent for høgskolene. Tilbakemeldingen høgskolene har fått har vært begrenset til den faglige ekspertvurderingen, og det etterlyses tilbakemelding også på SHP-komiteens strategiske vurderinger av søknadene. Det skyldes ikke minst at komiteen i noen tilfeller har rangert prosjektsøknadene annerledes enn høgskolene selv. Flere høgskoler synes det ville vært verdifullt å få tilbakemelding på sitt strategiske arbeid, og sier en slik tilbakemelding kunne bidratt til den videre strategiske utviklingen.

Uklarhetene rundt SHP-komiteens vurderinger gjelder både vektingen mellom faglig kvalitet og strategiske hensyn, og hvilke strategiske hensyn som har blitt tillagt vekt. Det reises bl.a. spørsmål om hvor viktig det har vært at forskningen har vært profesjonsrettet eller praksisnær, og om det er nasjonale strategier eller høgskolenes egne strategier som har blitt lagt til grunn. Det påpekes også at det opprinnelig var forventninger til at SHP skulle støtte opp under nye fagområder og fagmiljøer som ikke hadde mye forskningserfaring fra før av, men at inntrykket er at etablerte og meriterte miljøer har blitt prioritert.

Forskningsrådets administrative rolle

Høgskolene er overveiende fornøyd med hvordan Norges forskningsråd har administrert satsingen. Forskningsrådet roses for å ha opptrådt ryddig, vært tilgjengelige og imøtekommende, og for å ha vært lydhøre for innspillene sektoren kom med i forbindelse med underveisevalueringen. Det er likevel noen kritiske bemerkninger. Noen har opplevd det som at satsingen mistet prioritet underveis, og peker på at Forskningsrådet sluttet å arrangere samlinger for SHP-miljøene og ble dårligere til å holde informasjonen på programnetsiden oppdatert. Andre mener at Forskningsrådet på grunn av den store tematiske bredden i SHP-prosjektene burde lagt til rette for at miljøene ble knyttet opp til aktiviteter innenfor andre programmer, i den grad de hadde tematisk relevans.

Sterkt ønske om videreføring

Ifølge høgskolene, er det "absolutt nødvendig" at SHP videreføres eller erstattes av en annen satsing som sikrer sektoren FoU-midler. Selv om satsingen har gitt verdifulle resultater i perioden den har eksistert, er høgskolene tydelige på at de fortsatt har et stykke å gå før de kan konkurrere om eksterne FoU-midler på lik linje med de etablerte universitetene. Noen forventer at behovet fremdeles vil være der etter de eventuelt oppnår universitetsstatus. Representanter for den tidligere Høgskolen i Tromsø, som har vært del av Universitetet i Tromsø siden 1. januar 2009, sier de var lei for at fusjonen innebar at de ikke lenger kunne søke om SHP-midler, og Universitetet i Agder, som endret status fra høgskole i 2007, understreker at de fremdeles har en betydelig mindre forskningsaktivitet enn de etablerte universitetene.

Den finansielle rammen for SHP har som sagt blitt oppfattet som forholdsvis liten, og det argumenteres for at det ved en videreføring bør tildeles flere midler – både til satsingen som helhet og til enkeltprosjekter. Det tas også til orde for at det åpnes opp for flere enn tre søknader fra hver høgskole. Når det gjelder selve utformingen, er det noe ulike oppfatninger. Noen mener satsingen bør videreføres i sin nåværende form, mens andre foreslår større eller mindre endringer. Ett forslag er at satsingen rettes inn mot fagområder som kjennetegner høgskolesektoren heller enn mot høgskolene som institusjonstype. Det argumenteres i den sammenheng for at det bør fokuseres på fagområder som er av nasjonal og/eller regional strategisk betydning og stimuleres til arbeidsdeling. Andre mener det fortsatt er behov for en institusjonsrettet satsing, men at det kan stilles krav til samarbeid med eksterne miljøer og gis støtte til faglige nettverk som går på tvers av den enkelte høgskole. Det foreslås også at det åpnes opp for å gi støtte til post doc.-stillinger. Kunsthøgskolene er samstemte på at det bør gis større rom for prosjekter med en klar kunstnerisk profil.

3.3 Resultater og analyse

Den overordnede målsettingen med SHP har vært å styrke FoU-virksomheten i høgskolesektoren. Som vi har sett, har satsingen imidlertid en forholdsvis sammensatt målstruktur. Her ser vi nærmere på hvilke resultater SHP har gitt i forhold til målsettinger om faglig utvikling, strategisk utvikling og utvikling av samarbeidsrelasjoner og arbeidsdeling.

Faglig utvikling

Når det gjelder faglig utvikling, har SHP hatt som eksplisitt mål å styrke både forskning, utviklingsarbeid og FoU-kompetanse i høgskolesektoren. Underveisevalueringen i 2005 pekte som vi

har sett på at SHP så ut til å ha betydning for oppbygging av FoU-miljøer og for kompetanseheving i miljøene som fikk støtte, men understreket at det var for tidlig å si noe sikkert om faglige resultater.

I det følgende gis en systematisk gjennomgang og analyse av faglige resultater av SHP. Det empiriske grunnlaget for evalueringen gjør imidlertid at det er vanskelig å skille mellom resultater i form av forskning og resultater i form av utviklingsarbeid.

Publikasjoner

For å si noe om i hvilken grad SHP har bidratt til å styrke FoU-virksomheten, kan vi for det første se nærmere på resultatene satsingen har gitt i form av publikasjoner. Publiseringsdata er en mye benyttet indikator for resultater av forskning, og til tross for flere begrensninger, kan slike data brukes til å si noe om forskningens omfang (antall publikasjoner) så vel som kvalitet (type publikasjon).⁸

I forbindelse med evalueringen av SHP, har Forskningsrådet bedt alle høgskolene som har fått SHP-midler om å utarbeide lister over publikasjoner som er "helt eller delvis resultat av SHP-prosjekt" og kategorisere publikasjonene i henhold til fastsatte kategorier (se Forskningsrådets bestilling til høgskolene i vedlegg 4). På bakgrunn av disse publikasjonslistene, har det blitt laget en database som er organisert etter følgende kategorier: *Artikler i vitenskapelige tidsskrift med refereordning*;⁹ *Avlagte doktorgrader*;¹⁰ *Monografier, bøker og artikler i antologier utgitt på forlag*;¹¹ og *Andre former for publikasjoner*.¹²

Intensjonen med denne inndelingen har først og fremst vært å få en mer overordnet indikasjon på hvilke områder SHP har satt sine spor. Tradisjonelt har mange vitenskaplige ansatte bidratt til monografier, bøker og antologier, eller andre typer publikasjoner, herunder mer formidlingsrettet virksomhet. SHP kan imidlertid sies å ha hatt et ønske om å endre på dette gjennom å sterkere vektlegge andre typer vitenskaplige resultater. Her kan eksempelvis vitenskaplig publisering ses på som en indikasjon på en styrking av forskningsprofilen og en prioritering av forskningsvirksomheten, mens avlagte doktorgrader er et uttrykk for en formell kompetanseheving i staben.

Databasen har flere begrensninger. Det har vært betydelig variasjon i miljøenes tolkning av hva det innebærer at en publikasjon er "helt eller delvis resultat" av et SHP-prosjekt, og det må tas høyde for både over- og underrapportering.

---

⁸ For en innføring i bruk av publiseringsdata som indikator, se ss. 145-146 i *Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer 2009*, Norges forskningsråd, 2009

⁹ som er identisk med Forskningsrådets kategori c).

¹⁰ som er lagt til som ny kategori. Doktorgradsavhandlinger som er oppført i høgskolenes publikasjonslister under andre kategorier, har blitt omkategorisert til denne kategorien.

¹¹ som tilsvarer Forskningsrådets kategorier a) *Bøker, monografier utgitt på forlag* og b) *Artikler i antologier utgitt på forlag (kapitler i bøker)*.

¹² som tilsvarer Forskningsrådets kategorier d) *Bokanmeldelser, debattinnlegg og redaksjonelt stoff i faglige tidsskrift*, e) *redaktør oppgaver for bøker*, f) *lærebøker, undervisningsmaterieell*, g) *skrifter/rapporter og lignende utgitt av egen eller annen institusjon* og h) *andre former for formidling*.

Praksisen for å relatere doktorgrader til SHP varierer blant miljøene. For ett SHP-prosjekt er det oppført så mange som 16 avlagte doktorgrader, hvorav én ble avlagt samme år som prosjektet startet opp. Selv om det er rimelig å anse dette som overrapportering, har det av praktiske grunner ikke blitt gjort noen overprøving av høgskolenes rapportering på dette området. I ett tilfelle, der to avlagte doktorgrader relateres til to forskjellige SHP-prosjekter, har det blitt registrert én doktorgrad per prosjekt i databasen.

For flere prosjekter, er det oppføringer som angir at publiseringsprosessen ennå ikke er avsluttet. Bidrag som ikke var akseptert for publisering ved innsendelse av publikasjonslistene er konsekvent ekskludert i databasen.

Samtidig er det forskjeller i tolkningen av kategoriene Forskningsrådet angir i bestillingen. En type publikasjon som Forskningsrådet ikke nevner eksplisitt, og som har blitt kategorisert ulikt av miljøene, er proceedings fra konferanser. Mens én høgskole har definert "Proceedings fra vitenskapelige konferanser med referee" som en egen underkategori av *Artikler i vitenskapelige tidsskrifter med refereeordning* – og fått Forskningsrådets aksept for det, har andre ført opp tilsvarende publikasjoner innenfor andre kategorier. I databasen har alle oppføringer av publikasjoner i proceedings fra konferanser blitt kategorisert som *Artikler i vitenskapelige tidsskrifter med refereeordning*, selv om det i flere tilfeller er vanskelig å avgjøre om det er snakk om proceedings med fagfelleevaluering. Det er også flere oppføringer hvor det er vanskelig å avgjøre om det dreier seg om publikasjoner i proceedings eller skriftlige bidrag til konferanser, og her har det vært nødvendig å bruke skjønn.

Videre er det forskjeller i hvor detaljerte høgskolenes publikasjonslister er. Det gjelder spesielt oppføringene innenfor kategorien *Andre former for publikasjoner*. Denne kategorien er svært bred og omfatter både skriftlige publikasjoner i form av bidrag til rapporter eller skrifter utgitt av egen eller annen institusjon, lærebøker og annet undervisningsmaterieell, bokanmeldelser og debattinnlegg, redaktøroppgaver og andre typer formidling, som presentasjoner på konferanser, foredrag og intervjuer i media. Mens det for noen prosjekter er et svært høyt antall oppføringer av denne typen, nøyer andre seg med å opplyse om at det har vært publiseringsaktivitet innenfor disse kategoriene.

En ytterligere begrensning, er at databasen bare omfatter publikasjoner for perioden frem til mars 2010.¹³ Flere prosjekter pågår fremdeles og forventes å resultere i fremtidige publikasjoner. Databasen gir derfor ikke en fullstendig oversikt over publikasjoner relatert til SHP.

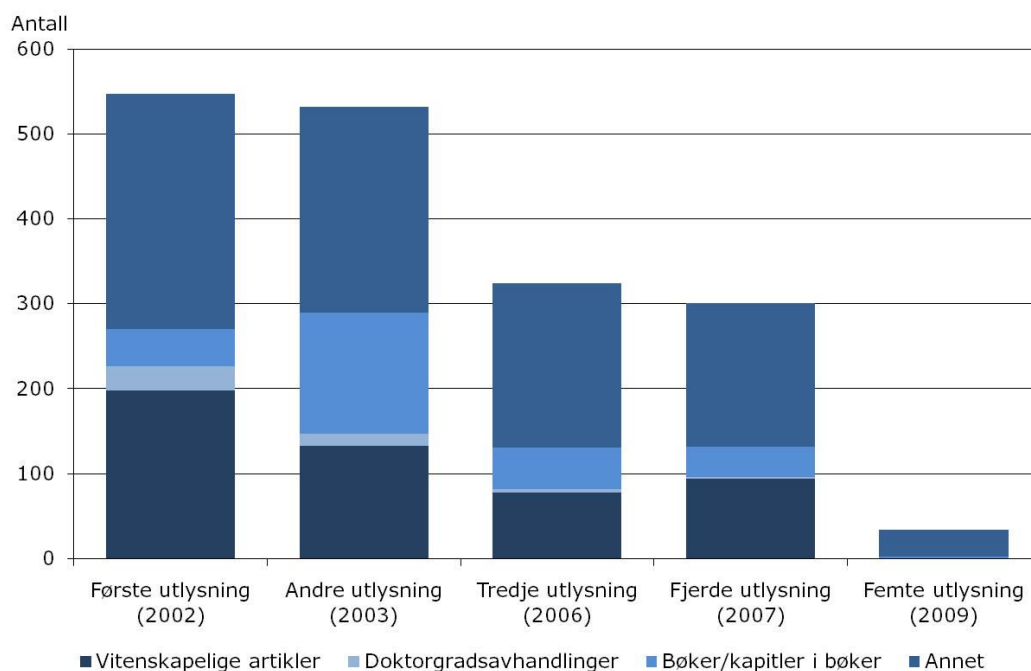
Det skal også nevnes at publikasjoner fra det ene SHP-prosjektet som har blitt tildelt kunsthøgskolene – prosjektet *Sensuous Knowledge* (2007–2009) ved Kunsthøgskolen i Bergen ikke er tatt med, ettersom institusjonen ikke er med i resultatbasert finansiering med publikasjonspoeng og derfor ikke har kategorisert sine publikasjoner. Prosjektet har ifølge institusjonen resultert i fire publikasjoner per mars 2010.

Til tross for disse begrensningene, danner databasen et generelt grunnlag for å si noe om den faglige produksjonen som har kommet ut av SHP-satsingen. Figur 3.5 viser det samlede antallet publikasjoner fordelt på publikasjonskategori for hver utlysingsrunde.

---

¹³ Fristen for innsending av publikasjonslistene til Forskningsrådet var 25.03.2010.

Figur 3.6 Totalt antall publikasjoner etter utlysningsperiode og type publikasjon

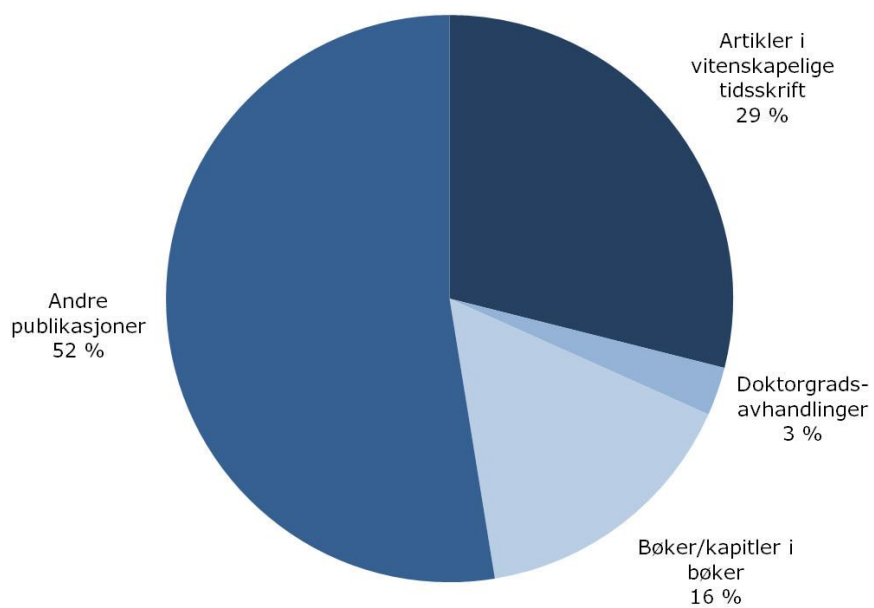

Kilde: Institusjonene

Målene for SHP har vært flere, hvilket også bør gi seg utslag i hva slags typer publikasjoner satsingen resulterer i. Det er derfor naturlig at publiseringsmønstret er variert. Samtidig er det viktig for kvaliteten på forsknings- og utviklingsarbeidet at høgskolene publiserer i vitenskapelige tidsskrifter. Selv om det er for tidlig å trekke endelige konklusjoner av publiseringsdataene for de seneste utlysningene, ser vi at publiseringen i vitenskapelige tidsskrifter generelt er relativt lav. Tilsvarende er andelen av *Andre former for publikasjoner* - det vil si ikke-vitenskapelige publikasjoner - forholdsvis høy.

Av figur 3.7, som viser publiseringsmønstret for satsingen sett under ett, ser vi at kategorien *Andre former for publikasjoner* utgjør en andel på mer enn 50 prosent, mens *Artikler i vitenskapelige tidsskrifter* utgjør 29 prosent.

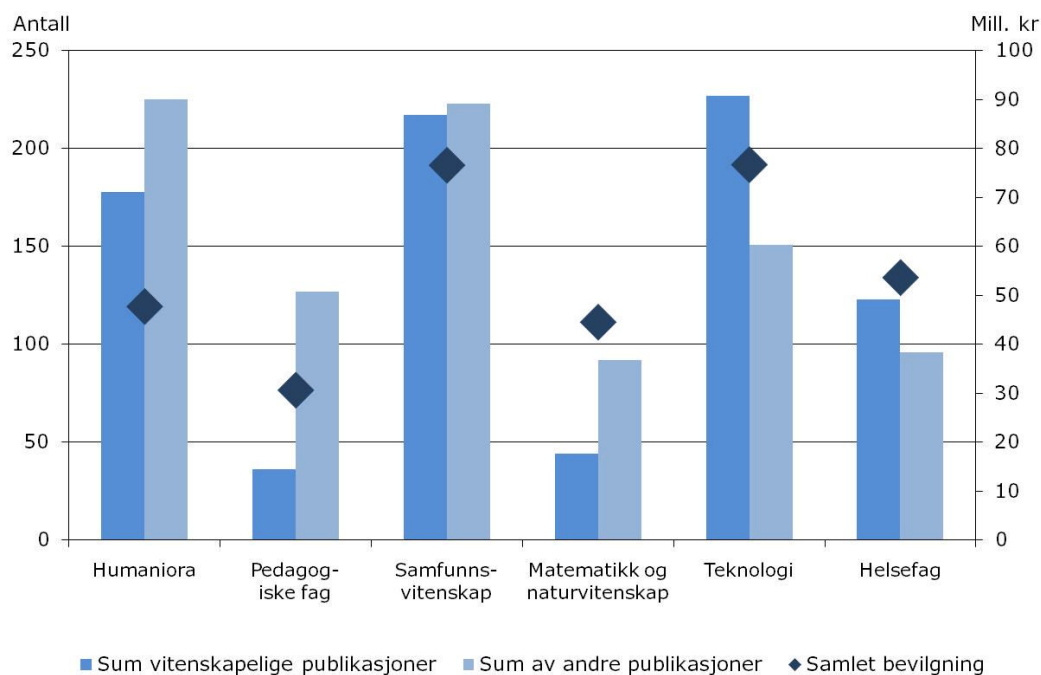
Figur 3.7 Totalt antall publikasjoner etter type publikasjon. Prosent

Kilde: Institusjonene

Figur 3.8 viser fordelingen mellom vitenskapelige publikasjoner og andre publikasjoner per fagområde sammenholdt med størrelsen på de respektive fagområdenes samlede SHP-bevilgning.

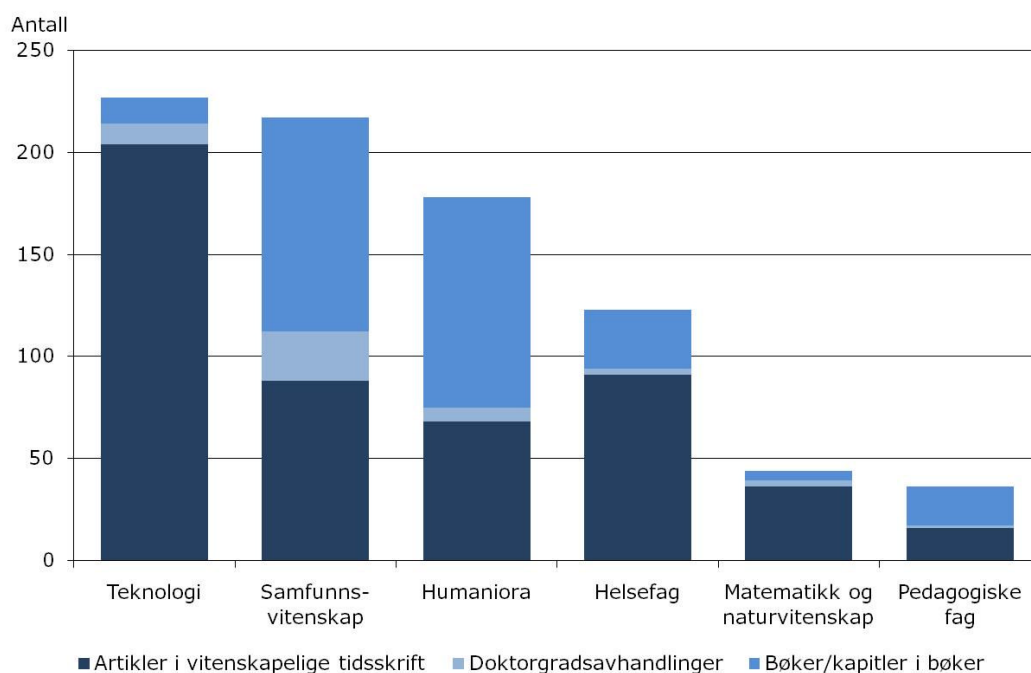
Figur 3.8 Vitenskapelige og andre publikasjoner per fagområde sett i sammenheng med SHP-bevilgningens størrelse

Kilde: Institusjonene og Norges forskningsråd/FORISS

En mulig slutning som kan trekkes av denne figuren er at fagområdene som har en større andel publikasjoner i forhold til budsjettet i høyere grad har hatt tidligere forskning å bygge på. Forskjellen i forholdet mellom vitenskapelige publikasjoner og andre publikasjoner på tvers av fagområdene kan også tyde på at de vitenskapelige kanalene ennå ikke er tilstrekkelig innarbeidet innenfor matematikk og naturvitenskap og pedagogiske fag. Det lave omfanget av vitenskapelig publisering innenfor matematikk og naturvitenskap og pedagogiske fag kommer også klart til uttrykk i figur 3.9, som viser antallet vitenskapelige publikasjoner per fagområde.

Figur 3.9 Vitenskapelige publikasjoner etter publiseringskanal og fagområde

Kilde: Institusjonene og Norges forskningsråd/FORISS

Sett under ett, viser publiseringsdataene at SHP har bidratt til å styrke FoU-virksomheten i høgskolesektoren, men også at høgskolene sliter med å publisere i vitenskapelige tidsskrifter. Dette skyldes sannsynligvis både tradisjonen for å skrive lærebøker og lærebokstekster, manglende erfaring med å skrive vitenskapelige artikler og at flere av prosjektene dreier seg om utviklingsarbeid og at resultatene derfor ikke lar seg publisere i peer-review tidsskrifter.

For å få et bilde av den generelle utviklingen i publiseringsaktiviteten i sektoren de siste årene, kan vi se nærmere på den offisielle statistikken over publikasjonspoeng. Tabell 3.6 viser de statlige høgskolenes andel av samlede publikasjonspoeng i perioden fra 2004 til 2009.

Tabell 3.6 Publikasjonspoeng etter institusjonstype, 2004-2009

institusjonstype	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	Poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)
totalt	7 926,2	100,0	8 883,0	100,0	9 600,7	100	10 497,5	100	11 522,5	100	12 588,0	100
universiteter	6 230,1	78,6	7 182,2	80,9	7 723,7	80,4	8 331,5	79,4	9 342,0	81,1	10 019,3	79,6
statlige høyskoler	934,3	11,8	1 064,4	12,0	1 163,5	12,1	1 432,0	13,6	1 334,2	11,6	1 684,6	13,4
statlige vitenskapelige høyskoler	592,5	7,5	336,0	3,8	330,2	3,4	299,4	2,9	343,7	3,0	343,2	2,7
private vitenskapelige høyskoler	135,2	1,7	247,6	2,8	282,4	2,9	301,8	2,9	350,4	3,0	337,2	2,7
private høyskoler	34,0	0,4	52,8	0,6	100,9	1,1	132,8	1,3	152,2	1,3	203,7	1,6

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Tabellen viser en økning i publiseringsaktiviteten til de statlige høyskolene. I løpet av den angitte perioden har det samlede antallet publikasjonspoeng for de statlige høyskolene økt med 80 prosent - fra 934 i 2004 til 1684 i 2009. Dette er en større prosentvis økning enn for de høyere utdanningsinstitusjonene sett under ett: Det totale antallet publikasjonspoeng steg fra 7926 i 2004 til 12588 i 2009, hvilket tilsvarer en økning på 59 prosent. De statlige høyskolene har med andre ord økt sin relative andel av totale publikasjonspoeng i femårsperioden fra 2004 til 2009. Vi konstaterer at dette er en periode hvor SHP-prosjektene har gitt resultater i form av publikasjoner.

Tabell 3.7 viser hvordan publikasjonspoengene fordeler seg mellom publiseringsnivå 1 og 2. Publiseringsnivåene er en rangering av publikasjonskanalene, hvor nivå 1 er definert som vitenskapelig publikasjonskanaler og nivå 2 som vitenskapelige publikasjonskanaler med særlig høy prestisje.¹⁴

¹⁴ Database for statistikk om høgre utdanning, DBH, URL: <http://dbh.nsd.uib.no/pub/hjelp.jsp?>

Tabell 3.7 Prosentvis fordeling av publikasjonspoeng mellom publiseringsnivå 1 og 2 etter institusjonstype, 2004-2009

institusjonstype	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	nivå 1	nivå 2	nivå 1	nivå 2	nivå 1	nivå 2	nivå 1	nivå 2	nivå 1	nivå 2	nivå 1	nivå 2
totalt	80,4	19,6	81,9	18,1	80,4	19,6	80,2	19,8	79,1	20,9	80,2	19,8
universiteter	78,7	21,3	80,8	19,2	79,3	20,7	78,2	21,8	77,3	22,7	78,1	21,9
statlige høyskoler	86,9	13,1	88,6	11,4	87,4	12,6	88,8	11,2	88,6	11,4	89,4	10,6
statlige vitenskapelige høyskoler	83,3	16,7	77,8	22,2	73,9	26,1	80,6	19,4	74,1	25,9	78,5	21,5
private vitenskapelige høyskoler	86,1	13,9	83,7	16,3	86,5	13,5	83,9	16,1	84,2	15,8	84,0	16,0
private høyskoler	99,0	1,0	96,8	3,2	85,6	14,4	90,7	9,3	88,2	11,8	91,4	8,6

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Vi ser at andelen publikasjoner på nivå 2 for de statlige høgskolene i gjennomsnitt er på litt over 10 prosent, mens andelen for de høyere utdanningsinstitusjonene samlet sett er på nær 20 prosent. Mot denne bakgrunn kan det virke som de statlige høgskolene har en utfordring i å nå opp i tilstrekkelig grad i de mest prestisjefylte publikasjonskanalene. Det er imidlertid betydelige variasjoner mellom de ulike statlige høgskolene i forhold til dette.

Publiseringsdata gir imidlertid bare én del av bildet. Den kvalitative informasjonen høgskolene har kommet med, gjennom både egenvurderinger og intervjuer, viser at SHP har bidratt til å styrke FoU-virkomheten i sektoren på flere måter.

Mer forskningstid

Satsingen har ført til at det har blitt mer forskningstid. Flere av forskerne som har vært involvert i SHP-prosjekter understreker betydningen av at de har kunnet kjøpe seg fri fra undervisning og andre forpliktelser, og dermed fått tid og ro til å jobbe langsiktig med forskningen sin. Siden forskningstiden er så begrenset i utgangspunktet, er selv en liten økning i FoU-tid viktig, sies det.

Fra et institusjonsperspektiv kan det være utfordringer knyttet til at ansatte får forskningsmidler, ettersom mer forskningstid betyr mindre tid til andre oppgaver og ikke minst til undervisning. Dette ser imidlertid ikke ut til å ha vært et stort problem i forbindelse med SHP og, som vi skal komme tilbake til, har SHP-prosjektene også hatt positive effekter når det gjelder undervisningen.

Utvikling av forskningsmiljøer

SHP har vært svært viktig for utviklingen av forskningsmiljøer ved høgskolene. De fleste høgskolene peker på at satsingen først og fremst har gitt mulighet til å styrke allerede eksisterende forskningsfelt. Resultatet er ikke overraskende, med tanke på at det har vært nødvendig å ha et i hvert fall delvis etablert miljø for å kunne få SHP-midler.

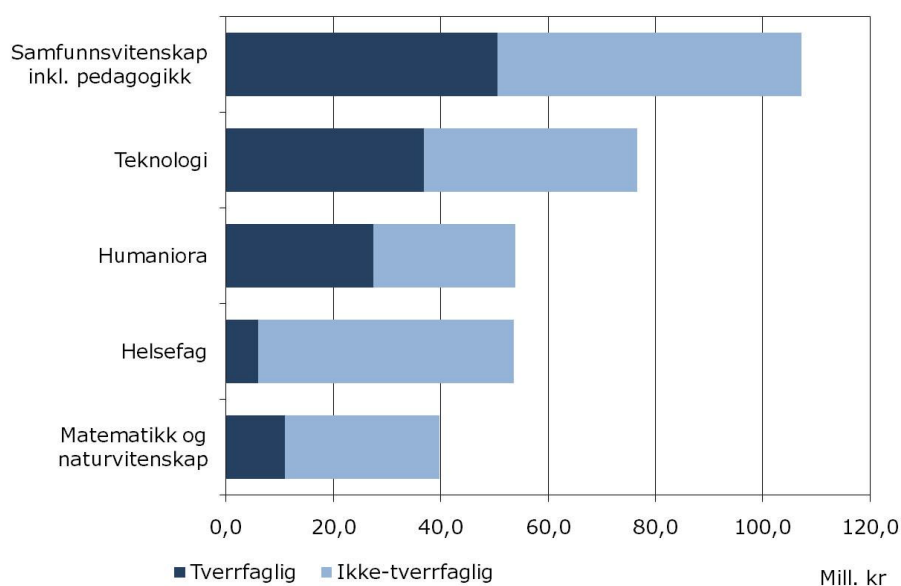
Samtidig er det tydelig at satsingen på avgjørende vis har fremmet fremvekst av nye fagmiljøer eller tematiske områder ved enkelte høgskoler, og dermed hatt en særlig strategisk verdi. Høgskolen i Bergen påpeker for eksempel at de har lyktes med å etablere barnehageforskning av høy kvalitet som et nytt område, og Samisk Høgskole betoner at deres tilnærming til, og utforskning av, samisk språk er helt ny. Ved Høgskulen i Sogn og Fjordane medførte SHP-bevilgningen til musikkterapi en omforming av forskningsaktiviteten - det ble mulig å bygge opp et helt nytt forskningsmiljø. Dette miljøet utviklet seg til å bli svært sterkt. Som en følge av flere omstendigheter, flyttet imidlertid miljøet til Universitetet i Bergen i 2006.

Videre, har SHP ført til etablering og integrering av forskningsmiljøer gjennom opprettelsen av sentre, som Senter for mediepedagogikk ved Høgskolen i Lillehammer og Senter for helsefremmende forskning ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

I flere tilfeller legges det vekt på at SHP har gitt mulighet til å profilere og videreutvikle forskningsmiljøer. Kunsthøgskolen i Bergen understreker at det ene SHP-prosjektet de har hatt, har vært av avgjørende betydning for utviklingen av FoU-virksomheten ved hele institusjonen. SHP har også fungert som støtte til utvikling av infrastruktur, som Høgskolen i Ålesund påpeker.

SHP har også vært viktig for samarbeid på tvers av fag og avdelinger. Ifølge høgskolene er tverrfaglig forskningssamarbeid særlig krevende å få i stand, ikke minst fordi temaene for slikt samarbeid ofte går på tvers av de tematiske avgrensningene for etablerte støtteordninger. Med sin "åpne" profil, har SHP vært en verdifull kilde til finansiering av tverrfaglige forskningsprosjekter. Vi har allerede sett at en relativt høy andel av SHP-midlene har gått til tverr-/flerfaglige prosjekter (jf. figur 3.3). Figur 3.10 gir et overordnet bilde av hvor stor denne andelen har vært.

Figur 3.10 SHP-bevilgning etter fagområde og tverr-/flerfaglighet

Kommentar: Kategorisering av prosjekter som tverr-/flerfaglige bygger på Forskningsrådets vurdering av fagtilknytningen som er angitt i prosjektsøknadene.

Kilde: Norges forskningsråd/FORISS

Mens mye av forskningen ved høyskolene tradisjonelt har blitt utført av enkeltpersoner, har SHP stimulert til etablering av forskergrupper. Gjennom både søknadsskrivingen og prosjektarbeidet har flere forskere samlet seg om et felles tema, og derigjennom bygget opp et forskningsfellesskap og en kultur for å jobbe flere sammen. I noen tilfeller har SHP-prosjektene vært avgjørende for at det har blitt utviklet forskergrupper, og der forskningsmiljøer eksisterte i utgangspunktet, har prosjektene bidratt til å styrke miljøene og hjulpet dem til å oppnå en kritisk masse.

Muligheten til å ansette Ph.d.-studenter innenfor SHP-prosjektene har vært viktig når det gjelder utviklingen av forskningsmiljøer. Som det fremgår av tabell 3.8, har SHP i noen tilfeller også bidratt til utviklingen og etableringen av nye Ph.d.-programmer.

Tabell 3.8 Nye Ph.d.-programmer relatert til SHP-prosjekter, 2002-2010

Høgskole	Ph.d.-program (år)
Høgskolen i Agder	Ph.d. i mobile kommunikasjonssystemer(2005)
Høgskolen i Bodø	Ph.d. i sosiologi (2005) Ph.d. i akvakultur (2009)
Høgskolen i Gjøvik	Ph.d. in information security(2008)
Høgskolen i Hedmark	Ph.d. i anvendt økologi (2010) ¹ Ph.d. i profesjonsrettede lærerutdanningsfag (2009) ¹
Høgskolen i Molde	Ph.d. i logistikk (2002)
Høgskolen i Oslo	Ph.d. i profesjonsstudier (2005) Ph.d. i sosialt arbeid og sosialpolitikk (-)
Høgskolen i Telemark	Ph.d. in Process, Energy and Automation Engineering (2009) Ph.d. i økologi (-) Ph.d. i kultur (-)
Høgskolen i Vestfold	Ph.d i anvendte mikro- og nanosystemer (2010)

Kommentarer: Tabellen er basert på opplysninger i høgskolenes svar på bestillingen fra Norges forskningsråd med svarfrist 25.03.10. Det samlede antallet nye Ph.d.-programmer relatert til SHP kan komme til å stige.

Ph.d.-programmene i økologi og kultur ved Høgskolen i Telemark og Ph.d.-programmet i sosialt arbeid og sosialpolitikk ved Høgskolen i Oslo var per 25.03.10 ennå ikke akkreditert.

Kilde: Institusjonene

Bedre forskningskvalitet og økt søknadskompetanse

SHP har hatt betydning for kvaliteten på forskningen. Konkurransen om SHP-midlene innebærer at høgskolene har fått faglig tilbakemelding på prosjektsøknadene sine, samt kunnet måle seg med hverandre i form av uttelling. Dette har virket kvalitetsskjerpende. Ikke minst har den faglige tilbakemeldingen blitt benyttet til å videreutvikle FoU-virksomheten, også når søknadene har fått avslag.

Satsingen har hatt en klar læringseffekt når det gjelder søknadsskriving, og noen høgskoler har opplevd økt gjennomslagskraft i konkurranse om eksterne FoU-midler. SHP-komiteen sier den har observert en "dramatisk" heving av kvaliteten på søknadene fra utlysingsrunde til utlysingsrunde. I tillegg til at miljøene har lært av de eksterne kvalitetsvurderingene, har det i denne sammenheng vært av betydning at flere høgskoler har innført rutiner for kvalitetssikring av søknader internt. Dette har ofte funnet sted som del av en bredere "institusjonalisering" av søknadsprosessen, hvor det har blitt innført rutiner for å fange opp og informere om relevante utlysninger, for organiseringen av søknadsarbeidet, og i noen grad også for å sikre kollektiv læring av den eksterne tilbakemeldingen på søknadene. Det må imidlertid påpekes at det betydelig variasjon i hvor langt høgskolene har kommet i denne sammenheng, og at SHP er bare én av flere faktorer som har hatt betydning for utviklingen.

Økt FoU-kompetanse

SHP har hatt en viktig funksjon når det gjelder oppbygging av FoU-kompetanse. Satsingen har bidratt både til kompetanseheving blant de ansatte, doktorgradsutdanning og rekruttering av kompetanse utenfra.

Tabell 3.9 gir en oversikt over hvilke resultater SHP har gitt i form av kompetanseopptrykk så langt.

Tabell 3.9 Kompetanseopprykk relatert til SHP-prosjekter, 2002-2010

høgskole	opprykk til				
	høgskolelektor	førstelektor	førsteamanuensis	dosent	professor
Høgskolen i Agder					1
Høgskolen i Bergen					1
Høgskolen i Buskerud		2	1	1	2
Høgskolen i Finnmark			1		1
Høgskolen i Gjøvik			1		1
Høgskolen i Hedmark					1
Høgskolen i Molde			3		2
Høgskolen i Nesna			1		
Høgskolen i Oslo					1
Høgskolen i Sogn og Fjordane			2		3
Høgskolen Stord/Haugesund			1		2
Høgskolen i Telemark			1		
Høgskolen i Vestfold		1			1
Høgskolen i Volda			1		
Høgskolen i Østfold			1		1
Høgskolen i Stavanger	2		3		3
totalt	2	3	16	1	20

Kommentarer:

Tabellen viser kun opprykk som har funnet sted per 25.03.2010. Flere miljøer rapporterer om søknader om opprykk som er under behandling, samt opprykk som er forventet å finne sted i nær fremtid. I kombinasjon med at flere SHP-prosjekter fremdeles pågår, gir det grunn til å anta at antallet kompetanseopprykk relatert til SHP vil øke.

For Samisk Høgskole mangler det informasjon. Høgskolen har ett SHP-prosjekt, som ble startet opp i 2006 og har offisiell sluttdato 31.12.2010.

Opprykkene til høgskolelektor som er registrert for Høgskolen i Stavanger skjedde etter at institusjonen fikk universitetsstatus, og det dreier seg derfor om opprykk til universitetslektor. Fire av de registrerte opprykkene gjelder to personer som hver er oppført med to opprykk, først til henholdsvis førsteamanuensis og universitetslektor og deretter til henholdsvis professor og førsteamanuensis.

Kilde:

Institusjonene

Tabellen bygger på høgskolenes egen rapportering om kompetanseopprykk for ansatte relatert til SHP-prosjektene. Rapporteringen viser forskjeller i hvordan det har blitt tolket at et opprykk er relatert til SHP, og det må tas forbehold om både over- og underrapportering. For eksempel er det tilfeller hvor det rapporteres om opprykk som fant sted samme år som SHP-bevilgningen ble gitt. Det er også tilfeller hvor det er grunn til å stille spørsmålstegn ved om de innrapporterte opprykkene virkelig er opprykk, eller om det snarere er snakk om nyansettelser. Det gjelder først og fremst opprykk *fra stipendiatstillinger*. Hvis det dreier seg om personer som har gjennomført en doktorgrad mens de har hatt en fast stilling ved institusjonen, kvalifiserer det som opprykk. Det gjelder imidlertid

ikke for stipendiater som får en fast stilling først etter de har disputert – da er det snakk om en nyansettelse.

Til tross for at tallene i tabellen må tolkes med en viss varsomhet, viser de at SHP ifølge høgskolene selv har bidratt til flere kompetanseopprykk, og i overveiende grad opprykk til førsteamanuensis- og professorstillinger. For sektoren som helhet, har satsingen bidratt til 16 opprykk til førsteamanuensis og 20 opprykk til professor. Opprykkene er fordelt mellom 16 av de i alt 25 høgskolene som har fått SHP-midler. Generelt sett, økte antallet førsteamanuenser ved høgskolene fra 962 i 2003 til 995 i 2007, det vil si med 33, mens antallet professorer økte fra 228 til 334, det vil si med 106 (jf. tabell 4.1 i vedlegg 1).

SHP-midlene har i utstrakt grad blitt brukt til å opprette Ph.d.-stillinger i tilknytning til prosjektene. De har videre gjort det mulig for høgskolene å knytte til seg Ph.d.-studenter etter de har disputert, samt å engasjere eksterne fagpersoner i forbindelse med prosjektene. Det har blant annet blitt opprettet flere professor 2-stillinger i kjølvannet av SHP-prosjektene. Ved å styrke forskningsmiljøene og gjøre dem mer synlige, har SHP dessuten forbedret rekrutteringssituasjonen mer generelt. Et SHP-miljø rapporterte om at prosjektet deres har ført til at forskere nå tar kontakt med forespørsel om å få ansettelse på høyskolen. Styrking av forskningsmiljøer har gjort det lettere å holde på forskere, og dermed vært viktig for stabilitet i deler av forskerstaben. Det er klart at SHP-satsingen har bidratt positivt til utviklingen av høgskolenes kompetanseprofil.

Styrket undervisning

Som nevnt, har SHP hatt positive effekter også når det gjelder undervisningen. SHP-prosjektene har bidratt til opprettelsen av en rekke nye undervisningstilbud på mastergradsnivå, og har hatt betydning for høgskolenes evne til å tilby forskningsbasert undervisning. Forskningsbasert undervisning er imidlertid ikke et entydig begrep, og defineres heller ikke klart i Universitets- og høgskoleloven. Universitets- og høgskolerådet har nylig levert en rapport som utreder problemstillingen.¹⁵ Rapporten gir eksempler på fem aktuelle tolkinger:

1. at undervisningen skal være i overensstemmelse med forskningens nyeste resultater;
2. at undervisningen skal være tilknyttet et forskningsmiljø;
3. at fast ansatte lærere skal ha forskningskompetanse;
4. at undervisningen skal utføres av aktive forskere; og
5. at undervisningen skal innebære trening i vitenskapelig metode i samarbeid med praktiserende forskere.

SHP-prosjektene har generelt sett bidratt til å øke FoU-aktiviteten og -kompetansen blant de ansatte. I tillegg har forskningsresultatene til en viss grad blitt anvendt i undervisningen, og det er også eksempler på at studenter har vært involvert i prosjektarbeidet. På denne måten har SHP hatt betydning for høgskolenes forutsetninger og gjennomføringsevne i forhold til lovfestet krav om forskningsbasert undervisning. Det er imidlertid klart at det vil ta flere år før høgskolene vil nærme

---

¹⁵ *Utdanning + FoU = Sant*, Rapport fra arbeidsgruppe nedsatt av Universitets- og høgskolerådet, Juli 2010

seg de ovenstående tolkningene av forskningsbasert undervisning innenfor alle undervisningsområder, bl.a. fordi det tar tid å bygge opp et forskningsmiljø.

Strategisk utvikling

I tillegg til faglige målsettinger, har SHP et klart mål om å bidra til strategisk utvikling i høgskolesektoren. Forskningsrådet har satt som en forutsetning at prosjektene det søkes støtte til skal ha forankring i institusjonenes strategiske planer. Ved innsending av flere søknader, har høgskolene måttet rangere prosjektene. Slik har satsingen forsøkt å stimulere til strategisk tenkning.

Underveisevalueringen redegjør i liten grad for SHPs betydning for strategisk utvikling, men påpeker at høgskolene trenger ekstern finansiering som SHP-midler for å realisere sine strategiske planer. Det skyldes at det er vanskelig å omfordele midler internt til utpekte satsingsområde. Mot den bakgrunn, kan SHP ifølge underveisevalueringen ses som et viktig bidrag til at den enkelte høgskole kan ha strategiske satsingsområder.

Ifølge opplysningene evalueringskomiteen har innhentet fra Kunnskapsdepartementet, går de strategiske overveiningene ut på at høgskolene skal utvikle sine egne strategier og styrke den strategiske tenkningen i ledelsen og styret. Den strategiske dimensjonen i SHP er med andre ord relatert til institusjonenes egne strategier, og ikke til nasjonale strategier.

De strategiske målsettingene med SHP har imidlertid ikke vært helt klare for de involverte partene. Høgskolene ser ut til å ha forventet at prosjektenes forankring i deres egne strategiske planer og prioriteringen de selv gjorde av prosjektsøknadene skulle være veiledende for SHP-komiteens beslutninger. Iblant har imidlertid de faglige vurderingene av prosjektene ført til at bevilgningstilsagnene har fulgt en annen prioritering enn den høgskolene selv har gjort.

Effekten SHP hatt når det gjelder utvikling av strategiske prosesser varierer fra høgskole til høgskole. Det skyldes dels forskjeller i hvor godt den strategiske virksomheten var utviklet ved oppstarten av SHP i 2002. Dels er det også et resultat av betydelig variasjon i hvor strategisk høgskolene har jobbet i forhold til SHP. Flere høgskoler har hatt en systematisk utvelgelsesprosess som har involvert ledelsen, men det er også eksempler på høgskoler hvor søknadsskrivingen har vært et anliggende for individuelle forskere eller avdelinger uten noen form for kollegial bedømming og sentral koordinering. I denne sammenheng kan det nevnes at ledelsen ofte oppfatter det som et dilemma å måtte prioritere mellom de forskjellige fagmiljøene. Selv om det legges vekt på å støtte opp om strategiske satsingsområder, er det motvilje mot at det skal skje på bekostning av de øvrige fagmiljøene.

I noen grad, har satsingen hatt en korrigerende effekt på innholdet i høgskolenes strategiske planer. I tilfeller der SHP-komiteens bevilgningsvedtak ikke har vært i overensstemmelse med høgskolenes egen rangering av prosjektsøknadene, har det blitt tolket som et korrektiv til de interne strategiske prioriteringene.

Generelt sett, har SHP lyktes som et verktøy for strategisk utvikling ved høgskolene. Satsingen har bidratt til å øke institusjonenes gjennomføringskraft når det gjelder egne strategier ved at innvilgede SHP-prosjekter har ført til sterkere operasjonalisering av strategiene. Effekten av SHP-midlene har i denne sammenheng blitt forsterket av at høgskolene i stor grad har tilført prosjektene egne midler.

Gjennom Forskningsrådets bedømming av prosjektene som har vektlagt vitenskapelig kvalitet, har høgskolene også fått et kvalitativt underlag for å videreutvikle strategiene sine.

Selv om det sannsynligvis hadde vært en strategisk utvikling også uten SHP, har satsingen vært av betydning for både tempoet og retningen utviklingen har hatt. Kravene til strategisk forankring og rangering av prosjektsøknadene har ført til økt fokus på strategiske prioriteringer, og ved bevilgning, har prosjektene bidratt til å utvikle og styrke prioriterte fagområder. Innvilgede prosjekter har også bygget opp under interne prioriteringer ved å forutsette intern tilleggsfinansiering. SHP har vært viktig for å skape legitimitet for ledelsens prioriteringer, alternativt skape en ny prioritering. Det er stor konkurranse om FoU-ressursene internt, og de eksterne kvalitetsvurderingene høgskolene har fått gjennom SHP har bidratt til å rettferdiggjøre beslutninger om hvordan ressursene skal fordeles.

Utvikling av samarbeidsrelasjoner og arbeidsdeling

SHP ønsker å stimulere høgskolene til å inngå samarbeid med andre institusjoner, på både regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Betydningen av internasjonalt samarbeid og samarbeid som fremmer regional kunnskapsutvikling har blitt særlig fremhevet. Satsingen har også uttalt ambisjoner om å bidra til en viss nasjonal arbeidsdeling mellom høgskolene, noe som innebærer at den enkelte høgskole får en tydeligere faglig profil.

Underveisevalueringen av SHP konkluderte med at satsingen hadde vært viktig for samarbeid med forskningsmiljøer i utlandet, og i den sammenheng først og fremst bidratt til å styrke etablerte nettverk. Kun et fåtall SHP-prosjekter omfattet regionalt samarbeid. Generelt oppfattet ikke høgskolene regionalt samarbeid som en sentral målsetting innenfor SHP, og de anså andre satsinger, som Næringsrettet høgskolesatsing, nHS, for å være viktigere i det henseendet.

Hovedbildet som tegner seg nå, er at effekten SHP har hatt på høgskolenes samarbeidsrelasjoner har variert betydelig. I de neste avsnittene, ser vi nærmere på betydningen SHP har hatt for samarbeid med andre FoU-institusjoner, samarbeid på internasjonalt og regionalt nivå, samarbeid internt på høgskolene, samt for nasjonal arbeidsdeling og profilering.

Samarbeid med andre FoU-institusjoner

Generelt sett har SHP bidratt til økt samarbeid med andre høgskoler og universiteter, og til en viss grad også andre typer FoU-institusjoner. Samarbeidet har i noen grad involvert utveksling av personale. SHP-midlene har bidratt til å gi miljøene større faglig tyngde og på den måten til gjøre dem til mer attraktive samarbeidspartnere. Midlene har også skapt økonomisk rom til å delta på konferanser og i andre faglige fora, og dermed bidratt til å gjøre høgskolemiljøene mer synlige, både nasjonalt og internasjonalt.

Internasjonalt samarbeid

I overensstemmelse med funnene i underveisevalueringen, kan vi konstatere at SHP-midlene har vært spesielt viktige for internasjonal nettverksbygging. I mange tilfeller har finansieringen blitt brukt til å styrke allerede eksisterende samarbeid og deltagelse i nettverk, men det har også blitt etablert nye samarbeidsrelasjoner. Det har i denne sammenheng vært viktig at SHP har gjort det mulig å delta på, og arrangere, internasjonale konferanser. Fremveksten av internasjonale Ph.d.- og

mastergradskurs kan dessuten ses som en indikator på økt internasjonalt samarbeid. I noen enkelte tilfeller har SHP-prosjekter også dannet grunnlag for internasjonale prosjekter.

Regionalt samarbeid

Samarbeid mellom institusjoner for høyere utdanning og deres (regionale) omgivelser har generelt blitt tilskrevet en viktig rolle de senere årene. I en rapport fra OECD¹⁶, fremstilles høyere utdanningsinstitusjoner som en viktig aktør for å fremme utviklingen mot en kunnskapsbasert økonomi og økt konkurransekraft på den globale arenaen. I rapporten gir OECD utdanningsinstitusjonene rollen å tilrettelegge for kunnskapsoverføring i regioner gjennom utdanning og utvikling av human kapital, generere og overføre kunnskap gjennom forskning og teknologioverføring og være en drivkraft for kulturell utvikling og samfunnsutvikling generelt. Alle disse oppgavene anses å være av betydning for utviklingen av en kunnskapsøkonomi og for muligheten til å utvikle produksjon av kunnskapsintensive varer og tjenester i en region.

SHP synes å ha fått en noe større betydning for regionalt samarbeid de siste årene. For noen miljøer har SHP-prosjektene ført til etablering av tettere forbindelser til regionale aktører innenfor næringsliv og offentlig sektor. Det er primært knyttet til at problemstillingene i prosjektene er av anvendt karakter og nyttige for praksisfeltet. For eksempel nevnes det ofte at SHP-finansierte prosjekter har bidratt til økt kontakt med profesjonsområdene i regionen, så som skoler, barnehager og helseinstitusjoner. Til en viss grad har det også forekommet samarbeid med bedrifter. Bedriftene har dels vært studieobjekter i prosjektene, men også mottagergruppe for FoU-virksomheten som har funnet sted. Ofte nevnes formidling av resultater i form av presentasjoner, skriftlige rapporter, konferanser, etc. som en aktivitet som har bidratt til økt regionalt samarbeid.

Selv om høgskolene generelt legger stor vekt på sin rolle i regional utvikling, må det understrekes at de fremdeles oppfatter andre virkemidler som viktigere enn SHP i den sammenheng.

Faglig profilering

Sett fra institusjonene, har SHP i mange tilfeller ført til en tydeligere faglig profilering av fagfeltene som har fått støtte ved at forskningsaktiviteten innenfor disse områdene har blitt styrket. Eksempler er fagfeltene velferdsstatlige utfordringer (sosiologi) og akvakultur ved Høgskolen i Bodø, optometri og synsvitenskap ved Høgskolen i Buskerud, deler av det kulturfaglige feltet ved Høgskolen i Finnmark, biometri, autentisering og sikkerhet ved Høgskolen i Gjøvik, og helsefremmende – forebyggende arbeid knyttet til sykepleierutdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

---

¹⁶ *Higher Education and Regions: Globally Competitive, Locally Engaged*, OECD, 2007

KAP. 4 SAMLET VURDERING AV SATSINGEN

Det overordnede målet Kunnskapsdepartementet har satt for SHP er at satsingen skal bidra til oppbygging av bærekraftige FoU-miljøer ved høyskolene ved å ta hensyn til deres faglige situasjon og profesjonsutdanningenes egenart. Gjennom satsingen, har departementet ønsket å støtte både eksisterende gode FoU-miljøer og ny, lovende FoU-virksomhet, og ikke minst gode fagmiljøer som har vanskelig for å få gjennomslag innenfor andre støtteordninger. Videre har det vært en eksplisitt ambisjon at satsingen skal bidra til utvikling av høyskolenes strategiske planer og den strategiske tenkningen på ledelses- og styrenivå.

Data for publisering og opprykk, samt kvalitativ informasjon fra høyskolene viser at SHP har bidratt til å styrke FoU-miljøer ved høyskolene. SHP-midlene har i hovedsak gått til forholdsvis godt etablerte FoU-miljøer. Satsingen har bare i begrenset grad bidratt til fremvekst av nye forskningsområder, ettersom det har vært stor konkurranse om SHP-midlene og fordelingen først og fremst har vært basert på vurderinger av vitenskapelig kvalitet. SHP har derfor i hovedsak støttet miljøer som har hatt et relativt godt faglig grunnlag i utgangspunktet, og bidratt til å øke stabiliteten og kvaliteten innenfor eksisterende forskningsområder.

SHP-satsingen har bidratt til en styrking av høyskolenes strategiske evner. Søknadskriteriene Forskningsrådet har operert med, har ført til at ledelsen ved institusjonene har vært tvunget til å velge ut maksimalt tre prosjekter og rangere dem innbyrdes. Derigjennom har det skjedd en automatisk kopling til høyskolenes strategier. Den faglige frihetsgraden har medført at SHP har stilt større krav til intern prioritering enn tematiske FoU-programmer. Man kan derfor si at den faglige frihetsgraden, i kombinasjon med kravet om å rangere SHP-søknadene, har bidratt aktivt til å stimulere den strategiske tenkningen ved høyskolene.

Utlysningene fra Forskningsrådet har introdusert flere føringer for SHP, blant annet at satsingen skal stimulere til forskningssamarbeid og til utviklingen av en viss arbeidsdeling i sektoren når det gjelder FoU. SHP har ført til en intensivering av samarbeid internt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Resultatet varierer imidlertid mellom høyskolene og mellom miljøene. Komiteen finner ikke grunnlag for å si at satsingen har vært et effektivt virkemiddel for å utvikle en arbeidsdeling mellom høyskolene.

Ifølge utlysningene, skal det gis prioritet til profesjonsrettet forskning og til tverrgående forskningsfelt, og det skal være en rimelig fordeling av midler mellom fagområder, høyskoler og landsdeler. Samlet sett, har midlene blitt fordelt forholdsvis jevnt mellom høyskolene, men sett i forhold til faglig ansatte, har små høyskoler generelt fått en relativt større bevilgning enn store høyskoler. Bare en fjerdedel av SHP-midlene har gått til helsefag og pedagogiske fag, til tross for at høyskolene har en betydelig del av sin virksomhet innenfor disse fagområdene. Den profesjonsrettede forskningen, og spesielt innenfor helsefag, har dermed ikke hevdet seg i den sterke konkurransen innenfor SHP-satsingen. En relativt stor andel av midlene har gått til tverrfaglige prosjekter, hvilket tyder på at forskningsmiljøene går på tvers av de etablerte fagområdene på høyskolene.

Satsingen har, slik evalueringskomiteen ser det, fungert som en vitamininnsprøytning i sektoren. Høyskolene er stolte over den faglige utviklingen de har oppnådd gjennom SHP-prosjektene. I tillegg til å skape selvtilit og entusiasme blant forskerne som har fått støtte, har SHP bidratt til at

forskningen har blitt mer synlig på høgskolene. Resultatene har skapt anerkjennelse i de øvrige fagmiljøene og prosjektene har blitt fremholdt som eksempler til etterfølgelse. På den måten har SHP vært til inspirasjon ikke bare for miljøene som har fått bevilgning, men for høgskolemiljøene mer generelt. Det har vært opplevd som prestisjefyllt å få SHP-bevilgning, og i kombinasjon har dette helt klart bidratt til å styrke høgskolenes tro på seg selv som forskningsinstitusjoner. Det har igjen gjort dem mer motivert til å forske og søke om eksterne forskningsmidler, også utenom SHP.

Den konkurranseutsatte støtten som har blitt gitt gjennom SHP har styrket mønstret i utviklingen mot en sterkere forskningsbasert utdanning, der prosessen skjer i forskjellig tempo både mellom høgskoler og internt på høgskolene. Det gjenspeiler dels betydelige forskjeller i høgskolenes faglige og strategiske utgangspunkt, dels forskjeller i hvordan høgskolene har jobbet i forhold til SHP. Høgskolenes måte å håndtere søknadsprosessen på har variert. Høgskoler som har hatt en intern prosess rundt utvelgelsen av prosjektsøknader har lyktes best. Samtidig har høgskolene med størst forskningserfaring hatt mest fremgang, ettersom den vitenskapelige konkurransen har vært avgjørende. I de tilfellene hvor høgskolene har hatt en viss tradisjon for å søke om forskningsmidler, eller klart å rekruttere forskere med erfaring på dette området, har SHP vært et kraftfullt virkemiddel som har bidratt til oppbyggingen av forskningsmiljøer.

SHP-satsingens betydning kan relateres til visse nøkkelord:

- **øremerking** av midler til høgskolene innebærer at det har vært et fokus på langsiktig kompetanseoppbygging i sektoren;
- **faglig frihet** i kombinasjon med krav til **prioritering** internt på høgskolene og "peer review"-kvalitetsvurdering av søknadene, har stimulert den strategiske tenkningen ved institusjonene;
- **konkurransutsetting** av midlene internt i sektoren har økt den vitenskapelige kvaliteten ved høgskolene.

Ved å introdusere en FoU-satsing som er øremerket høgskolene, har Forskningsrådet vist at det er forskningspolitisk vilje til å satse på FoU i sektoren. Generelt har SHP vært et fremsynt virkemiddel for å styrke forskningsvirksomheten ved høgskolene. Å utvikle forskningsvirksomhet i tilknytning til høgskolenes utdanningstilbud er et langsiktig arbeid, som fremdeles pågår. SHP har - med begrensede midler – bidratt til økt bevissthet rundt FoU og til utviklingen av en sterkere akademisk kultur i sektoren.

KAP. 5 ANBEFALINGER

Basert på den samlede vurderingen av satsingen har evalueringskomiteen kommet frem till følgende konklusjoner og anbefalinger:

Det er nødvendig med en fortsatt satsing på kompetanseutvikling i høgskolesektoren.

Til tross for at SHP har bidratt til faglig utvikling i sektoren, er det mange miljøer ved høgskolene som har en altfor svak FoU-aktivitet. Generelt sett, er høgskolene fremdeles for svake til å kunne konkurrere i Forskningsrådets ordinære utlysninger innenfor flertallet av forskningsområdene sine. Det er derfor behov for å videreføre en satsing som bidrar til flere faglig ansatte med doktorgrad og økt forskningsaktivitet og vitenskapelig publisering.

Evalueringskomiteen har i det foregående kapittelet pekt på noen elementer i SHP-satsingen som har vært spesielt viktige. Ved en videreføring, bør disse elementene beholdes, samtidig som det introduseres visse nye elementer.

Satsingen bør fortsatt tildele midler på grunnlag av nasjonal konkurranse, og bli administrert av Norges forskningsråd.

Midlene bør fortsatt være konkurranseutsatte, og fordelingen bør skje i regi av Norges forskningsråd. Konkurranseutsetting sikrer at bare de beste prosjektene får finansiering. Konkurranse bidrar også til å styrke den institusjonsstrategiske tenkningen og det faglige kvalitetsnivået på institusjons- og forskergruppenivå. Forskningsrådet er institusjonen som er best egnet til å bedømme prosjektenes vitenskapelige kvalitet.

Satsingen bør være øremerket høgskolene, og omfatte både midler med stor faglig frihetsgrad og midler som er øremerket profesjonsfagene.

Evalueringskomiteen mener at det vil være ytterst verdifullt å øremerke FoU-midler til høgskolesektoren i ytterligere en periode. Et spørsmål knyttet til innretningen av en fremtidig satsing er om den skal rette seg mot høgskolene og eventuelt også de nye universitetene – altså ha en institusjonell innretning, eller mot profesjonsfagene - og således ha en faglig innretning. En institusjonell innretning vil være hensiktsmessig for å styrke den interne strategiske tenkningen ved høgskolene ytterligere. En faglig innretning vil være hensiktsmessig for å styrke forskningsområder som ikke klarer å hevde seg i den vitenskapelige konkurransen, selv når konkurransen er begrenset til høgskolesektoren. Innenfor de profesjonsrettede FoU-satsingene som allerede finnes i Forskningsrådet, konkurrerer høgskolene både med hverandre og med andre FoU-institusjoner.

Verdien med en satsing uten faglige eller tematiske begrensninger er at det gir høgskolene et eget ansvar for å ivareta hensynet til både faglig og strategisk utvikling. I tillegg til midler med stor faglig frihetsgrad, som SHP-midlene har vært, bør det være midler som er øremerket profesjonsfagene som har en svært lav andel lærere med doktorgrad og som høgskolene har et særskilt ansvar for. Dette kan kombineres innenfor én og samme satsing, for eksempel gjennom å fordele midlene i to forskjellige potter. Ettersom de nye universitetene også har profesjonsfag som har en kompetansemessig svak personalbase, mener evalueringskomiteen at disse institusjonene kan få anledning til å søke om midlene som er øremerket profesjonsfagene.

Det bør legges til rette for prosjekter som kombinerer tradisjonell vitenskapelig FoU og utforskende FoU-virksomhet, som for eksempel innenfor kunst og design, ved å utvikle egnede kriterier for kvalitetsbedømming av slike prosjekter.

Satsingen bør ha en strategisk dimensjon.

Det er av stor betydning at en fortsatt satsing også har en strategisk dimensjon og at det er en eksplisitt kopling mellom prosjektene som mottar støtte og høgskolenes strategier. Begrensningen i antall søknader den enkelte høgskole har kunnet sende inn samt kravet om at søknadene skal rangeres, har vist seg å være en effektiv måte å stimulere høgskolenes strategiske arbeid på. Det kan imidlertid overveies om begrensningen i antall innsendte søknader bør variere i henhold til høgskolenes størrelse.

Satsingen bør ha et begrenset antall målsettinger.

SHP-satsingen har hatt en rekke målsettinger, og ikke alle målsettingene har blitt nådd. Evalueringskomiteen mener at vitenskapelig kvalitet bør være det viktigste kriteriet for tildeling av midler, og at andre eventuelle hensyn skal være underordnet. Antallet målsettinger for en eventuell fremtidig satsing bør begrenses.

LITTERATUR

Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer 2009, Norges forskningsråd, 2009

Higher Education and Regions: Globally Competitive, Locally Engaged, OECD, 2007

Kyvik, Svein, *Evaluering av høgskolereformen*, Norges forskningsråd, 1999

Kyvik, Svein, *Publiseringsvirksomheten ved universiteter og vitenskapelige høgskoler*, NIFU skriftserie 15/2001

Kyvik, Svein and Lepori, Benedetto (red.), *The Research Mission of Higher Education Institutions outside the University Sector*, Dordrecht: Springer Verlag, 2010

Langfeld, Liv og Røste, Rannveig, *Tverrfaglighet i Norges forskningsråd. En analyse av kodepraksis og suksessrater for tverrfaglige søknader*, NIFU STEP rapport 3/2009

Larsen, Ingvild Marheim og Kyvik, Svein, *Tolv år etter høgskolereformen – en statusrapport om FoU i statlige høgskoler*, NIFU STEP rapport 7/2006

St.meld.nr.30 (2008-2009) *Klima for forskning*

Strategiske høgskoleprosjekter - en underveisevaluering, Norges forskningsråd, 2005

Utdanning + FoU = Sant, Rapport fra arbeidsgruppe nedsatt av Universitets- og høgskolerådet, Juli 2010

VEDLEGG 1. EN OVERSIKT OVER DEN NORSKE HØGSKOLESEKTOREN

EN OVERSIKT OVER DEN NORSKE HØGSKOLESEKTOREN

I underveisevalueringen av SHP-satsingen, *Strategiske høgskoleprosjekter- en underveisevaluering* (Norges forskningsråd, 2005), ble det gitt en detaljert oversikt over den norske høgskolesektoren med særlig fokus på kompetanseprofil og FoU-virksomhet. Her gis en oppdatert og delvis utvidet versjon av denne oversikten.

1. Aktører, kjernevirksomhet og lokalisering

På midten av 1990-tallet fant det sted en omfattende omorganisering av det norske høgskolesystemet. I 1994 ble 98 regionale høgskoler slått sammen til 26 statlige høgskoler, og i 1996 ble flere mindre kunsthøgskoler slått sammen til to kunsthøgskoler – én i Bergen og én i Oslo. Siden den gang har fire av de statlige høgskolene endret status: Høgskolen i Stavanger ble til Universitetet i Stavanger i 2005, Høgskolen Agder ble til Universitetet i Agder i 2007 og Høgskolen i Tromsø ble del av Universitetet i Tromsø i 2009. Høgskolen i Molde fikk status som vitenskapelig høgskole i 2010.¹⁷ I tillegg fikk Høgskolen i Bodø godkjent sin søknad om akkreditering som universitet av NOKUT i september 2010, og søknaden skal nå til politisk behandling.

Fusjonsprosessene på 1990-tallet var del av en bredere høgskolereform, som også innebar at høgskolene ble underlagt det samme lovverket som universitetene. Ifølge dette lovverket, skal institusjonene tilby forskningsbasert høyere utdanning, utføre forsknings- og utviklingsarbeid, drive formidling og samarbeide med lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv.¹⁸

De statlige høgskolene har et hovedansvar for kortere profesjonsrettet utdanning som lærerutdanning, sykepleierutdanning, økonomisk-administrativ utdanning, ingeniørutdanning, sosialarbeiderutdanning og en rekke helseutdanninger. Høgskolene tilbyr også mer disiplinbaserte utdanninger, først og fremst på bachelornivå men også i stadig større grad på masternivå. Enkelte utdanninger tilbyr også doktorgradsutdanning innen visse felt.

I den faglige virksomheten i høgskolene kan det grovt skilles mellom den akademiske tradisjonen på den ene siden og profesjonstradisjonen på den andre. Disse kulturene står mer eller mindre sentralt ved de fleste høgskolene. Mens deler av virksomheten har røtter i undervisningsintensive profesjonsutdanninger med liten tradisjon for forskning, springer andre deler ut av distriktshøgskoletradisjonen hvor forskning tidlig ble en viktig del.

Høgskolenes har et eksplisitt ansvar for å bidra til innovasjon og næringsutvikling i sine respektive regioner. Samtidig er de ment å være nasjonale og internasjonale aktører. Dette krever en flersidig satsing fra institusjonenes side, deriblant på FoU som er relevant for regionale aktører samtidig som det skal legges til rette for internasjonalisering av både utdannings- og forskningsvirksomheten.

Høgskolesektoren representerer samlet sett et stort mangfold når det gjelder fagprofil, studietilbud, forskningstradisjon og samarbeidsrelasjoner. Sektoren er også kjennetegnet av betydelig geografisk spredning – jf. tabell 1.1.

---

¹⁷ I statistikken som presenteres her, er disse institusjonene klassifisert som statlige høgskoler *til og med* det året de endret status.

¹⁸ LOV-2005-04-01-15 Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) § 1-3

Tabell 1.1 Geografisk lokalisering av de statlige høgskolene

høgskole	fylke(r)	tilnærmet eller helt samlokalisert	geografisk spredt
Høgskolen/Universitetet i Agder	Aust- Agder, Vest-Agder		X: Kristiansand og Grimstad
Høgskolen i Akershus	Akershus	X	
Høgskolen i Bergen	Hordaland	X	
Høgskolen i Bodø	Nordland		X: Bodø, Mo i Rana og Stokmarknes
Høgskolen i Buskerud	Buskerud		X: Kongsberg, Hønefoss og Drammen
Høgskolen i Finnmark	Finnmark		X: Alta og Hammerfest
Høgskolen i Gjøvik	Oppland	X	
Høgskolen i Harstad	Troms	X	
Høgskolen i Hedmark	Hedmark		X: Hamar, Elverum, Rena og Evenstad
Høgskolen i Lillehammer	Oppland	X	
Høgskolen i Molde	Møre og Romsdal	X	
Høgskolen i Narvik	Nordland	X	
Høgskolen i Nesna	Nordland		X: Nesna, Mo i Rana og Sandnessjøen
Høgskolen i Nord-Trøndelag	Nord-Trøndelag		X: Steinkjer, Namsos, Levanger og Stjørdal
Høgskolen i Oslo	Oslo	X	
Høgskolen i Sogn og Fjordane	Sogn og Fjordane		X: Sogndal, Førde og Sandane
Høgskolen/Universitetet i Stavanger	Rogaland	X	
Høgskolen i Sør-Trøndelag	Sør-Trøndelag	X	
Høgskolen i Telemark	Telemark		X: Porsgrunn, Bø, Notodden og Rauland
Høgskolen/Universitetet i Tromsø	Troms	X	
Høgskolen i Vestfold	Vestfold		X: Horten og Larvik
Høgskolen i Volda	Møre og Romsdal	X	
Høgskolen i Østfold	Østfold		X: Halden og Fredrikstad
Høgskolen i Ålesund	Møre og Romsdal	X	
Høgskolen Stord/Haugesund	Hordaland, Rogaland		X: Stord og Haugesund
Samisk høgskole	Finnmark	X	
<i>til sammen</i>		14	12

Kommentar: Høgskoler som er lokalisert i én og samme kommune men med flere adskilte studiesteder, regnes som tilnærmet samlokaliserte.

Lokalisering av høyere utdanningsinstitusjoner har vært et viktig politisk tema, og ved etableringen av de statlige høgskolene i 1994 var det en bevisst politikk å spre institusjonene over hele landet. Hvert fylke fikk minst én høgskole. Aust- og Vest-Agder måtte riktignok klare seg med én felles institusjon - Høgskolen i Agder, men skolen var representert med studiesteder i begge fylkene.

Geografisk spredning kjennetegner ikke bare sektoren som helhet, men også flere av de enkelte institusjonene – jf. tabellen over. Hvorvidt de geografisk spredte høgskolene bør samle virksomheten

sin på ett sted har vært et omstridt politisk tema. Argumentene for fysisk samlokalisering har vært bredere og bedre studietilbud, bredere og bedre miljø for fagpersonalet og bedre og mer effektiv utnytting av bygninger, bibliotek og velferdstilbud. Det har imidlertid vært stor motstand mot slike planer og relativt liten utvikling i retning av økt samlokalisering siden Høgskolereformen midt på 1990-tallet. Når det gjelder høgskoler som er geografisk spredte, er distansene mellom de ulike studiestedene ulike fra høgskole til høgskole. Særlig store er avstandene for Høgskolen i Telemark med Rauland i den nordvestlige delen av fylket til Porsgrunn i det sørøstlige. Det er også forskjeller med hensyn til hvor stor del av virksomheten som er spredt - mens enkelte høgskoler, som for eksempel Høgskolen i Bodø, har majoriteten av virksomheten konsentrert til ett studiested, har andre høgskoler en jevnere geografisk spredning i sine aktiviteter.

Lokalisering kommer etter alt å dømme til å fortsette å være et sentralt tema når det gjelder høgskolesektoren, ikke minst på grunn av fusjonsplanene flere av høgskolene nå jobber med. Fusjonsprosessene og andre sentrale utviklingstrekk i sektoren omtales nærmere i avsnitt 3.

2. Størrelse

Høgskolene varierer betydelig i størrelse, målt både i antall studenter og antall ansatte. Antall studenter ved høgskolene framgår av tabell 2.1.

Tabellen avdekker at det er store forskjeller fra høgskole til høgskole. Studenttallet varierer fra drøyt 10 000 ved Høgskolen i Oslo til snaut 200 ved Samisk Høgskole. Flertallet ligger imidlertid et sted mellom 1000 og 3500 studenter. Kunsthøgskolene er relativt sett små - i Bergen er det rundt 300 studenter og i Oslo rundt 500.

Vi ser også at flere høgskoler har hatt relativt store endringer i studenttallet fra 2003 til 2007. Samlet sett har studenttallet i høgskolesektoren gått ned med knappe 7000 studenter. Nedgangen kan imidlertid tilskrives at Høgskolen i Stavanger endret status til universitet i perioden, og ser vi bort fra det, har studenttallet vært forholdsvis stabilt. Mens det samlede antall studenter ved høgskolene var på rundt 94 000 i 2007, var tilsvarende tall for universitetene 78 555.¹⁹

---

¹⁹ Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), statistikk over studenter (totalt) høst 2007, URL: <http://dbh.nsd.uib.no>

Tabell 2.1 Registrerte studenter (alle studentkategorier) ved statlige høyskoler og kunsthøgskoler høsten 2003 og høsten 2007. Antall og prosentvis endring

høgskole	studenter i 2003	studenter i 2007	endring (%)
Agder	8 060	7 757	-3,8
Akershus	3 427	3 655	6,7
Bergen	5 735	6 462	12,7
Bodø	4 154	4 305	3,6
Buskerud	2 727	3 184	16,8
Finnmark	1 953	1 926	-1,4
Gjøvik	1 819	1 964	8,0
Harstad	1 439	1 388	-3,5
Hedmark	6 773	5 788	-14,5
Lillehammer	2 464	3 553	44,2
Molde	1 487	1 713	15,2
Narvik	1 138	1 073	-5,7
Nesna	1 071	995	-7,1
Nord-Trøndelag	4 663	4 922	5,6
Oslo	10 610	11 652	9,8
Samisk høgskole	177	194	9,6
Sogn og Fjordane	3 040	3 026	-0,5
Stavanger	7 652	..	..
Stord/Haugesund	2 298	2 708	17,8
Sør-Trøndelag	7 958	6 758	-15,1
Telemark	5 450	5 370	-1,5
Tromsø	2 756	2 413	-12,4
Vestfold	4 236	4 148	-2,1
Volda	2 886	2 911	0,9
Østfold	4 924	4 063	-17,5
Ålesund	1 410	1 776	26,0
totalt statlige høyskoler	100 307	93 704	-6,6
Kunsthøgskolen i Bergen	308	314	1,9
Kunsthøgskolen i Oslo	547	504	-7,9
totalt kunsthøgskoler	855	818	-4,3

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH), statistikk over studenter (totalt) høst 2003 og høst 2007, URL: <http://dbh.nsd.uib.no>

I tråd med store forskjeller i studenttall, varierer også antall ansatte fra høgskole til høgskole – jf. tabell 2.2. Siden Høgskolen i Oslo har flest studenter er det ikke overraskende at den samme høgskolen er på topp med rundt 1100 ansatte. Tilsvarende er Samisk Høgskole, med en samlet stab på 74 personer, desidert minst. Til sammen, var det om lag 8500 fast ansatte ved de statlige høgskolene i 2007, hvorav 5500 – det vil si omtrent 65 prosent - var faglig tilsatte. Ved universitetene, var det samme år om lag 11 100 fast ansatte, hvorav 4 900 – 44 prosent – var faglig tilsatte.²⁰ Den relativt lavere prosentvise andelen faglig tilsatte ved universitetene skyldes blant annet at universitetene har en mye høyere andel fast ansatte i tekniske stillinger. Universitetene har også en mye høyere andel midlertidig ansatte – stipendiater, postdoktorer og forskere - enn høgskolene har.

---

²⁰ NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Tabell 2.2 Fast ansatt personale (finansiert over grunnbevilgningen) ved statlige høyskoler og kunsthøyskoler i 2007. Antall

høyskole	faglig tilsatte	administrativt tilsatte	tekniske stillinger	totalt
Agder	440	236	45	721
Akershus	163	96	0	259
Bergen	470	139	30	639
Bodø	248	126	17	391
Buskerud	148	81	13	242
Finmark	153	71	6	230
Gjøvik	129	40	11	180
Harstad	79	47	1	127
Hedmark	253	135	9	397
Lillehammer	148	71	11	230
Molde	88	40	6	134
Narvik	95	33	14	142
Nesna	83	34	0	117
Nord-Trøndelag	236	116	13	365
Oslo	687	418	25	1130
Samisk høyskole	31	44	0	75
Sogn og Fjordane	175	80	3	258
Stord/Haugesund	157	76	1	234
Sør-Trøndelag	412	172	44	628
Telemark	321	140	32	493
Tromsø	220	93	18	331
Vestfold	228	85	20	333
Volda	169	79	9	257
Østfold	269	123	33	425
Ålesund	98	38	15	151
totalt statlige høyskoler	5 500	2 613	376	8 489
Kunsthøyskolen i Oslo	109	47	1	157
Kunsthøyskolen i Bergen	54	24		78
totalt kunsthøyskoler	163	71	1	235
alle læresteder	5 663	2 684	377	8 724

Kommentarer: Høgskolelærer er inkludert i kategorien faglig tilsatte. Professor II stillinger er holdt utenfor. Kun personer med minimum 40 % stilling er inkludert i oversikten.

For Høgskolen i Akershus omfatter antallet administrativt tilsatte personale i tekniske stillinger.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

3. Sentrale utviklingstrekk

Kompetanseheving, FoU og regional innovasjon

Siden Høgskolereformen på midten av 1990-tallet har det blitt et stadig sterkere fokus på kompetanseheving og FoU i høgskolesektoren. Innføringen av den felles universitets- og høgskoleloven i 1996 har vært viktig i den sammenheng. Ikke bare på loven institusjonene å "drive forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid", men også å "gi høgere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap."²¹ Kravet om forskningsbasert utdanning har skapt et behov for å heve kompetansen til fagpersonalet i høgskolesektoren. Den siste forskningsmeldingen, fra 2009, stadfester prinsippet om forskningsbasert utdanning, og slår fast at "det er grunn til å støtte den utviklingen i retning av høyere kompetanse blant høgskolepersonalet som allerede er i gang."²²

I kjølvannet av universitets- og høgskoleloven av 1996 har statlige myndigheter kommet med flere føringer for FoU-virksomheten i høgskolesektoren. Å styrke praksisfeltet for profesjonsutdanningene har blitt formulert som en sentral målsetning. Høgskolene har et særlig ansvar for de kortere profesjonsutdanningene; dette har tradisjonelt vært undervisningsintensive fagområder med lite forskningsvirksomhet, men det legges nå betydelig vekt på at disse fagmiljøene også har ansvar for å utføre praksisnær FoU for å styrke og videreutvikle arbeidet i profesjonene.²³

Høgskolenes rolle som regionale utviklingsaktører har også blitt vektlagt i stadig sterkere grad, og det er nå en eksplisitt målsetning at FoU-virksomheten skal bidra til utvikling og innovasjon i næringsliv og offentlig forvaltning i regionene. Dette har vært en lovpålagt oppgave siden 2005, da det kom en ny universitets- og høgskolelov som ga institusjonene ansvar for "å bidra til innovasjon og verdiskaping" samt å samarbeide med "lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv [og] offentlig forvaltning".²⁴

Kvalitetsreformen

Fra høsten 2003 ble det gjennomført en kvalitetsreform i det norske høyere utdanningssystemet. Reformen var en studie- og styringsreform som skulle bidra til økt kvalitet i både utdanning og forskning. Ved å åpne opp for at høgskoler kan oppnå universitetsstatus på bakgrunn av gitte kriterier knyttet til forskningskompetanse og doktorgradsutdanning, har reformen forsterket fokuset på FoU i høgskolesektoren.²⁵ I ettertid har tre statlige høgskoler blitt akkreditert og gitt universitetsstatus: Høgskolene i Stavanger og Agder ble universiteter i hhv. 2005 og 2007, mens Høgskolen i Tromsø fusjonerte med Universitetet i Tromsø i 2009. Høgskolen i Bodø fikk i september

²¹ LOV 1995-05-12 nr 22: Lov om universiteter og høgskoler, § 2.

²² St.meld.nr.30 (2008-2009) *Klima for forskning*

²³ Larsen, Ingvild Marheim og Kyvik, Svein, *Tolv år etter høgskolereformen – en statusrapport om FoU i statlige høgskoler*, NIFU STEP rapport 7/2006

²⁴ LOV-2005-04-01-15 Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) § 1-3

²⁵ Larsen, Ingvild Marheim og Kyvik, Svein, *Tolv år etter høgskolereformen – en statusrapport om FoU i statlige høgskoler*, NIFU STEP rapport 7/2006

2010 godkjent sin søknad om akkreditering som universitet av NOKUT, og søknaden skal nå til politisk behandling. Flere andre høyskoler har uttalte ambisjoner om å oppnå universitetsstatus, og for mange innebærer det at de har innledet formelle samarbeidsprosesser med andre høyskoler.

Samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon (SAK)

Universitetsambisjoner er ett av flere forhold som peker i retning av økt samarbeid i sektoren. De senere årene har det vært bred politisk enighet om å stimulere til samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i universitets- og høyskolesektoren. Sentralt i denne sammenheng står Stjernø-utvalget som leverte sin innstilling om norsk høyere utdanning i 2008. Utvalget pekte på at sektoren var preget av spredte fagmiljøer og lav kvalitet på flere sentrale utdanninger, og mente det var behov for færre og mer slagkraftige institusjoner. Regjeringen har i stor grad sluttet opp om argumentene i innstillingen, men ønsker i motsetning til Stjernø-utvalget - som anbefalte en offentlig styrt fusjonsprosess – at utviklingen skal baseres på en stor grad av frivillighet. I 2010 ble det utlyst 50 millioner i såkalte SAK-midler for å støtte planlagte eller pågående samarbeidsprosesser. Tabell 3.1 gir en oversikt over fordelingen av midlene mellom samarbeidskonstellasjonene som omfatter statlige høyskoler.

Tabell 3.1 SAK-midler fordelt på samarbeidskonstellasjonene som omfatter statlige høyskoler, 2010

samarbeidskonstellasjon	støtte i mill. kr.
Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus	6
<i>Oslofjordalliansen</i> : Universitetet for miljø- og biovitenskap, Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Østfold, Høgskolen i Buskerud	6
Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Harstad og Høgskolen i Finnmark	6
<i>Nordlandsprosessen</i> : Høgskolen i Nesna, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Narvik	4
<i>Innlandsuniversitetet</i> : Høgskolen i Gjøvik, Høgskolen i Lillehammer og Høgskolen i Hedmark	3
<i>Mørealliansen</i> ; Høgskolen i Volda, Høgskolen i Ålesund og Høgskolen i Molde	3
<i>UH-nett Vest</i> : Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen, Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskolen i Volda og Høgskolen i Sogn og Fjordane	3
<i>Midt-Norsk Nettverk</i> : Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Dronning Mauds Minne (DMM) og Høgskolen i Molde	2
Samarbeidsavtale mellom Universitetet i Agder og Høgskolen i Telemark	1

Kilde: Pressemelding 22.04.2010, Kunnskapsdepartementet, URL: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/pressecenter/pressemeldinger/2010/Stotte-til-okt-samarbeid-mellom-hoyskoler-og-universiteter.html?id=600076#>

4. Kompetanseprofil

Høgskolereformen og kravet om forskningsbasert undervisning bidro som sagt til å rette fokus mot kompetanseheving blant fagpersonalet i høyskolesektoren. Særlig har det vært tilfelle for helsefagene, som i forkant av reformen skilte seg ut med en svært ”bunntung” stillingsstruktur. Her ser vi nærmere på høyskolenes kompetanseprofil - stillingsnivå og andel av fagpersonalet med doktorgrad er benyttet som indikatorer på den faglige kompetansen.

Stillingsnivå

Når det gjelder stillingsnivå, kan det grovt sett skilles mellom høyskolelærerne på den ene siden og de øvrige stillingene på den andre. Høyskolelærer er primært en undervisningsstilling der kvalifikasjonskravet er minst fire års høyere utdanning. Kvalifikasjonskravet for de andre stillingsgruppene er ment å være minst hovedfag. Dette personalet kan i tillegg til undervisning også være involvert i annen faglig virksomhet som forskning, utviklingsarbeid, utredning, forsøk m.m. Midt på 1990-tallet ble det imidlertid opprettet en stillingskategori som førstelektor, en stilling for dem som primært satser på en undervisningskarriere.

I tabell 4.1 er det foretatt en sammenligning av stillingsstrukturen ved de statlige høyskolene i årene 1997, 2003 og 2007. Blant fast faglig personale er det blant høyskolelærerne, det vil si lavest i det faglige stillingshierarkiet, vi finner den største endringen. Andelen høyskolelærere har blitt mer enn halvert, fra 20 til ni prosent, mellom 1997 og 2007. Denne utviklingen kan ses i lys av den pågående strategien med å heve formalkompetansen i sektoren. På samme tid har andelen førstelektorer økt fra tre til ni prosent. Begge disse endringene var pågående tendenser allerede i 1997, og har altså blitt ytterligere forsterket gjennom 2000-tallet. Mens den relative nedgangen i antall høyskolelærere har vært forholdsvis jevn, var veksten når det gjelder førstelektorer sterkest frem til 2003. Dette er naturlig fordi stillingskategorien var ny på 1990-tallet, men økningen bærer også bud om at en relativ stor gruppe ansatte satser på en undervisningskarriere framfor forskningskarriere.

Når det gjelder professorer har det vært en forholdsvis svak vekst, fra to til fem prosent i de ti årene fra 1997 til 2007. Selv om den prosentvise endringen er liten, innebærer veksten i det faglige personalet at antallet professorer i sektoren har blitt mer enn tredoblet i perioden. Andelen rekrutteringsstillinger steg med syv prosentpoeng mellom 1997 og 2007, en vekst som innebar opp mot en femdobling av det absolutte tallet.

Den generelt lave - og synkende - andelen amanuenser er naturlig ut fra at denne tittelen gikk ut av stillingsstrukturen allerede i 1995, og at det kun er de som i 1995 allerede hadde amanuensisstilling som innehar denne tittelen i dag.

Tabell 4.1 Faglig personale ved de statlige høgskolene i 1997, 2003 og 2007 etter stillingskategori. Antall og prosent

stilling	1997		2003		2007	
	antall	prosent	antall	prosent	antall	prosent
professor I	97	2	228	4	334	5
høgskoledosent	71	1	38	1	25	0
leder	4	0	75	1	147	2
førsteamanuensis	826	16	962	16	995	16
førstelektor	133	3	420	7	582	9
amanuensis	300	6	156	3	93	2
høgskolelektor m.fl. ¹	2 573	49	2 814	47	2 741	44
høgskolelærer	1 078	20	881	15	583	9
sum fast personale	5 082	97	5 574	93	5 500	89
forskere og postdoktorer m.m. ²	72	1	125	2	152	2
rekrutteringspersonale	112	2	309	5	519	9
totalt	5 266	100	6 008	100	6171	100

Kommentarer: ¹ Omfatter universitetslektorer ved Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder i 2007

² Inkluderer postdoktorer, forskere og vitenskapelig personale finansiert av eksterne midler.

Kilde: Forskerpersonalregisteret NIFU STEP, Statens sentrale tjenestemannsregister (SST)

Bak disse totaltallene for sektoren skjuler det seg forskjeller mellom høgskolene. Tabell 4.2 viser personalet ved de ulike høgskolene fordelt på stillingsnivå i 2007. Til det generelle bildet hører at majoriteten har omkring 50 prosent eller mer i mellomstillinger. Kunsthøgskolene skiller seg ut med en høy andel i toppstillinger. Det må ses i sammenheng med at det er andre krav til professorkompetanse ved kunsthøgskolene enn ved de øvrige lærestedene, ettersom kunsthøgskolene i mindre grad er opptatt av formalkompetanse i form av doktorgrad, men i stedet ser på kunstnerisk virksomhet. Av de statlige høgskolene, har Høgskolen i Lillehammer størst andel i toppstillinger - hele 22 prosent. Til sammenligning har bortimot halvparten av høgskolene under fem prosent i toppstillinger.

Når det gjelder den andre enden av skalaen, utgjør høgskolelærere mellom ti og 20 prosent av det faglige personalet ved majoriteten av høgskolene. Andelen høgskolelærere er størst ved Høgskolen i Gjøvik der den utgjør 25 prosent, og minst ved høgskolene i Agder og Nesna hvor den ikke utgjør mer enn fire prosent. Selv om tallene for de små høgskolene må tolkes med forsiktighet, er det likevel utvilsomt store forskjeller i formelt kompetansenivå fra høgskole til høgskole. Slik sett står høgskolene overfor ulike faglige utfordringer.

Tabell 4.2 Fast faglig personale ved høgskolene og kunsthøgskolene fordelt på stillingsnivå og høgskole i 2007. Prosent

høgskole	toppstilling ¹	førstestilling ²	mellomstilling ³	høgskolelærere	totalt	(N) (antall)
Agder	17	38	41	4	100	(440)
Akershus	6	25	59	10	100	(163)
Bergen	3	22	66	10	100	(470)
Bodø	13	33	44	11	100	(248)
Buskerud	6	39	49	5	100	(148)
Finmark	2	27	57	14	100	(153)
Gjøvik	9	26	41	25	100	(129)
Harstad	1	29	56	14	100	(79)
Hedmark	4	29	57	10	100	(253)
Lillehammer	22	34	37	7	100	(148)
Molde	11	26	49	14	100	(88)
Narvik	9	32	47	12	100	(95)
Nesna	2	27	67	4	100	(83)
Nord-Trøndelag	2	29	54	15	100	(236)
Oslo	7	28	57	8	100	(687)
Sogn og Fjordane	2	30	51	17	100	(175)
Stord/Haugesund	1	24	57	18	100	(157)
Sør-Trøndelag	2	31	54	13	100	(412)
Telemark	9	25	58	8	100	(321)
Tromsø	4	20	58	17	100	(220)
Vestfold	6	27	58	9	100	(228)
Volda	8	28	52	11	100	(169)
Østfold	3	32	59	6	100	(269)
Ålesund	2	24	59	14	100	(98)
Samisk høgskole	10	29	45	16	100	(31)
totalt statlige høgskoler	6	29	54	11	100	(5 500)
Kunsthøgskolen i Oslo	24	29	43	4	100	(103)
Kunsthøgskolen i Bergen	29	29	42	0	100	(45)

Kommentarer:

¹ Toppstilling inkluderer professorer og høgskoledosenter.

² Førstestilling inkluderer førsteamanuenser og førstelektorer.

³ Mellomstilling inkluderer amanuenser, universitets- og høgskolelektorer samt faglige ledere.

Kilde:

NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Tabell 4.3 gir en oversikt over andelen av fagpersonalet i ulike stillingskategorier fordelt på fagområde i 2003 og 2007. Vi ser at det er variasjon mellom fagområdene, og først og fremst mellom sykepleie- og helsefag på den ene siden og de øvrige fagområdene på den andre. Sykepleie- og helsefagene skiller seg klart ut med et tilnærmet fravær av ansatte i toppstillingene professor og høghskoledosent. Når det gjelder professorstillinger, har det imidlertid vært en utvikling fra null til to prosent mellom 2003 og 2007. Helsefagene har også lav andel førsteamanuenser og rekrutteringspersonale i forhold til de andre fagområdene. Følgelig har de en høy andel høghskolelektorer og høghskolelærere, selv om sistnevnte kategori har blitt betydelig redusert - fra 33 til 22 prosent - i perioden. Samtidig har andelen førsteamanuenser, førstelektorer og rekrutteringspersonale økt. Bildet som tegner seg er altså at helsefagene, til tross for en "bunntung" stillingsstruktur i forhold til de andre fagområdene, kjennetegnes av en viss oppadgående trend når det gjelder kompetanseprofil. Innenfor de øvrige fagområdene er stillingsnivået relativt jevnt. De største endringene innenfor disse områdene, er en nedgang i andelen høghskolelektorer innenfor humanistiske fag og samfunnsfag og pedagogiske fag. Sistnevnte fagområde har også hatt en klar økning i andelen førstelektorer, til forskjell fra matematisk og naturvitenskapelige fag som har hatt en klar prosentvis nedgang i denne stillingskategorien. Samfunnsfag og pedagogiske fag har videre hatt en nedgang i andelen høghskolelærere fra 13 til fem prosent. Denne stillingskategorien er generelt liten også innenfor de humanistiske, matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fagene.

Tabell 4.3 Det faglige personalet ved de statlige høyskolene i 2003 og 2007 etter fagområde og stillingskategori. Prosentfordeling

stilling	human- istiske fag		samfunnsfag og pedagogiske fag		mate- matisk- naturviten- skapelige fag ¹		teknologi- ske fag		sykepleie- og helsefag		totalt ²	
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
professor I	5	8	4	6	6	6	6	7	0	2	4	5
høgskoledosent	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0
leder	1	2	1	3	1	2	2	3	1	2	1	2
førsteamanuensis	22	21	17	18	26	24	22	19	4	7	16	16
førstelektor	10	12	8	13	8	2	7	7	4	7	7	9
amanuensis	2	1	4	3	4	3	1	0	0	0	2	2
høgskolelektor ³	53	44	43	39	42	42	43	43	55	54	47	44
høgskolelærer	2	3	13	5	4	3	7	7	33	22	15	9
sum fast personale	94	91	91	87	91	84	88	87	97	94	93	89
forskere og postdoktorer m.m. ⁴	2	2	3	3	2	5	1	3	1	1	2	3
rekrutteringspersonale	3	7	5	10	7	11	10	10	2	5	5	9
totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
antall	(994)	(921)	(2 085)	(2 170)	(644)	(546)	(816)	(862)	(1 390)	(1 663)	(6 008)	(6 171)

Kommentarer:

¹ Omfatter også personer i landbruks- og fiskerifag, 40 personer i 2003. I 2007 var det ingen enheter ved de statlige høyskolene som hadde hoveddelen av sin FoU-virksomhet innenfor fagområdet landbruks- og fiskerifag.

² Omfatter også personer som er klassifisert under andre fag eller er uklassifisert.

³ Omfatter universitetslektorer ved Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder i 2007.

⁴ Inkluderer postdoktorer, forskere og vitenskapelig personale finansiert av eksterne midler.

Kilde:

Forskerpersonalregisteret NIFU STEP, Statens sentrale tjenestemannsregister (SST)

Sammenligner vi kompetanseprofilen på tvers av de ulike lærestedstypene, ser vi at både universitetene og de vitenskapelige høyskolene har en mye mer topptung stillingsstruktur enn høyskolene – jf. tabell 4.4. Det gjelder særlig professorandelen som er omtrent 40 prosent høyere ved universitetene og nesten 25 prosentpoeng høyere ved de vitenskapelige høyskolene. Dertil kommer at andelen førsteamanuenser er bortimot dobbelt så stor. Tilsvarende har de statlige høyskolene en større andel førstelektorer - en stilling rettet mot undervisningsoppgaver. Følgelig er personalet i førstestillinger i høyskolene mindre forskningsorienterte enn ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene. Halvparten av høgskolepersonalet befinner seg i universitets-/høgskolelektorgruppen, en stillingskategori som er nesten halvparten så stor ved de vitenskapelige høyskolene (28 %) og forholdsvis liten ved universitetene (14 %). Det er ingen statlige høyskoler som har en kompetanseprofil i nærheten av verken universitetene eller de vitenskapelige høyskolene, og kompetanseheving er således en felles oppgave for hele sektoren, om enn større for noen institusjoner enn for andre.

Tabell 4.4 Fast vitenskapelig/faglig personale i universitets- og høgskolesektoren i 2007 etter institusjonstype og stilling. Prosent

stilling	universiteter	vitenskapelige høgskoler m.fl	statlige høgskoler
professor I	45	29	6
høgskoledosent	0	0	0
leder	3	3	3
førsteamanuensis	32	31	18
førstelektor	2	5	11
amanuensis	3	2	2
universitets- /høgskolelektor	14	28	50
høgskolelærer	0	2	11
sum	100	100	100
(N)	(4 919)	(1 111)	(5 500)

Kommentarer Kunsthøgskolene er her inkludert i Vitenskapelige høgskoler m.fl., mens Universitetet i Stavanger er klassifisert som universitet.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Andel av personalet med doktorgrad

Doktorgradskvalifisering av faglig tilsatte ble et viktig satsingsområde da høgskolene rettet oppmerksomheten mot kompetanseheving etter Høgskolereformen. Hvordan har så doktorgradsandelen blant fagpersonalet i høgskolesektoren utviklet seg?

Per 2007 hadde 20 prosent av det faglige personalet ved de statlige høgskolene doktorgrad – jf. tabell 4.5. Det innebar en økning på seks prosentpoeng fra 2003, da andelen var på 14 prosent. Tatt i betraktning at bare ni prosent av det faglige personalet hadde doktorgrad i 1997,²⁶ kan vi slå fast at det har vært en markant utvikling på dette området. Utviklingen var dessuten positiv ved samtlige høgskoler i perioden 2003-2007, om enn med betydelig variasjon i hvor stor veksten var. I den ene enden har vi høgskoler hvor andelen med doktorgrad bare økte med ett prosentpoeng, og i den andre enden høgskolene i Gjøvik, Harstad og Buskerud hvor veksten var på henholdsvis 15, 12 og 10 prosentpoeng.

Det er også store forskjeller mellom høgskolene når det gjelder hvor stor andelen med doktorgrad er. I 2007 varierte andelen fra syv prosent ved Høgskolen i Tromsø til 32 prosent ved Høgskolen i Molde. Siden høgskolene varierer sterkt med hensyn til antall faglig ansatte, innebærer tallene at et fåtall personer med doktorgrad kan gi høy doktorgradsandel ved små høgskoler. Ved store høgskoler vil

²⁶ Larsen, Ingvild Marheim og Kyvik, Svein, *Tolv år etter høgskolereformen – en statusrapport om FoU i statlige høgskoler*, NIFU STEP rapport 7/2006

flere titalls ansatte med doktorgrad ikke komme til uttrykk i høy doktorgradsandel for institusjonen som sådan.

Tabell 4.5 Fast vitenskapelig/faglig personale ved de statlige høgskolene i 2003 og 2007 totalt og herav med doktorgrad. Antall og prosent

høgskole	antall totalt		antall med doktorgrad		prosentandel med doktorgrad	
	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Stavanger	408	..	104	..	25	..
Molde	65	76	17	24	26	32
Samisk høgskole	17	26	4	8	24	31
Agder	418	424	81	125	19	29
Gjøvik	78	97	11	28	14	29
Bodø	176	221	35	58	20	26
Lillehammer	102	138	16	35	16	25
Buskerud	122	140	18	35	15	25
Narvik	78	84	13	21	17	25
Telemark	246	294	47	67	19	23
Oslo	587	629	76	141	13	22
Ålesund	73	84	8	17	11	20
Volda	135	150	22	30	16	20
Sør-Trøndelag	308	360	43	70	14	19
Harstad	55	68	4	13	7	19
Nord-Trøndelag	179	200	18	38	10	19
Hedmark	185	228	14	39	8	17
Vestfold	197	207	21	33	11	16
Akershus	136	147	13	22	10	15
Stord/Haugesund	113	129	13	19	12	15
Bergen	320	424	34	62	11	15
Sogn og Fjordane	133	145	15	21	11	14
Østfold	214	253	25	34	12	13
Nesna	82	80	9	10	11	13
Finnmark	113	131	12	16	11	12
Tromsø	153	182	4	12	3	7
totalt	4 693	4 917	677	978	14	20

Kommentar: Totaltallene omfatter ikke høgskolelærere, forskere, eksternt finansiert personale og postdoktorer. Det er svært få personer med doktorgrad ved kunsthøgskolene, og de er derfor ikke tatt med i denne tabellen.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Vi har tidligere sett at størrelsen på de ulike stillingskategoriene varierer mellom fagområdene i høgskolesektoren. Tabell 4.6 gir en overordnet oversikt over kompetanseprofilen på tvers av fagområdene, inkludert andelen av personalet med doktorgrad. Igjen er det sykepleie- og helsefag som skiller seg mest ut: I tillegg til å ha den klart laveste andelen av ansatte innenfor topp- og førstestillinger, er andelen med doktorgrad på bare åtte prosent – mot mellom 15 og 26 prosent innenfor de øvrige fagområdene. Av disse er det matematikk og naturvitenskapelige fag som har den største andelen, og humanistiske fag som har den laveste.

Tabell 4.6 Kompetanseprofilen ved de statlige høgskolene i 2007 etter fagområde. Antall og prosent

	humanistiske fag	samfunnsfag og pedagogiske fag	matematikk og naturvitenskapelige fag	teknologiske fag	sykepleie- og helsefag	totalt ¹
fagansatte, antall	921	2 170	546	862	1 663	6 171
andel professor/dosent, %	8	7	6	7	2	6
andel med førstestilling, %	35	32	32	29	16	28
andel med doktorgrad, %	15	20	26	23	8	17
andel stipendiater, %	7	10	10	10	6	8

Kommentar: Totalkolonnen omfatter personer som er klassifisert under andre fag eller er uklassifisert. Kunsthøgskolene er ikke tatt med i denne tabellen. All virksomheten ved disse lærestedene er klassifisert som humaniora.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Oversikten over fagpersonalet etter kjønn i tabell 4.7 viser at totalt sett, er andelen med doktorgrad større blant de mannlige ansatte ved høgskolen enn blant de kvinnelige ansatte. Mens 25 prosent av mennene har doktorgrad, er det tilsvarende tallet for kvinner 14 prosent. Dette gjenspeiler trolig kjønnssammensetningen innenfor de ulike fagområdene; kvinnene dominerer fagene med lavest formell kompetanse som sykepleie- og helsefag. Ulik kompetanseprofil mellom fagområdene (og derigjennom mellom kvinner og menn) gjenspeiler forskjeller i tradisjoner og muligheter for høyere grads utdanning. Hovedfag innenfor helsefag ble først etablert på 1970-tallet, og noen fag har vektlagt erfaring fra praksisfeltet framfor akademisk bakgrunn.

Tabell 4.7 Doktorgrader blant det faglige personalet ved de statlige høyskolene i 2007, etter stillingsnivå og kjønn

stilling		kvinner	menn	alle
	prosentandel med doktorgrad	43	63	58
toppstilling	antall med doktorgrad	60	243	303
	prosentandel med doktorgrad	46	40	42
førstestilling	antall med doktorgrad	266	396	662
	prosentandel med doktorgrad	1	0	0
mellomstilling ²	antall med doktorgrad	11	2	13
	prosentandel med doktorgrad	14	25	20
totalt	antall med doktorgrad	337	641	978
antall ansatte (N)		2 365	2 552	4 917

Kommentar: Toppstillingskategorien omfatter professorer og høgskoledosenter, førstestillingskategorien omfatter førsteamanuenser og førstelektorer og mellomstillingskategorien omfatter amanuenser, universitets- og høgskolelektorer og faglige ledere. Høgskolelærere er holdt utenfor.

Det er svært få personer med doktorgrad ved kunsthøgskolene, de er derfor ikke tatt med i denne tabellen.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Sammenligner vi med universiteter og vitenskapelige høyskoler har de statlige høyskolene en lang vei å gå for å få en tilsvarende doktorgradsandel. I 2007 hadde 68 prosent av det faste vitenskapelig/faglige personalet ved universitetene, inklusive universitetssykehusene, og 38 prosent ved de vitenskapelige høyskolene m. fl. (inkluderer blant annet kunsthøgskolene) doktorgrad,²⁷ mot 20 prosent ved de statlige høyskolene.

5. Forskning og utvikling, FoU

Før Høgskolereformen var det i første rekke *distriktshøgskolene* som utviklet FoU-virksomhet av et visst omfang.²⁸ Som en konsekvens av reformen møttes læresteder med svært ulike forskningstradisjoner innenfor samme institusjonelle ramme, noe som førte til at FoU fikk større oppmerksomhet også innenfor fagområder som til da i liten grad hadde vært forskningsorienterte.

I dette avsnittet ser vi nærmere på FoU-aktiviteten i høgskolesektoren på bakgrunn av statistikk over FoU-årsverk, FoU-utgifter (herunder totale og eksternt finansierte utgifter) og vitenskapelig publisering.

²⁷ NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

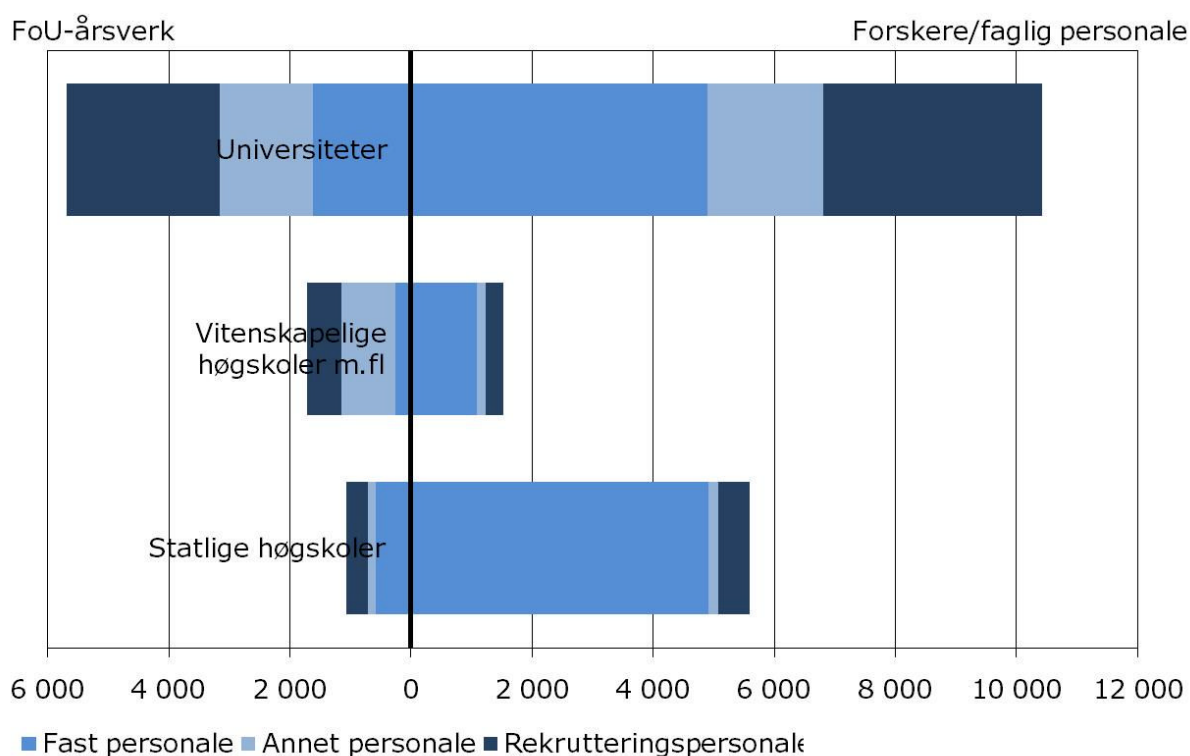
²⁸ Kyvik, Svein, *Evaluering av høgskolereformen*, Norges forskningsråd, 1999

FoU-årsverk

Figur 5.1 viser sammenhengen mellom antall personer og antall utførte FoU-årsverk ved universiteter, vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler i 2007.

Figuren viser at det er markerte forskjeller mellom institusjonstypene når det gjelder forholdet mellom antall personer i vitenskapelige/faglige stillinger og utførte FoU-årsverk. Sammenlignet med universitetene og de vitenskapelige høyskolene, utføres det få FoU-årsverk ved de statlige høyskolene i forhold til antall ansatte. Dette kan forklares med at ansatte ved høyskolene i stor grad er undervisningsorienterte; tradisjonelt sett gjelder dette særlig profesjonsutdanningene.

Figur 5.1 Utførte FoU-årsverk og personer i vitenskapelige/faglige stillinger i universitets- og høyskolesektoren i 2007 etter lærestedstype. Antall

Kommentar: Annet personale omfatter forskere, postdoktorer og eksternt finansiert vitenskapelig/faglig personale. Stavanger er inkludert i universiteter.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

FoU-utgifter

FoU-utgiftene i høgskolesektoren er av en helt annen størrelsesorden enn ved universitetene – jf. tabell 5.1. i 2007 utgjorde de totale FoU-utgiftene ved samtlige statlige høgskoler mindre enn utgiftene ved Universitet i Oslo, NTNU og Universitetet i Bergen enkeltvis. Særlig har høgskolene lav andel eksterne midler sammenlignet med universitetene.

Tabell 5.1 Totale FoU-utgifter i universitets- og høgskolesektoren etter finansieringskilde og lærested i 2007. Mill. kr.

lærested	totalt	grunn- budsjett	totalt	nærings- livet	annen finansiering				prosent			
					offentlige kilder Forsknings- rådet	dep. m.v.	andre kilder	utlandet totalt	herav: EU-kom.	totalt	grunn- budsjett	annen finansiering
Universitetet i Bergen	1 700,0	895,6	804,4	81,3	429,3	137,2	110,1	46,5	30,3	100	53	47
Universitetet i Oslo	2 613,1	1 575,7	1 037,4	52,4	578,2	214,6	100,0	92,2	67,7	100	60	40
Universitetet i Tromsø	826,8	533,0	293,8	27,2	126,6	74,0	22,0	44,0	7,4	100	64	36
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1 985,9	1 182,8	803,1	153,8	443,2	118,6	40,1	47,4	36,7	100	60	40
helseforetak med universitetsklinikkfunksjoner	1 925,8	1 384,9	540,9	45,8	81,2	298,9	104,4	10,6	6,0	100	72	28
Universitetet for miljø- og biovitenskap	445,0	283,9	161,1	23,6	97,1	23,5	0,6	16,3	5,0	100	64	36
Universitetet i Stavanger	203,5	150,5	53,0	8,1	18,3	13,4	10,3	2,9	2,9	100	74	26
Norges Handelshøyskole	120,5	110,6	9,9	4,5	4,0	-	1,1	0,3	0,3	100	92	8
Norges veterinærhøgskole	141,7	82,5	59,2	3,4	42,7	9,4	0,0	3,7	3,0	100	58	42
andre ¹	502,1	378,9	123,2	40,9	35,9	19,6	25,2	1,6	0,1	100	75	25
sum univ. og vitenskapelige høgskoler m.fl.	10 464,4	6 578,4	3 886,0	441,0	1 856,5	909,2	413,8	265,5	159,4	100	63	37
statlige høgskoler	1 258,5	994,1	264,4	31,2	119,9	69,1	24,7	19,5	12,3	100	79	21
totalt	11 722,9	7 572,5	4 150,4	472,2	1 976,4	978,3	438,5	285,0	171,7	100	65	35

Kommentar: ¹ Omfatter Norges idrettshøgskole, Norges musikkhøgskole, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, Det teologiske Menighetsfakultet, Misjonshøgskolen, Norsk Lærerakademi, Handelshøyskolen BI, Universitetssenteret på Svalbard, Politihøgskolen i Oslo, Diakonhjemmet Høgskole, Kunsthøgskolen i Oslo, Kunsthøgskolen i Bergen, Dronning Mauds Minne Høgskole og Forsvarets skolesenter.

Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

Vitenskapelig publisering

Publisering er viktig i akademia og en sentral del av forskerrollen. I tillegg til å sørge for at ny kunnskap dokumenteres og formidles, er publisering av stor betydning for karriereutvikling i UoH-systemet.²⁹ Publisering er det mest tungtveiende kriteriet når stillinger skal fylles eller opprykk mellom stillingsnivåene vurderes. Skal høgskolene øke andelen ansatte i førstestilling og bli mer forskningsorienterte institusjoner, er det avgjørende at personalet publiserer sine arbeider i anerkjent kanaler.

I tråd med at høgskolesektoren scorer relativt lavt på de forutgående indikatorene som stillingsnivå, doktorgradsandel, FOU-årsverk og FOU-utgifter, er den ansvarlig for en svært lav andel av samlede publikasjonspoeng – jf. tabell 5.2. I perioden 2004-2009 sto de statlige høgskolene aldri for mer enn 13,6 prosent samlede publikasjonspoeng per år, mens universitetene stod for opp til 81,1 prosent.

Tabell 5.2 Publikasjonspoeng etter institusjonstype, 2004-2009

institusjonstype	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)
totalt	7 926,2	100,0	8 883,0	100,0	9 600,7	100	10 497,5	100	11 522,5	100	12 588,0	100
universiteter	6 230,1	78,6	7 182,2	80,9	7 723,7	80,4	8 331,5	79,4	9 342,0	81,1	10 019,3	79,6
statlige høyskoler	934,3	11,8	1 064,4	12,0	1 163,5	12,1	1 432,0	13,6	1 334,2	11,6	1 684,6	13,4
statlige vitenskapelige høyskoler	592,5	7,5	336,0	3,8	330,2	3,4	299,4	2,9	343,7	3,0	343,2	2,7
private vitenskapelige høyskoler	135,2	1,7	247,6	2,8	282,4	2,9	301,8	2,9	350,4	3,0	337,2	2,7
private høyskoler	34,0	0,4	52,8	0,6	100,9	1,1	132,8	1,3	152,2	1,3	203,7	1,6

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Tabell 5.3 viser den årlige utviklingen i publikasjonspoeng per høgskole for perioden 2004 til 2009.

²⁹ Kyvik, Svein, *Publiseringsvirksomheten ved universiteter og vitenskapelige høyskoler*, NIFU skriftserie 15/2001

Tabell 5.3 Publikasjonspoeng totalt og per høgskole, 2004-2009

høgskole	2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)	poeng	andel (%)
totalt ¹	7 926,2	100,0	8 883,0	100,0	9 600,7	100	10 497,5	100	11 522,5	100	12 588,0	100
Høgskolen i Agder	180,2	2,3	211,7	2,4	277,2	2,9	235,9	2,2	-	-	-	-
Høgskolen i Akershus	8,0	0,1	13,6	0,2	16,7	0,2	16,4	0,2	15,7	0,1	28,2	0,2
Høgskolen i Bergen	37,1	0,5	37,2	0,4	38,4	0,4	70,8	0,7	68,3	0,6	107,2	0,9
Høgskolen i Bodø	84,3	1,1	93,5	1,1	118,2	1,2	88,5	0,8	96,2	0,8	131,6	1,0
Høgskolen i Buskerud	16,4	0,2	17,3	0,2	15,7	0,2	40,6	0,4	43,1	0,4	66,7	0,5
Høgskolen i Finnmark	16,9	0,2	11,4	0,1	21,0	0,2	22,1	0,2	27,3	0,2	21,8	0,2
Høgskolen i Gjøvik	8,2	0,1	22,8	0,3	37,4	0,4	38,9	0,4	50,8	0,4	42,2	0,3
Høgskolen i Harstad	4,8	0,1	8,3	0,1	6,2	0,1	8,9	0,1	17,8	0,2	23,2	0,2
Høgskolen i Hedmark	27,6	0,3	37,0	0,4	34,9	0,4	64,1	0,6	90,5	0,8	75,4	0,6
Høgskolen i Lillehammer	72,3	0,9	57,7	0,6	62,5	0,7	95,6	0,9	98,7	0,9	111,2	0,9
Høgskolen i Molde	15,9	0,2	22,9	0,3	38,5	0,4	42,3	0,4	37,8	0,3	37,8	0,3
Høgskolen i Narvik	19,2	0,2	10,8	0,1	26,5	0,3	25,7	0,2	31,0	0,3	51,8	0,4
Høgskolen i Nesna	4,9	0,1	10,3	0,1	9,4	0,1	11,6	0,1	16,0	0,1	14,9	0,1
Høgskolen i Nord-Trøndelag	2,5	0,0	16,0	0,2	25,1	0,3	41,4	0,4	40,1	0,3	38,4	0,3
Høgskolen i Oslo	95,1	1,2	192,4	2,2	151,4	1,6	204,0	1,9	293,7	2,5	362,5	2,9
Høgskolen i Sogn og Fjordane	38,4	0,5	46,0	0,5	40,7	0,4	28,8	0,3	20,6	0,2	35,9	0,3
Høgskolen i Stavanger	122,5	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Høgskolen i Sør-Trøndelag	29,6	0,4	44,1	0,5	36,2	0,4	59,3	0,6	56,6	0,5	114,3	0,9

Høgskolen i Telemark	37,5	0,5	61,2	0,7	54,5	0,6	73,3	0,7	39,9	0,3	55,9	0,4
Høgskolen i Tromsø	5,6	0,1	13,9	0,2	4,6	0,0	28,3	0,3	17,5	0,2	-	-
Høgskolen i Vestfold	22,6	0,3	35,5	0,4	36,3	0,4	61,3	0,6	67,2	0,6	108,3	0,9
Høgskolen i Volda	45,1	0,6	47,1	0,5	46,0	0,5	52,8	0,5	87,8	0,8	84,6	0,7
Høgskolen i Østfold	26,7	0,3	23,4	0,3	29,2	0,3	39,8	0,4	37,3	0,3	73,4	0,6
Høgskolen i Ålesund	3,8	0,0	8,7	0,1	7,6	0,1	12,1	0,1	13,2	0,1	18,1	0,1
Høgskolen Stord/Haugesund	8,9	0,1	13,8	0,2	12,9	0,1	35,5	0,3	53,0	0,5	51,3	0,4
Samisk høgskole	-	-	8,0	0,1	16,2	0,2	33,9	0,3	14,2	0,1	30,0	0,2

Kommentar: ¹ for alle institusjonstyper

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Antallet publikasjonspoeng varierer i mange tilfeller fra år til år. Mer enn halvparten av høgskolene har opplevd en økning i antall publikasjonspoeng mot slutten av perioden.

Tabell 5.4 viser hvordan publikasjonspoengene ved de enkelte lærestedene fordelte seg på publiseringsnivå og publikasjonsform i 2007. Sammenlignet med universitetene, scorer de statlige høgskolene relativt dårlig på nivå 2-publikasjoner og på publikasjoner i tidsskrifter.

Tabell 5.4 Publikasjonspoeng i 2007 etter lærested, publiseringsnivå og publikasjonsform

enhet	publika- sjons- poeng	andel poeng	publiseringsnivå		publikasjonsform		
			nivå 1	nivå 2	periodika artikler	antologi- artikler	mono- grafier
totalt:	10 497,5	100,0	80 %	20 %	70 %	28 %	3 %
universiteter	8 331,5	79,4	78 %	22 %	73 %	25 %	2 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	2 096,5	20,0	80 %	20 %	69 %	30 %	2 %
Universitetet for miljø- og biovitenskap	358,3	3,4	86 %	14 %	92 %	10 %	0 %
Universitetet i Bergen	1 674,3	15,9	76 %	24 %	74 %	24 %	3 %
Universitetet i Oslo	3 122,4	29,7	76 %	24 %	74 %	24 %	3 %
Universitetet i Stavanger	325,0	3,1	83 %	17 %	72 %	27 %	2 %
Universitetet i Tromsø	755,0	7,2	79 %	21 %	73 %	25 %	2 %
statlige høyskoler	1 432,0	13,6	89 %	11 %	56 %	40 %	4 %
Høgskolen i Agder	235,9	2,2	84 %	16 %	53 %	43 %	3 %
Høgskolen i Akershus	16,4	0,2	94 %	7 %	59 %	33 %	8 %
Høgskolen i Bergen	70,8	0,7	91 %	9 %	56 %	44 %	0 %
Høgskolen i Bodø	88,5	0,8	79 %	21 %	54 %	43 %	4 %
Høgskolen i Buskerud	40,6	0,4	86 %	14 %	79 %	18 %	3 %
Høgskolen i Finnmark	22,1	0,2	100 %	0 %	62 %	36 %	2 %
Høgskolen i Gjøvik	38,9	0,4	94 %	6 %	50 %	50 %	0 %
Høgskolen i Harstad	8,9	0,1	100 %	0 %	74 %	26 %	0 %
Høgskolen i Hedmark	64,1	0,6	84 %	16 %	68 %	30 %	4 %
Høgskolen i Lillehammer	95,6	0,9	91 %	9 %	49 %	44 %	7 %
Høgskolen i Molde	42,3	0,4	88 %	12 %	73 %	28 %	0 %
Høgskolen i Narvik	25,7	0,2	99 %	1 %	60 %	37 %	3 %
Høgskolen i Nesna	11,6	0,1	91 %	10 %	71 %	29 %	0 %
Høgskolen i Nord-Trøndelag	41,4	0,4	87 %	14 %	52 %	34 %	14 %
Høgskolen i Oslo	204,0	1,9	86 %	14 %	61 %	34 %	5 %
Høgskolen i Sogn og Fjordane	28,8	0,3	90 %	10 %	71 %	29 %	0 %
Høgskolen i Sør-Trøndelag	59,3	0,6	93 %	7 %	38 %	57 %	5 %
Høgskolen i Telemark	73,3	0,7	90 %	10 %	65 %	23 %	12 %
Høgskolen i Tromsø	28,3	0,3	95 %	5 %	21 %	74 %	6 %
Høgskolen i Vestfold	61,3	0,6	99 %	1 %	39 %	54 %	8 %
Høgskolen i Volda	52,8	0,5	89 %	11 %	36 %	55 %	9 %
Høgskolen i Østfold	39,8	0,4	84 %	16 %	62 %	38 %	0 %
Høgskolen i Ålesund	12,1	0,1	91 %	9 %	73 %	27 %	0 %
Høgskolen Stord/Haugesund	35,5	0,3	96 %	4 %	70 %	30 %	0 %
Samisk høyskole	33,9	0,3	95 %	5 %	69 %	18 %	13 %
statlige vitenskapelige høyskoler	299,4	2,9	81 %	19 %	79 %	21 %	1 %
private vitenskapelige høyskoler	301,8	2,9	84 %	16 %	58 %	37 %	5 %
private høyskoler	132,8	1,3	91 %	9 %	55 %	43 %	5 %

Kilde: Database for statistikk om høyere utdanning (DBH), URL: <http://dbh.nsd.uib.no>

6. Oppsummering

Høgskolesektoren har en helt sentral funksjon i å tilby høyere utdanning over store deler av landet, og hadde i 2007 til sammen omtrent 94 000 studenter. Det er omtrent 15 500 flere enn ved universitetene, hvor det totale antallet studenter var rett i overkant av 78 500 samme år. Høgskolene har et særlig ansvar for kortere profesjonsrettede studier, men tilbyr også disiplinbaserte utdanninger. Utdanningene er i hovedsak på bachelor- og mastergradsnivå, men på enkelte felt tilbys det også doktorgradsutdanning.

Siden Høgskolereformen på midten av 1990-tallet, og innføringen av en felles universitets- og høgskolelov med krav om forskningsbasert utdanning, har det blitt et stadig sterkere fokus på forskning og kompetanseheving i høgskolesektoren. Kvalitetsreformen som ble gjennomført på midten av 2000-tallet, har forsterket denne utviklingen, bl.a. ved å åpne opp for at høgskolene kan oppnå universitetsstatus på bakgrunn av gitte kriterier knyttet til forskningskompetanse og doktorgradsutdanning. Tre høgskoler har fått universitetsstatus i løpet av de siste fem årene, og flere høgskoler har per i dag uttalte ambisjoner om å bli universiteter.

Denne oversikten har sett nærmere på høgskolenes kompetanseprofil og FoU-virksomhet. Den viser at det for sektoren som helhet har funnet sted en styrking av kompetanseprofilen i de senere årene. Når det gjelder stillingsstruktur, har det for det første vært en klar nedgang i andelen høgskolelærere, som er den laveste faglige stillingen. Det har også vært en jevn, om enn forholdsvis moderat vekst i andelen professorer, forskere og postdoktorer, og rekrutteringspersonale. Samtidig har det vært en betydelig vekst i andelen av det faglige personalet som har doktorgrad. Oversikten viser imidlertid at de statlige høgskolene fremdeles har en langt svakere kompetanseprofil enn universitetene. De er også betydelig svakere når det kommer til FoU. Vi har sett at høgskolene ligger langt etter universitetene når det gjelder utførte FoU-årsverk, FoU-utgifter og publikasjonspoeng.

Sektoren står således fremdeles overfor utfordringer knyttet til å heve kompetansenivået og styrke FoU-virksomheten. Likevel er det store forskjeller i hvor store utfordringene er fra høgskole til høgskole, og ikke minst fra fagområde til fagområde. Vi har sett at de profesjonsrettede sykepleie- og helsefagene skiller seg ut ved å ha en mye svakere kompetanseprofil enn de øvrige fagområdene, og selv om det har vært en viss utvikling i riktig retning de siste årene, bidrar disse fagene til at det tradisjonelle skillet mellom undervisningstunge profesjonsfag og mer forskningsorienterte disiplin-fag kjennetegner høgskolesektoren også i dag.

VEDLEGG 2. EVALUERINGSKOMITEENS MEDLEMMER

Agneta Bladh (f.1946) er tidligere rektor (inntil 1.januar 2010) ved Høgskolen i Kalmar, en stilling hun har hatt siden 2004. Hun har tidligere vært ansatt som generaldirektør i det svenske Høgskoleverket (1995-1998), og hun var statssekretær i det svenske Utbildningsdepartementet i perioden 1998-2004. Bladh har doktorgrad i statsvitenskap. Bladh var medlem av Stjernøutvalget, og i 2009 har hun ledet evalueringen av det danske universitetssystemet, som en oppfølging av universitetsreformer Danmark gjennomførte i 2003 og 2007. Hun har deltatt i OECDs grupper for vurdering av høyere utdanning i Danmark og Kina. Bladh har også vært medlem av Nordisk forskningspolitisk råd (1995-98). Bladh har siden 2008 vært medlem av styret (Administrative Board) for International Association of Universities.

Helle Ploug Hansen (f.1951) har doktorgrad i sosialantropologi (1993). Hun har i mange år arbeidet som sykepleier før hun begynte på sin akademiske karriere. Hun er nå (siden 2005) professor ved Forskningsenheten for helbred, menneske og samfunn, Institutt for helsetjenesteforskning ved Syddansk universitet. Ploug Hansen er gjesteprofessor i sykepleie ved Sunnaas sykehus. Hun har bred erfaring fra diverse utvalgsarbeid og har vært mye brukt som fagekspert for Norges forskningsråd. Hun har deltatt i NOKUTs vurdering av norsk sykepleieutdanning. Hennes forskningsinteresser er rettet mot rehabilitering, psykososial omsorg, oppfølging av kreftpasienter.

Sigrid Hedin (f.1974) har doktorgrad i Kulturgeografi fra Universitetet i Uppsala (2003). Etter dette har hun vært ansatt ved Nordregio, et senter under Nordisk Ministerråd for forskning om demografi, regional utvikling, innovasjons- og kunnskapspolitikk. Hedins forsknings- og utredningsområder er blant annet regional utvikling og planlegging. De siste årene har hun ledet og deltatt i ulike prosjekter koblet til regional innovasjonspolitikk, for eksempel hvilken rolle høyere utdanningsinstanser har for regional utvikling i de nordiske landene.

Tomas Kroksmark (f. 1950) er fra 2001 ansatt som professor i pedagogisk arbeid ved avdeling for Læring og kommunikasjon ved Høgskolen i Jönköping. Forut for dette var han professor i didaktikk ved Universitetet i Gøteborg (1999-2001) og professor i pedagogisk arbeid ved universitetet i Umeå (1994-1999). Kroksmark har en bistilling som dosent ved Universitetet i Helsinki. Han har hatt gjesteforskeropphold i en rekke land. Ved Høgskolen i Jönköping leder han en forskergruppe innenfor praksisnær, skoleorientert forskning som blant annet har fokus mot læreres profesjonelle utvikling. Kroksmark er medlem av styret for Norges forskningsråds program Praksis FoU.

Erlend Moksness (f.1950) har i 10 år vært forskningsdirektør ved Havforskningsinstituttet. Han har vært professor II i akvakultur ved Norges veterinærhøgskole i 13 år. Han har doktorgrad i fiskebiologi fra UiB, 1992. Moksness er en sentral fagperson innenfor norsk marin forskning og har i mange år også hatt viktige posisjoner internasjonalt. Han har spilt en aktiv rolle bl.a. innenfor ICES – International Council for the Exploration of the Sea og er ansvarlig for oppfølging av forskningsavtaler nasjonalt, med UiO og NIVA, og internasjonalt – med Frankrike, USA og Canada, samt Latin-Amerika.

Bjørn Torger Stokke (f.1956) er professor i fysikk, med spesialisering i biofysikk og medisinsk teknologi, ved NTNU. Han har nettopp avsluttet en periode som dekan for sivilingeniør-utdanningen ved NTNU, og har også hatt stillinger både som instituttbestyrer og prodekan tidligere. Stokke har hatt flere forskningsopphold utenlands (USA, Japan, Italia). Han har ledet NANOMAT-programmet i Forskningsrådet i perioden 2003-2009, og er fortsatt medlem av programstyret. Han har ledet Nasjonalt råd for teknologisk utdanning i Universitets- og høgskolerådet (UHR), 2006-2009, og

representerer Norge i flere internasjonale organer, bl.a. SEFI – European Society for Engineering Education. Han benyttes som fagekspert for vurdering av akkrediteringer av relevante utdanningsprogrammer i Danmark.

Astrid Söderbergh Widding (f.1963) har doktorgrad i filmvitenskap fra Stockholms universitet (1992) og er fra 2000 ansatt som professor samme sted. Siden 2006 har hun vært prodekan ved Det humanistiske fakultetet. Hun har vært medlem av en rekke vurderingskomiteer nasjonalt og internasjonalt, blant annet i det svenske Vetenskapsrådets fagkomite for estetiske vitenskaper og i arbeid for Högskoleverket. Hun sitter i styret for Det svenske filminstituttet og er hovedredaktør for *Journal of Aesthetics and Culture*. Av egne forskningsprosjekter kan nevnes at hun nettopp har fullført et bokprosjekt, *A history of Swedish Experimental Film Culture*, og er i gang med et nytt prosjekt om filmreklame, et samarbeid mellom universitetet og nasjonale filmarkiv og med internasjonale partnere involvert.

VEDLEGG 3. EVALUERINGSKOMITEENS MANDAT

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter

Mandat og oppdragsbeskrivelse

A. Innledning

Strategiske høgskoleprosjekter (SHP) startet opp i 2002 med øremerket finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KD). Satsingen kom i stand som et virkemiddel for å styrke FoU og kompetanseutvikling i den statlige høgskolesektoren. KD har gitt tilsagn om finansiering til og med 2011. Alle midler er disponert. Det er ikke planlagt nye utlysninger. For perioden 2003-2011 er det tildelt midler til nesten 70 prosjekter med et samlet beløp på 330 mill kroner.

Det ble gjennomført en underveisevaluering av SHP allerede i 2005. Evalueringen reiste relevante spørsmål knyttet til målsetting og innretning av satsingen. På det tidspunkt var det imidlertid for tidlig å si noe om faglige resultater og om strategiske effekter av aktiviteten. Underveisevalueringen ledet ikke til nevneverdige endringer i innretningen av SHP. Nå, fem år senere, har Forskningsrådet besluttet å gjøre en mer omfattende evaluering for å undersøke i hvilken grad målsettingene med satsingen er innfridd.

B. Formål

Evalueringen skal gi svar på i hvilken grad SHP gjennom faglige og strategiske resultater har oppfylt målsettingene for satsingen. Evalueringen skal styrke høgskolenes, departementenes og Forskningsrådets kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av FoU i høgskolesektoren. Evalueringsrapporten skal være et underlag for beslutningstakere når det gjelder å vurdere om SHP skal videreføres, eventuelt justeres, som virkemiddel for styrket FoU i høgskolesektoren, eller om nye virkemidler skal tas i bruk.

Evalueringsrapporten skal være offentlig tilgjengelig. Brukere av rapporten vil være ledelsen og de ansatte i de statlige høgskolene, samt forskningspolitiske myndigheter, andre fagmiljøer, oppdragsgivere og Forskningsrådet. For å oppnå best mulig læring fra evalueringen, er det viktig at resultatene gjøres kjent.

Forskningsrådet vil bruke evalueringen som grunnlag for sitt videre arbeid med å styrke FoU i høgskolesektoren. Den viktigste oppfølgingen vil miljøene selv måtte ta ansvar for i sitt arbeid med å styrke FoU, kompetanseheving og strategisk planlegging.

C. Organisering

Evalueringen gjennomføres av en nordisk, vitenskapelig komité oppnevnt av Divisjonsstyret for vitenskap. Komiteen har syv medlemmer som til sammen representerer fag- og forskningsområder som er tildelt midler fra SHP.

Et eksternt, faglig sekretariat bistår komiteen i arbeidet. Sekretæren rapporterer til komiteens leder. Forskningsrådet bistår komiteen med bakgrunnsmateriale og praktisk tilrettelegging av evalueringsarbeidet.

Evalueringen skal omfatte alle de statlige høgskolene, også den ene som ikke har fått finansiering fra SHP. Av de 26 statlige høgskolene som opprinnelig var målgruppe for SHP, er tre nå blitt universiteter

(Universitetet i Agder, Universitetet i Stavanger, pluss Høgskolen i Tromsø som er innlemmet i Universitetet i Tromsø). Siden de har/har hatt prosjekter under SHP, vil de bli inkludert i evalueringen. De to statlige kunsthøgskolene har blitt innlemmet i målgruppen for SHP de senere årene, en av dem er tildelt prosjektmidler. Dette innebærer at 28 institusjoner vil være omfattet av evalueringen.

Evalueringsrapporten skal forelegges miljøene som har vært gjenstand for evaluering for en kommentarrunde for oppretting av eventuelle faktafeil før rapporten ferdigstilles og overleveres Divisjonsstyret for vitenskap.

D. Tidsplan

Evalueringskomiteen starter sitt arbeid vinteren 2010. Arbeidet avsluttes i løpet av høsten 2010. Endelig rapport skal legges fram for divisjonsstyret for godkjenning i desember 2010.

Administrasjonen har utarbeidet en tidsplan for evalueringen (vedlegg til mandatet). Evalueringskomiteen må utarbeide en framdriftsplan for sitt arbeid tidlig i prosessen.

E. Oppgaver for evalueringskomiteen

Evalueringskomiteen skal:

Gi en vurdering av faglige og strategiske resultater av virkemiddelet SHP i forhold til målsettingene med satsingen.

1. Når det gjelder faglige målsettinger, skal komiteen vurdere i hvilken grad SHP har bidratt til å
  - styrke forskningen i høgskolesektoren
  - styrke faglig utviklingsarbeid i høgskolesektoren
  - bygge opp FoU-kompetanse av høy kvalitet

Komiteen skal, med utgangspunkt i det enkelte prosjekt, vurdere kvaliteten på forskningen og hvordan prosjektene har bidratt til å fremme faglig utvikling, til fremvekst av nye fag- og tematiske områder, til forskerrekruttering og kompetanseheving - både ved den enkelte institusjon og i sektoren som helhet.

2. Når det gjelder strategiske målsettinger, skal komiteen vurdere i hvilken grad SHP har
  - støttet prosjekter med klar forankring i institusjonenes strategiske planer
  - tatt hensyn til høgskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar
  - prioritert prosjekter som har nytte for profesjonsutøvelsen

Komiteen skal videre vurdere i hvilken grad SHP har bidratt til at høgskolene har gjennomført sine strategiske prioriteringer. Komiteen skal også se på hvilken effekt SHP har hatt i forhold til å styrke strategisk ledelse og strategisk planlegging og hvordan dette eventuelt har resultert i faglig utvikling og prioriteringer ved høgskolen.

3. Komiteen skal vurdere i hvilken grad SHP-prosjekter har ført til at høgskolene

- har etablert tettere regionalt samarbeid
- har ført til en arbeidsdeling, dvs. en tydeligere faglig profilering av de enkelte høgskoler
- til tettere samarbeid mellom høgskoler, og/eller mellom høgskoler og universiteter og/eller mellom høgskoler og andre FoU-institusjoner
- har utviklet internasjonalt samarbeid

F. Underlagsmateriale for komiteen

I arbeidet skal komiteen basere seg på følgende grunnlagsmateriale:

1. Faglig produksjon

- a) Publikasjonslister fra alle ferdigstilte SHP-prosjekter
- b) Oversikt over publikasjoner fra pågående SHP-prosjekter
- c) Sluttrapporter fra alle ferdigstilte SHP-prosjekter
- d) Framdriftsrapporter fra alle løpende prosjekter
- e) Prosjektsammendrag av alle tildelte prosjekter
- f) Bibliometriske analyser av publiseringsdata

2. Institusjonene

- a) Følgrebrev fra høgskolene vedlagt SHP-søknadene som viser og eventuelt begrunner prioritering av de prosjekter man har søkt støtte til
- b) Strategiske planer eller andre dokumenter hvor høgskolens strategiske prioriteringer fremgår
- c) Årsmeldinger
- d) Egenvurderinger fra institusjonene som skal evalueres
- e) Oversikter over avlagte doktorgrader, kompetanseopprykk, nye masterprogrammer og doktorgradsprogrammer som følge av SHP-finansieringen
- f) Møter og intervjuer mellom evalueringskomiteen og institusjonene – med grupper og enkeltpersoner

3. Forskningsrådet

- a) Prosjektoversikter
- b) Statistikk over tildelinger
- c) Bakgrunnsdokumenter (oppdragsbrev fra KD, budsjettproposisjoner, divisjonsstyredokumenter, programstyredokumenter)
- d) Underveisevalueringen (2005)
- e) Forskningsrådets policy for høgskolesektoren
- f) Møter/intervjuer med programstyrene for SHP
- g) Møter/intervjuer med administrasjonen i Forskningsrådet

4. Informasjon om høgskolesektoren

- a) Overordnet statistikk
- b) Materiale fra UHR og fra KD

Materialet blir innhentet og tilrettelagt av Forskningsrådets administrasjon i samarbeid med det eksterne sekretariatet for evalueringen. Evalueringskomiteen kan be om supplerende underlagsmateriale.

- Vurdering av faglig produksjon

For at evalueringskomiteen skal kunne danne seg et bilde av faglige resultater av SHP, må komiteen vurdere resultater av det enkelte prosjekt, konkretisert gjennom publikasjonsoversikter fra fullførte og løpende prosjekter. Oversikter som dokumenterer denne typen resultater vil utgjøre grunnlag for analyse av publiseringsmønster og FoU-resultater som følge av SHP-finansieringen. I tillegg vil det bli laget bibliometriske analyser av publiseringsdata fra de fullførte prosjektene. Komiteen skal ikke gå gjennom konkrete faglige arbeider fra prosjektene.

Siden hovedandelen av prosjektene ennå ikke er fullført, foreligger det forholdsvis få forskningsresultater. Siden det også vil være av faglig interesse og relevans for evalueringen å få en systematisert oversikt og vurdering av faglig profil på hele prosjektporteføljen, vil komiteen få seg forelagt sammendrag av alle prosjektene, framdriftsrapporter, pluss oversikt over samarbeidspartnere, nasjonalt og internasjonalt og publiseringsplaner.

Komiteen må gjennomgå dette materialet med henblikk på om eller i hvilken grad to av de faglige hovedmålsettingene med SHP er oppnådd: styrket forskning og styrket utviklingsarbeid (se over). En slik gjennomgang vil også kunne fortelle noe om SHP-prosjektenes faglige og forskningsmessige profil, i hvilken grad den for eksempel er tverrfaglig, disiplinorientert og/eller profesjonsorientert og/eller bringer fram nye forskningsområder. Komiteen bes vurdere kvaliteten på de publikasjonskanalene høgskoleforskerne benytter.

- Vurdering av faglige og strategiske resultater i institusjonene

Institusjonene vil bli bedt om å skrive en egenvurdering basert på en mal utarbeidet av Forskningsrådets administrasjon. Formålet med egenvurderingen er å få fram miljøenes synspunkter på både sterke og svake sider ved SHP som virkemiddel og hvordan SHP har påvirket og fått følger både faglig og strategisk, ved egen institusjon. Evalueringskomiteen vil også få seg forelagt årsrapporter fra miljøene og annen dokumentasjon som beskriver miljøenes strategier, planer og aktiviteter. Dette vil også omfatte statistikk som viser resultater av SHP-midlene i form av PhD-stipendiater, kompetanseoppykk, nye masterprogrammer og eventuelle andre, nye undervisningstilbud ved institusjonen.

I tillegg til dette underlagsmaterialet, vil det bli arrangert møter mellom evalueringskomiteen og institusjonene. Hensikten med møtene er å gi anledning til å utdype forhold som ikke fanges opp av det skriftlige materialet. Det vil være aktuelt å holde møter både med institusjonsledelsen og prosjektinnehavere og andre ved institusjonen. Møtene kan benyttes til å belyse forskningsaktivitet og publisering, forskningsledelse og forskningsstrategisk arbeid, arbeidsforhold og rekruttering. Forholdet mellom forskning og undervisning bør vies særskilt oppmerksomhet, likeledes forhold som gjelder høgskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar med særskilt fokus mot profesjonsutdanningene. Evalueringskomiteen må selv utarbeide en plan for gjennomføring av møtene, inkludert deres form og innhold.

VEDLEGG 4. BESTILLINGSBREV TIL HØGSKOLENE FRA NORGES FORSKNINGSRÅD

Til alle statlige høyskoler og kunsthøyskoler,
samt universitetene i Agder, Stavanger og
Tromsø

Vår saksbehandler/tlf.
Ingebjørg Strøno Sejersted
+4793003329
epost: ist@forskningsradet.no

Vår ref.
200908104
Deres ref.

Oslo,
09.02.2010

Evaluering av Strategiske høyskoleprosjekter (SHP):

Bestilling av materiale fra høyskolene

Vi har tidligere informert høyskolene om den planlagte evalueringen av SHP, blant annet i forbindelse med dialogmøtet som ble holdt i Forskningsrådet 15. desember 2009. Vi takker for godt oppmøte og for konstruktive innspill til mandat og opplegg for evalueringen som kom fram i møtet. Synspunkter og forslag er notert og vil bli formidlet til evalueringskomiteen som skal ha sitt første møte her i Forskningsrådet 16. februar. En oversikt over evalueringskomiteens sammensetning, samt mandat og oppdragsbeskrivelse for evalueringen, er vedlagt dette brevet ([vedlegg 1 og 2](#)). Faglig sekretær for evalueringskomiteen er forsker Siri Aanstad, NIFU STEP.

Som varslet under dialogmøtet, vil alle høyskolene, også de som er blitt universiteter i løpet av SHP-perioden, samt de to kunsthøyskolene, bli involvert i evalueringen. Formålet med evalueringen er å få innsikt i i hvilken grad SHP gjennom faglige og strategiske resultater har oppfylt målsettingene for satsingen.

I tillegg til materiale som Forskningsrådet selv fremskaffer som underlag for evalueringsarbeidet, er det behov for å be høyskolene bidra med dokumenter, informasjon og synspunkter. Alle høyskolene vil for øvrig bli invitert til en samtale med evalueringskomiteen slik at opplysninger gitt gjennom innsendt materiale, kan utfylles. Medvirkningen fra høyskolene i forbindelse med evalueringen består dermed av følgende elementer:

1. Innsending av relevante dokumenter og oversikter
2. Innsending av skriftlig egenvurdering - synspunkter på SHP
3. Møte med evalueringskomiteen

Mal for egenvurderingen fremgår av [vedlegg 3](#). Oversikt over hvilke dokumenter og oversikter vi ønsker å motta fra høyskolene er spesifisert i [vedlegg 4](#) til dette brevet.

Norges forskningsråd/
The Research Council of Norway
Stensberggata 26
Postboks 2700 St. Hanshaugen
NO-0131 Oslo

Telefon: +47 22 03 70 00
Telefaks: +47 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no
Org.nr. 970141669

All post og e-post som inngår
i saksbehandlingen, bes adressert
til Norges forskningsråd
og ikke til enkeltpersoner.

Kindly address all mail and e-mail
to the Research Council of Norway,
not to individual staff.

Når det gjelder dato og opplegg for møte med evalueringskomiteen, vil det bli tatt kontakt med høyskolene om dette på et senere tidspunkt.

Innsending av materiale – format

Av bearbeidingshensyn ber vi om at materialet sendes samlet fra hver institusjon. Vennligst følg malen under hver bestilling (vedlegg 3 og 4).

Elektronisk innsending

Vi ber om at materialet sendes elektronisk (i den grad det er mulig) til konsulent Hanne Husaas hhu@forskningsradet.no tlf: 22037390

For materiale som ikke kan sendes elektronisk:

Postadresse: Norges forskningsråd
ATT: Hanne Husaas
Stensberggt 26
Postboks 2700 St.Hanshaugen
0131 Oslo

Kontaktpersoner i Forskningsrådet:

Konsulent Hanne Husaas hhu@forskningsradet.no tlf 22037390
Spesialrådgiver Ingebjørg Strøno Sejersted ist@forskningsradet.no tlf 22037439

Frist for innsending til Forskningsrådet: 25.mars 2010

Har dere spørsmål, kontakt oss gjerne!

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Hege Tørp
Avdelingsdirektør
Divisjon for vitenskap

Ingebjørg Strøno Sejersted
spesialrådgiver
divisjon for vitenskap

Vedlegg 1

20.12.2009

Norges forskningsråd Evaluering av Strategiske høgscoleprosjekter

Evalueringskomiteen

- oppnevnt av styret i Divisjon for vitenskap/Norges forskningsråd 11.12.2009

Tidl. rektor Agneta Bladh	Høgskolen i Kalmar (inntil 01.01.2010) <u>leder</u>
Professor Helle Ploug Hansen	Syddansk universitet
Seniorforsker Sigrid Hedin	Nordregio, Stockholm
Professor Tomas Kroksmark	Høgskolen i Jönköping
Forskningsjef Erlend Moksness	Havforskningsinstituttet
Professor Bjørn Torger Stokke	NTNU
Professor Astrid Söderbergh Widding	Stockholms universitet

Agneta Bladh (f.1946) var inntil 1.januar 2010 rektor ved Høgskolen i Kalmar, en stilling hun har hatt siden 2004. Hun har tidligere vært ansatt som generaldirektør i det svenske Høgskoleverket (1995-1998), og hun var statssekretær i Utdannings- og forsknings-departementet i perioden 1998-2004. Bladh har doktorgrad i statsvitenskap. Bladh var medlem av Stjernøutvalget, og i 2009 har hun ledet evalueringen av det danske universitetssystemet, som en oppfølging av universitetsreformer Danmark gjennomførte i 2003 og 2007. Hun har deltatt i OECDs grupper for vurdering av høyere utdanning i Danmark og Kina. Bladh har også vært medlem av Nordisk forskningspolitisk råd (1995-98). Bladh är sedan 2008 ledamot av styrelsen (Administrative Board) av International Association of Universities.

Helle Ploug Hansen (f.1951) har doktorgrad i sosialantropologi (1993). Hun har i mange år arbeidet som sykepleier før hun begynte på sin akademiske karriere. Hun er nå (siden 2005) professor ved Forskningsenheten for helbred, menneske og samfunn, Institutt for helsetjenesteforskning ved Syddansk universitet. Ploug Hansen er gjesteprofessor i sykepleie ved Sunnaas sykehus. Hun har bred erfaring fra diverse utvalgsarbeid og har vært mye brukt som fagekspert for Norges forskningsråd. Hun har deltatt i NOKUTs vurdering av norsk sykepleieutdanning. Hennes forskningsinteresser er rettet mot rehabilitering, psykososial omsorg, oppfølging av kreftpasienter.

Sigrid Hedin (f.1974) har doktorgrad i Kulturgeografi fra Universitetet i Uppsala (2003). Etter dette har hun vært ansatt ved Nordregio, et senter under Nordisk Ministerråd for forskning om demografi, regional utvikling, innovasjons- og kunnskapspolitikk. Hedins forsknings- og utredningsområder er blant annet regional utvikling og – planlegging. De siste årene har hun ledet og deltatt i ulike prosjekter koblet til regional innovasjonspolitikk, for eksempel hvilken rolle høyere utdanningsinstanser har for regional utvikling i de nordiske landene.

Tomas Kroksmark (f. 1950) er fra 2001 ansatt som professor i pedagogisk arbeid ved avdeling for Læring og kommunikasjon ved Høgskolen i Jönköping. Forut for dette var han professor i didaktikk ved Universitetet i Gøteborg (1999-2001) og professor i pedagogisk arbeid ved universitetet i Umeå (1994-1999). Kroksmark har en bistilling som dosent ved Universitetet i Helsinki. Han har hatt

gjesteforskeropphold i en rekke land. Ved Høgskolen i Jönköping leder han en forskergruppe innenfor praksisnær, skoleorientert forskning som blant annet har fokus mot læreres profesjonelle utvikling. Kroksmark er medlem av styret for Norges forskningsråds program Praksis FoU.

Erlend Moksness (f.1950) har i 10 år vært forskningsdirektør ved Havforskningsinstituttet. Han har vært professor II i akvakultur ved Norges veterinærhøgskole i 13 år. Han har doktorgrad i fiskebiologi fra UiB, 1992. Moksness er en sentral fagperson innenfor norsk marin forskning og har i mange år også hatt viktige posisjoner internasjonalt. Han har spilt en aktiv rolle bl.a. innenfor ICES – International Council for the Exploration of the Sea og er ansvarlig for oppfølging av forskningsavtaler nasjonalt, med UiO og NIVA, og internasjonalt – med Frankrike, USA og Canada, samt Latin-Amerika.

Bjørn Torger Stokke (f.1956) er professor i fysikk, med spesialisering i biofysikk og medisinsk teknologi, ved NTNU. Han har nettopp avsluttet en periode som dekan for sivilingeniør-utdanningen ved NTNU, og har også hatt stillinger både som instituttbestyrer og prodekan tidligere. Stokke har hatt flere forskningsopphold utenlands (USA, Japan, Italia). Han har ledet NANOMAT-programmet i Forskningsrådet i perioden 2003-2009, og er fortsatt medlem av programstyret. Han har ledet Nasjonalt råd for teknologisk utdanning i Universitets- og høgskolerådet (UHR), 2006-2009, og representerer Norge i flere internasjonale organer, bl.a. SEFI – European Society for Engineering Education. Han benyttes som fagekspert for vurdering av akkrediteringer av relevante utdanningsprogrammer i Danmark.

Astrid Söderbergh Widding (f.1963) har doktorgrad i filmvitenskap fra Stockholms universitet (1992) og er fra 2000 ansatt som professor samme sted. Siden 2006 har hun vært prodekan ved Det humanistiske fakultetet. Hun har vært medlem av en rekke vurderingskomiteer nasjonalt og internasjonalt, blant annet i det svenske Vetenskapsrådets fagkomite for estetiske vitenskaper og i arbeid for Högskoleverket. Hun sitter i styret for Det svenske filminstituttet og er hovedredaktør for *Journal of Aesthetics and Culture*. Av egne forskningsprosjekter kan nevnes at hun nettopp har fullført et bokprosjekt, *A history of Swedish Experimental Film Culture*, og er i gang med et nytt prosjekt om filmreklame, et samarbeid mellom universitetet og nasjonale filmarkiv og med internasjonale partnere involvert.

Vedlegg 2

20.12.2009

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter Mandat og oppdragsbeskrivelse

A. Innledning

Strategiske høgskoleprosjekter (SHP) startet opp i 2002 med øremerket finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KD). Satsingen kom i stand som et virkemiddel for å styrke FoU og kompetanseutvikling i den statlige høgskolesektoren. KD har gitt tilsagn om finansiering til og med 2011. Alle midler er disponert. Det er ikke planlagt nye utlysninger. For perioden 2003-2011 er det tildelt midler til nesten 70 prosjekter med et samlet beløp på 330 mill kroner.

Det ble gjennomført en underveisevaluering av SHP allerede i 2005. Evalueringen reiste relevante spørsmål knyttet til målsetting og innretning av satsingen. På det tidspunkt var det imidlertid for tidlig å si noe om faglige resultater og om strategiske effekter av aktiviteten. Underveisevalueringen ledet ikke til nevneverdige endringer i innretningen av SHP. Nå, fem år senere, har Forskningsrådet besluttet å gjøre en mer omfattende evaluering for å undersøke i hvilken grad målsettingene med satsingen er innfridd.

B. Formål

Evalueringen skal gi svar på i hvilken grad SHP gjennom faglige og strategiske resultater har oppfylt målsettingene for satsingen. Evalueringen skal styrke høgskolenes, departementenes og Forskningsrådets kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av FoU i høgskolesektoren. Evalueringsrapporten skal være et underlag for beslutningstakere når det gjelder å vurdere om SHP skal videreføres, eventuelt justeres, som virkemiddel for styrket FoU i høgskolesektoren, eller om nye virkemidler skal tas i bruk.

Evalueringsrapporten skal være offentlig tilgjengelig. Brukere av rapporten vil være ledelsen og de ansatte i de statlige høgskolene, samt forskningspolitiske myndigheter, andre fagmiljøer, oppdragsgivere og Forskningsrådet. For å oppnå best mulig læring fra evalueringen, er det viktig at resultatene gjøres kjent.

Forskningsrådet vil bruke evalueringen som grunnlag for sitt videre arbeid med å styrke FoU i høgskolesektoren. Den viktigste oppfølgingen vil miljøene selv måtte ta ansvar for i sitt arbeid med å styrke FoU, kompetanseheving og strategisk planlegging.

C. Organisering

Evalueringen gjennomføres av en nordisk, vitenskapelig komité oppnevnt av Divisjonsstyret for vitenskap. Komiteen har syv medlemmer som til sammen representerer fag- og forskningsområder som er tildelt midler fra SHP.

Et eksternt, faglig sekretariat bistår komiteen i arbeidet. Sekretæren rapporterer til komiteens leder. Forskningsrådet bistår komiteen med bakgrunnsmateriale og praktisk tilrettelegging av evalueringsarbeidet.

Evalueringen skal omfatte alle de statlige høgskolene, også den ene som ikke har fått finansiering fra SHP. Av de 26 statlige høgskolene som opprinnelig var målgruppe for SHP, er tre nå blitt

universiteter (Universitetet i Agder, Universitetet i Stavanger, pluss Høgskolen i Tromsø som er innlemmet i Universitetet i Tromsø). Siden de har/har hatt prosjekter under SHP, vil de bli inkludert i evalueringen. De to statlige kunsthøgskolene har blitt innlemmet i målgruppen for SHP de senere årene, en av dem er tildelt prosjektmidler. Dette innebærer at 28 institusjoner vil være omfattet av evalueringen.

Evalueringsrapporten skal forelegges miljøene som har vært gjenstand for evaluering for en kommentarrunde for oppretting av eventuelle faktafeil før rapporten ferdigstilles og overleveres Divisjonsstyret for vitenskap.

D. Tidsplan

Evalueringskomiteen starter sitt arbeid vinteren 2010. Arbeidet avsluttes i løpet av høsten 2010. Endelig rapport skal legges fram for divisjonsstyret for godkjenning i desember 2010.

Administrasjonen har utarbeidet en tidsplan for evalueringen (vedlegg til mandatet). Evalueringskomiteen må utarbeide en framdriftsplan for sitt arbeid tidlig i prosessen.

E. Oppgaver for evalueringskomiteen

Evalueringskomiteen skal:

Gi en vurdering av faglige og strategiske resultater av virkemiddelet SHP i forhold til målsettingene med satsingen.

1. Når det gjelder faglige målsettinger, skal komiteen vurdere i hvilken grad SHP har bidratt til å
  - styrke forskningen i høgskolesektoren
  - styrke faglig utviklingsarbeid i høgskolesektoren
  - bygge opp FoU-kompetanse av høy kvalitet

Komiteen skal, med utgangspunkt i det enkelte prosjekt, vurdere kvaliteten på forskningen og hvordan prosjektene har bidratt til å fremme faglig utvikling, til fremvekst av nye fag- og tematiske områder, til forskerrekuttering og kompetanseheving - både ved den enkelte institusjon og i sektoren som helhet.

2. Når det gjelder strategiske målsettinger, skal komiteen vurdere i hvilken grad SHP har
  - støttet prosjekter med klar forankring i institusjonenes strategiske planer
  - tatt hensyn til høgskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar
  - prioritert prosjekter som har nytte for profesjonsutøvelsen

Komiteen skal videre vurdere i hvilken grad SHP har bidratt til at høgskolene har gjennomført sine strategiske prioriteringer. Komiteen skal også se på hvilken effekt SHP har hatt i forhold til å styrke strategisk ledelse og strategisk planlegging og hvordan dette eventuelt har resultert i faglig utvikling og prioriteringer ved høgskolen.

3. Komiteen skal vurdere i hvilken grad SHP-prosjekter har ført til at høgskolene
  - har etablert tettere regionalt samarbeid
  - har ført til en arbeidsdeling, dvs. en tydeligere faglig profilering av de enkelte høgskoler
  - til tettere samarbeid mellom høgskoler, og/eller mellom høgskoler og universiteter og/eller mellom høgskoler og andre FoU-institusjoner
  - har utviklet internasjonalt samarbeid

F. Underlagsmateriale for komiteen

I arbeidet skal komiteen basere seg på følgende grunnlagsmateriale:

1. Faglig produksjon

- a) Publikasjonslister fra alle ferdigstilte SHP-prosjekter
- b) Oversikt over publikasjoner fra pågående SHP-prosjekter
- c) Sluttrapporter fra alle ferdigstilte SHP-prosjekter
- d) Framdriftsrapporter fra alle løpende prosjekter
- e) Prosjektsammendrag av alle tildelte prosjekter
- f) Bibliometriske analyser av publiseringsdata

2. Institusjonene

- a) Følgebrev fra høgskolene vedlagt SHP-søknadene som viser og eventuelt begrunner prioritering av de prosjekter man har søkt støtte til
- b) Strategiske planer eller andre dokumenter hvor høgskolens strategiske prioriteringer fremgår
- c) Årsmeldinger
- d) Egenvurderinger fra institusjonene som skal evalueres
- e) Oversikter over avlagte doktorgrader, kompetanseoppykk, nye masterprogrammer og doktorgradsprogrammer som følge av SHP-finansieringen
- f) Møter og intervjuer mellom evalueringskomiteen og institusjonene – med grupper og enkeltpersoner

3. Forskningsrådet

- a) Prosjektoversikter
- b) Statistikk over tildelinger
- c) Bakgrunnsdokumenter (oppdragsbrev fra KD, budsjettproposisjoner, divisjonsstyredokumenter, programstyredokumenter)
- d) Underviseevalueringen (2005)
- e) Forskningsrådets policy for høgskolesektoren
- f) Møter/intervjuer med programstyrene for SHP
- g) Møter/intervjuer med administrasjonen i Forskningsrådet

4. Informasjon om høgskolesektoren

- a) Overordnet statistikk
- b) Materiale fra UHR og fra KD

Materialet blir innhentet og tilrettelagt av Forskningsrådets administrasjon i samarbeid med det eksterne sekretariatet for evalueringen. Evalueringskomiteen kan be om supplerende underlagsmateriale.

- Vurdering av faglig produksjon

For at evalueringskomiteen skal kunne danne seg et bilde av faglige resultater av SHP, må komiteen vurdere resultater av det enkelte prosjekt, konkretisert gjennom publikasjonsoversikter fra fullførte og løpende prosjekter. Oversikter som dokumenterer denne typen resultater vil utgjøre grunnlag for analyse av publiseringsmønster og FoU-resultater som følge av SHP-finansieringen. I tillegg vil det bli laget bibliometriske analyser av publiseringsdata fra de fullførte prosjektene. Komiteen skal ikke gå gjennom konkrete faglige arbeider fra prosjektene.

Siden hovedandelen av prosjektene ennå ikke er fullført, foreligger det forholdsvis få forskningsresultater. Siden det også vil være av faglig interesse og relevans for evalueringen å få en systematisert oversikt og vurdering av faglig profil på hele prosjektporteføljen, vil komiteen få seg

forelagt sammendrag av alle prosjektene, framdriftsrapporter, pluss oversikt over samarbeidspartnere, nasjonalt og internasjonalt og publiseringsplaner.

Komiteen må gjennomgå dette materialet med henblikk på om eller i hvilken grad to av de faglige hovedmålsettingene med SHP er oppnådd: styrket forskning og styrket utviklingsarbeid (se over). En slik gjennomgang vil også kunne fortelle noe om SHP-prosjektene faglige og forskningsmessige profil, i hvilken grad den for eksempel er tverrfaglig, disiplinorientert og/eller profesjonsorientert og/eller bringer fram nye forskningsområder. Komiteen bes vurdere kvaliteten på de publikasjonskanalene høyskoleforskerne benytter.

- Vurdering av faglige og strategiske resultater i institusjonene

Institusjonene vil bli bedt om å skrive en egen vurdering basert på en mal utarbeidet av Forskningsrådets administrasjon. Formålet med egen vurderingen er å få fram miljøenes synspunkter på både sterke og svake sider ved SHP som virkemiddel og hvordan SHP har påvirket og fått følger både faglig og strategisk, ved egen institusjon. Evalueringskomiteen vil også få seg forelagt årsrapporter fra miljøene og annen dokumentasjon som beskriver miljøenes strategier, planer og aktiviteter. Dette vil også omfatte statistikk som viser resultater av SHP-midlene i form av PhD-stipendiater, kompetanseopprykk, nye masterprogrammer og eventuelle andre, nye undervisningstilbud ved institusjonen.

I tillegg til dette underlagsmaterialet, vil det bli arrangert møter mellom evalueringskomiteen og institusjonene. Hensikten med møtene er å gi anledning til å utdype forhold som ikke fanges opp av det skriftlige materialet. Det vil være aktuelt å holde møter både med institusjonsledelsen og prosjektinnehavere og andre ved institusjonen. Møtene kan benyttes til å belyse forskningsaktivitet og publisering, forskningsledelse og forskningsstrategisk arbeid, arbeidsforhold og rekruttering. Forholdet mellom forskning og undervisning bør vies særskilt oppmerksomhet, likeledes forhold som gjelder høyskolenes spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar med særskilt fokus mot profesjonsutdanningene. Evalueringskomiteen må selv utarbeide en plan for gjennomføring av møtene, inkludert deres form og innhold.

Vedlegg 3

Evaluering av SHP Bestilling av underlagsmateriale fra høgskolene

Høgskolenes egenvurdering av SHP

Hver egenvurdering skal være på maksimalt 5 sider (eksklusive bestillingsteksten).

Vi minner om at spørsmål og svar kan utdypes i møtene som vil bli holdt mellom evalueringskomiteen og den enkelte høgskole/institusjon

Høgskoler som har/har hatt flere SHP-prosjekter, bes vise til hvilket SHP-prosjekt svarene gjelder, der det er relevant å knytte svaret direkte til et prosjekt

1. I hvilken grad og hvordan har SHP bidratt til *faglig utvikling* og nærmere bestemt til

- a) å styrke forskningen ved høgskolen
- b) å styrke det faglige utviklingsarbeidet ved høgskolen
- c) å bygge opp FoU-kompetanse av høy kvalitet ved høgskolen

Utdyping av spørsmålene over:

Har SHP-prosjektene bidratt til å fremme faglig utvikling og til fremvekst av nye fag- og tematiske områder ved høgskolen, eventuelt hvordan? Har SHP bidratt til en dreining av FoU-aktiviteten ved høgskolen, eventuelt hvorfor og hvordan? Har SHP-prosjektene bidratt til forskerrekuttering og kompetanseheving ved høgskolen?

2. I hvilken grad og hvordan har SHP bidratt til *strategisk utvikling* og nærmere bestemt

- a) støttet opp under høgskolens strategiske planer
- b) tatt hensyn høgskolens spesielle faglige og utdanningsmessige ansvar
- c) prioritert prosjekter ved høgskolen som har nytte for profesjonsutøvelse

Utdyping av spørsmålene over:

Har SHP har noen effekt, positiv og/eller negativ, i forhold til gjennomføring av høgskolens strategiske prioriteringer og planer? Har SHP bidratt til å styrke strategisk ledelse og strategisk planlegging ved høgskolen, eventuelt hvordan? Hvilken betydning har SHP hatt for faglig og strategisk utvikling av høgskolen i forhold til andre mekanismer og påvirkninger i samme periode som SHP har virket?

3. I hvilken grad og hvordan har finansieringen fra SHP påvirket *samarbeidsrelasjoner* og nærmere bestemt ført til at høgskolen har

- a) etablert et tettere regionalt samarbeid
- b) erfart at det har skjedd en tydeligere arbeidsdeling mellom egen institusjon og andre høgskoler/universiteter, dvs. en tydeligere faglig profilering av høgskolen
- c) fått et tettere samarbeid med andre høgskoler, universiteter, andre FoU-institusjoner og/eller bedrifter
- d) fått et styrket internasjonalt samarbeid

Vedlegg 4

Evaluering av SHP Bestilling av underlagsmateriale fra høgskolene

Alle høgskoler/institusjoner bes sende inn følgende dokumenter, oversikter og lignende for perioden 2002 – 2009

- 1) Strategiske planer eller andre dokumenter hvor høgskolens strategiske prioriteringer fremgår
- 2) Årsmeldinger
- 3) Relatert til hvert enkelt SHP-prosjekt (oppgi prosjektittel og prosjektnummer) ønskes innsendt oversikter over:
  - a) avlagte doktorgrader
    - navn doktorand, tittel avhandling, årstall, institusjon doktoravhandlingen er avlagt ved
  - b) kompetanseopprykk for ansatte ved høgskolen
    - navn på ansatt, opprykk fra – til hvilken stilling (tittel), årstall
  - c) nye masterprogrammer
    - betegnelse på masterprogrammet, årstall for oppstart
  - d) nye doktorgradsprogrammer
    - betegnelser på doktorgradsprogrammet, årstall for oppstart
- 4) Relatert til hver enkelt SHP-prosjekt (oppgi prosjektittel og prosjektnummer) ønskes innsendt oversikter over:

Publikasjoner forfattet av høgskolens ansatte som vurderes som helt eller delvis resultat av SHP-prosjekter. Rapporteringen gjelder for både avsluttede og pågående SHP-prosjekter. Vennligst benytt **vedlagte mal (excelark)** til å lage én oversikt pr SHP-prosjekt. For at listene skal være enkle å lese, ber vi om at publikasjonene sorteres etter kategori (jf klassifiseringen nedenfor) og kronologisk (den nyeste publikasjonen øverst under hver kategori).

Publiserte arbeider som faller inn under følgende kategorier bes tatt med i listen(e) som sendes inn:

  - a) Bøker, monografier utgitt på forlag (egne kapitler i bøker føres under neste punkt)
  - b) Artikler i antologier utgitt på forlag (kapitler i bøker)
  - c) Artikler i vitenskapelige tidsskrift med refereordning
  - d) Bokanmeldelser, debattinnlegg og redaksjonelt stoff i faglige tidsskrift
  - e) Redaktør oppgaver for bøker
  - f) Lærebøker, undervisningsmaterieell
  - g) Skrifter/rapporter og lignende utgitt av egen eller annen institusjon
  - h) Andre former for formidling

Vi presiserer at vi **ikke ønsker å motta noen publikasjoner**, kun **oversikter over** hvilke publikasjoner hvert SHP-prosjekt har resultert i.

VEDLEGG 5. OVERSIKT OVER EVALUERINGSKOMITEENS INTERVJUER

INTERVJUER MED SHP-KOMITEEN

dato	representanter
27.04.2010	Seksjonssjef Jørn Rangnes, Vestfold fylkeskommune (tidligere komitéleder) Professor Ole Gjølberg, Universitetet for miljø og biovitenskap (nåværende komitéleder) Førsteamanuensis Arne Maus, Universitetet i Oslo (medlem av nåværende komité) Seniorrådgiver Finn-Hugo Markussen, Kunnskapsdepartementet (medlem av tidligere og nåværende komité)
30.08.2010	Professor Berit Rokne, Universitetet i Bergen (medlem av tidligere og nåværende komité) Professor Lise Kjølsrød, UiO (medlem av nåværende komité)

INTERVJU MED KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

dato	representanter
30.08.2010	Avdelingsdirektør Rolf Larsen Avdelingsdirektør Bente Lie Seniorrådgiver Åsa Sandnes Seniorrådgiver Finn-Hugo Markussen (medlem av tidligere og nåværende SHP-komité)

INTERVJU MED NORGES FORSKNINGSRÅD

dato	representanter
30.08.2010	Administrerende direktør Arvid Hallén Avdelingsdirektør Hege Torp Seniorrådgiver Nina Nordvik Spesialrådgiver Ingebjørg Strøno Sejersted

INTERVJUER MED HØGSKOLENE

dato	høgskole	representanter
27.04.2010	Høgskolen i Akershus	Prorektor Olgunn Ransedokken Førsteamanuensis Annhild Mosdøl - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor og forskningssjef Arne Oshaug
27.04.2010	Høgskolen i Vestfold	Prorektor Jorun Ulvestad Høgskoledirektør Olav Refsdal Professor Lars Hoff Professor Dagrun Skjelbred Førsteamanuensis Solveig Østrem (stedfortreder for professor Thomas Moser)
27.04.2010	Høgskolen i Østfold	FoU-koordinator Kjell Ove Kjølås Professor Egil Skorstad - <i>leder SHP-prosjekt</i>
28.04.2010	Høgskolen i Oslo	Prorektor for forskning Trine B. Haugen Fungerende forskningsdirektør Anne Ullmann
28.04.2010	Kunsthøgskolen i Oslo	Rektor Cecilie Broch Knudsen FoU-rådgiver Grete Refsum
18.05.2010	Kunsthøgskolen i Bergen	Rektor Nina Malterud Professor og FoU-rådgiver Søren Kjørup - <i>leder SHP-prosjekt</i>
18.05.2010	Høgskolen i Bergen	Rektor Eli Bergsvik Forskningsdirektør Astrid J. Bårdgard Forskningskoordinator Eirin Fausa Pettersen Førsteamanuensis Elin Eriksen Ødegaard (Avdeling for lærerutdanning) - <i>leder SHP-prosjekt</i> Førsteamanuensis Nina Goga (Avdeling for lærerutdanning) Førsteamanuensis Yngve Lamo (Avdeling for ingeniørutdanning)
18.05.2010	Høgskolen i Molde	Dekan Ottar Ohren FoU-koordinator Martin Risnes
18.05.2010	Høgskolen i Sogn og Fjordane	Assisterende rektor Hans Jørgen Binningsbø FoU-direktør Georg Arnestad Professor Knut Rydgren - <i>medprosjektleder SHP-prosjekt</i> Professor (ved UiB) Brynjulf Stige - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor og leder SHP-prosjekt Oddbjørn Bukve
19.05.2010	Høgskolen Stord/Haugesund	Rektor Egil Eide FoU-koordinator Hallstein Madsen Professor Inge Thorsen - <i>leder SHP-prosjekt</i> Førsteamanuensis Lars Vavik - <i>leder SHP-prosjekt</i>
19.05.2010	Høgskolen i Bodø	Kontorsjef og leder av Seksjon for Forskningsadministrasjon og Internasjonalisering Petter Román Øien Professor Kiron Viswanath - <i>leder SHP-prosjekt</i>
19.05.2010	Høgskolen i Narvik	Prodekan Terje Brinck Løyning
27.05.2010	Høgskolen i Nord-Trøndelag	Prorektor Grethe Bøgh Næss FoU-koordinator Margrethe Mørkved Solli
27.05.2010	Universitetet i Tromsø	Forskningsdirektør Pål Vegar Storeheier
27.05.2010	Høgskolen i Finnmark	Rektor Ketil Hansen FoU-koordinator Tor Larsen Høgskolelektor Kjell Olsen - <i>leder SHP-prosjekt</i>

27.05.2010	Høgskolen i Harstad	Prorektor Trond Hammervoll
27.05.2010	Samisk Høgskole	Høgskoledirektør Anders J.H. Eira Prosjektrådgiver Marit Kirsten Sara
28.05.2010	Høgskolen i Sør-Trøndelag	Rektor Trond Michael Andersen Prorektor Arnulf Omdal Førsteamanuensis Toril Rannestad - <i>leder SHP-prosjekt</i>
28.05.2010	Høgskolen i Nesna	Rektor Helge O. Larsen Professor Karl Jan Solstad - <i>leder SHP-prosjekt</i> Førsteamanuensis Anita Berg Olsen - <i>stipendiat SHP-prosjekt</i>
31.05.2010	Høgskolen i Lillehammer	Viserektor for forskning Ole Gunnar Austvik Professor Roel Puijk - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor Mehmet Mehmetoglu - <i>leder SHP-prosjekt</i>
31.05.2010	Høgskolen i Gjøvik	Høgskoledirektør Inge Øystein Moen Seniorkonsulent Stein Runar Olsen Professor Einar Snekkenes - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor Jon Yngve Hardeberg - <i>leder SHP-prosjekt</i>
31.05.2010	Universitetet i Agder	Forskningsdirektør Per Kristian Egeberg Rådgiver Inger Lin Baade Professor Elise Seip Tønnessen - <i>leder SHP-prosjekt</i>
31.05.2010	Universitetet i Stavanger	Prorektor Egil Gabrielsen Professor Edvin Bru - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor Odd Einar Olsen - <i>leder SHP-prosjekt</i>
31.05.2010	Høgskolen i Telemark	Rektor Dag Kjartan Bjerketvedt FoU-seniorrådgiver Kristine Langerød Professor Per Mangset - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor Dag Bjerketvedt - <i>leder SHP-prosjekt</i>
31.05.2010	Høgskolen i Hedmark	Rektor Lise Iversen Kulbrandstad Prorektor Torstein Storaas Professor Thor Ola Engen Professor Harry Andreassen
01.06.2010	Høgskolen i Buskerud	Dekan Avdeling for helsefag Heidi Kapstad Førstekonsulent Cathrin Vikhagen Gjendem, kontaktperson for SHP- evalueringen Professor og prorektor for FoU Gunnar Horgen - <i>leder SHP-prosjekt</i> Professor og prodekan Avdeling for optometri og synsvitenskap Jan Richard Bruenech - <i>leder SHP-prosjekt</i> Førsteamanuensis Rigmor C. Baraas - <i>leder SHP-prosjekt</i>
01.06.2010	Høgskolen i Volda	Rektor Jørgen Amdam Forskningsleder Reidun Høydal
01.06.2010	Høgskolen i Ålesund	Rektor Geirmund Oltedal Professor Harald Yndestad - <i>leder SHP-prosjekter</i> Førsteamanuensis Anne Stene - <i>leder SHP-prosjekt</i>

VEDLEGG 6. INTERVJUGUIDER

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

Intervjuguide for evalueringskomiteens møter med høgskolene

Intervjuene skal supplere informasjonen i høgskolenes egenvurderinger.

1. Om SHP-satsingens innretning og betydning i forhold til andre støtteordninger

- Hvordan oppleves satsingens målsetninger og strategiske føringer (tildelingskriterier)?
- Har høgskolen tradisjoner for å søke eksterne FoU-midler?
- Hvilken betydning har SHP hatt for høgskolens tilgang på ekstern finansiering, direkte og indirekte? Hvordan oppfattes de finansielle rammene for satsingen? Hvor viktig har satsingen vært i forhold til andre støtteordninger?
- Hvordan har den faglige vurderingen av prosjektsøknadene blitt oppfattet?
- Har SHP-midler utløst intern og/eller annen ekstern finansiering?
- Har satsingen vært organisert og administrert på en tilfredsstillende måte?
- Gir det noen merverdi at midlene kanaliseres gjennom Forskningsrådet?
- Har det vært viktig å ha en egen FoU-satsing for høgskolesektoren, og er det fortsatt behov for en slik satsing?

2. Om SHP-satsingens betydning for høgskolen med hensyn til *faglig utvikling*

- Har SHP bidratt til å styrke eksisterende fagområder eller til utvikling av nye fagområder ved høgskolen, og i så fall på hvilken måte?
- Har SHP bidratt til å styrke tradisjonelle disiplinorienterte fagområder og/eller profesjonsrettede fagområder?
- Har SHP bidratt til økt tverrfaglighet, og i så fall på hvilken måte?
- Har SHP bidratt til å øke antallet ansatte ved høgskolen som er forskningsaktive?
- Har SHP bidratt til å styrke undervisningen ved høgskolen, og i så fall på hvilken måte?

3. Om SHP-satsingens betydning for høgskolen med hensyn til *strategisk utvikling*

- Hva er forholdet mellom SHP-prosjektet/-ene og høgskolens strategiske planer?
- Har SHP bidratt til *endringer* i strategiske prioriteringer og planer?
- Har medfinansiering av SHP-prosjektet/-ene fra høgskolens side hatt betydning for institusjonens strategiske utvikling?
- Hvilken betydning har eventuelle avslag på SHP-søknader hatt for høgskolens strategiske utvikling? Har høgskolen oppnådd/ambisjoner om å oppnå universitetsstatus, og har SHP i så fall spilt en rolle i den sammenheng?

4. Om SHP-satsingens betydning for høgskolen med hensyn til *samarbeidsrelasjoner*

a. *eksternt*

- Har SHP bidratt til å gjøre høgskolen mer synlig utad?

- Har SHP bidratt til å styrke etablerte nettverk eller til etablering av nye nettverk, og i så fall hvordan (prosjektsamarbeid, gjesteforskeropphold, seminarer og konferanser, m.m.)?
- Har SHP bidratt til å styrke høgskolens samarbeid på regionalt, nasjonalt og/eller internasjonalt nivå?
- Hvilke aktører samarbeides det med (forskningsinstitusjoner, næringsliv, offentlig virksomhet)?

b. internt

- Har SHP bidratt til økt samarbeid på tvers av fagområder/avdelinger?
- Har SHP hatt synergieffekter for andre miljøer ved høgskolen enn SHP-miljøet, og i så fall hvilke?

5. Om SHP-satsingens betydning for høgskolen med hensyn til *mentalitet*

- Er SHP-satsingen forbundet med mer (eller mindre) prestisje enn eventuelle andre finansieringskilder høgskolen søker/har søkt bevilgninger fra?
- Har prosjektet/-ene bidratt til økt stolthet ved høgskolen?
- Har SHP hatt betydning for høgskolens selvtillitt, ambisjonsnivå og faglige identitet?
- Har SHP bidratt til økt engasjement for fagområdet blant studenter og ansatte?
- Har SHP bidratt til å styrke høgskolens faglige omdømme/renommé og posisjon (lokalt, regionalt, nasjonalt, internasjonalt)?
- Har SHP hatt betydning for hvordan høgskolen tenker rundt forskning?

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

Intervjuguide for evalueringskomiteens møter med høgskoler som ikke har blitt tildelt SHP-midler

Intervjuene skal supplere informasjonen i høgskolenes egenverdinger.

1. Om SHP-satsingens innretning og betydning i forhold til andre støtteordninger

- Hvordan oppleves satsingens målsetninger og strategiske føringer (tildelingskriterier)?
- Har høgskolen tradisjoner for å søke eksterne FoU-midler?
- Ble satsingen i utgangspunktet oppfattet som en sentral kilde til ekstern finansiering? Hvor viktig ble satsingen ansett for å være i forhold til andre støtteordninger?
- Hvordan har vurderingen av prosjektsøknadene blitt oppfattet?
- Har satsingen vært organisert og administrert på en tilfredsstillende måte?
- Har det vært viktig å ha en egen FoU-satsing for høgskolesektoren, og er det fortsatt behov for en slik satsing?

2. Om SHP-satsingens betydning for høgskolen med hensyn til *faglig og strategisk utvikling og samarbeidsrelasjoner*

- Har prosjektene det ble søkt SHP-midler til blitt gjennomført likevel, og hvordan har de i så fall blitt finansiert?
- Har avslagene på SHP-søknadene hatt betydning for den faglige og strategiske utviklingen ved høgskolen eller for institusjonens samarbeidsrelasjoner?

3. Om SHP-satsingens betydning for høgskolen med hensyn til *mentalitet*

- Er SHP-satsingen forbundet med mer (eller mindre) prestisje enn eventuelle andre finansieringskilder høgskolen søker/har søkt bevilgninger fra?
- Har avslagene på SHP-søknadene hatt betydning for høgskolens selvtillitt og ambisjonsnivå?
- Har avslagene på SHP-søknadene hatt noen betydning for høgskolens faglige omdømme/renommé?

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

Intervjuguide for evalueringskomiteens møte med SHP-komiteen

1. Har komiteen opplevd satsingens målsetninger og faglige og strategiske tildelingskriterier som klare og oversiktlige? Har det funnet sted endringer i målsetningene og tildelingskriteriene underveis i SHP-perioden, og i så fall hvilke?
2. Har det vært utfordringer knyttet til å fordele midler på bakgrunn av de faglige og strategiske tildelingskriteriene, og i så fall hvilke? Hvilken vekt har komiteen lagt på de faglige versus de strategiske kriteriene? I hvilken grad har komiteen prioritert prosjekter som har nytte for profesjonsutøvelsen?
3. Hvordan har komiteen vurdert forholdet mellom SHP-prosjektene høgskolene har søkt om og høgskolenes strategiske planer? Hvilken vekt har komiteen lagt på institusjonenes egne rangeringer av prosjektsøknadene?
4. Har det vært utfordringer knyttet til den store faglige bredden i prosjektsøknadene og SHP-komiteens kvalifikasjoner til å vurdere søknadene og de faglige ekspertuttalelsene?
5. Hvordan har forholdet/ansvarsfordelingen mellom komiteen og de eksterne faglige ekspertene vært, og hvordan har komiteen vurdert ekspertenes faglige bedømmelser?
6. Er det andre forhold som har påvirket komiteens beslutninger?
7. Hva har vært komiteens rolle utover å innstille prosjektene til bevilgning/fatte beslutning om bevilgning?
8. Synes komiteen satsingen har vært organisert og administrert på en tilfredsstillende måte?

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

Intervjuguide for evalueringskomiteens møter med representanter for Kunnskapsdepartementet

- bakgrunnen for og intensjonene med satsingen
- SHPs rolle i forhold til andre satsinger/virkemidler rettet mot høgskolesektoren
- prioritering og oppfølging av satsingen, herunder finansiell ramme
- tildelingskriteriene for satsingen – føringene som er fastsatt av departementet i tildelingsbrevet er at tildelingene skal:
  1. bidra til at de aktuelle institusjonene bygger opp bærekraftige FoU-miljøer
  2. kunne støtte både eksisterende gode miljøer og være med på å bygge opp lovende eller ønsket FoU-virksomhet
  3. bare gi støtte til virksomhet som har en klar forankring i institusjonens strategiske planer og/eller andre institusjonelle vedtak for faglig utvikling
  4. gi en viss prioritet til gode fagfelt og fagmiljøer som ikke har så lett for å finne finansiering andre steder, for eksempel i andre programmer i Forskningsrådet
    - i tillegg har Forskningsrådet formulert føringer i utlysningene
- forholdet mellom
  - a) forskning (F) og utviklingsarbeid (U)
  - b) eksisterende og nye fagområder
  - c) profesjonsfag og disiplindefag
  - d) faglige/vitenskapelige kvalitetshensyn og strategiske hensyn
  - e) den enkelte høgskoles strategiske prioriteringer og nasjonale strategiske prioriteringer
- erfaringer med/vurdering av satsingen
- vurdering av den nåværende situasjonen i høgskolesektoren og sentrale utfordringer - også med hensyn til "de nye universitetene"

Evaluering av Strategiske høgskoleprosjekter (SHP)

Intervjuguide for evalueringskomiteens møte med representanter for Norges Forskningsråd (NFR)

- bakgrunnen for og intensjonene med satsingen
- SHPs rolle i forhold til andre satsinger/virkemidler rettet mot høgskolesektoren
- prioritering og oppfølging av satsingen – i Kunnskapsdepartementet og internt i NFR
- tildelingskriteriene for satsingen – føringene som er fastsatt av departementet og føringer NFR har formulert i utlysningene
- forholdet mellom
  - f) forskning (F) og utviklingsarbeid (U)
  - g) eksisterende og nye fagområder
  - h) profesjonsfag og disiplindefag
  - i) faglige/vitenskapelige kvalitetshensyn og strategiske hensyn
  - j) den enkelte høgskoles strategiske prioriteringer og nasjonale strategiske prioriteringer
- erfaringer med SHP-komiteens arbeid/vurderinger
- erfaringer med/vurdering av satsingen
- vurdering av den nåværende situasjonen i høgskolesektoren og sentrale utfordringer - også med hensyn til "de nye universitetene"

**VEDLEGG 7. KRITERIER FOR FAGFELLEVRDERING AV
PROSJEKTSØKNADER. NORGES FORSKNINGSRÅD**

Check contents

Norwegian content

First page

Next page

Previous page

Last page

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Project evaluation of grant applications submitted to the Research Council of Norway

Project number:

Handled by:

Activity:

Project manager:

Responsible institution:

Project administrator:

Project title:

CONFIRMATION

By completing and returning this form, I confirm the following (applies for the individual expert or panel member):

- I am / we are not aware of any circumstances that would disqualify me from evaluating this application.
- I / We have read and understood the criteria I have been asked to use for evaluating the application as well as the description of the scale of marks (Part D).
- I / We understand and accept the guidelines for evaluating applications for the Research Council of Norway (Part E).
- I am / We are qualified to conduct this evaluation.

[Check contents](#)

[Norwegian content](#)

[First page](#)

[Next page](#)

[Previous page](#)

[Last page](#)

Shortcuts

- [Part A
Expert's marks](#)
- [Part B
Evaluations](#)
- [Part C
Overall evaluation](#)
- [Part D
Scale of marks](#)
- [Part E
Guidelines](#)

Part A Summary of expert's marks

Marks will automatically be entered from Parts B and C.

To be evaluated	Criteria (click * to jump directly)	Grade							
		Not evaluated	7	6	5	4	3	2	1
X	* Scientific merit								
X	* Project management								
X	* Research group								
X	* Feasibility								
X	* International cooperation								
X	* National cooperation								
X	* Dissemination of results								
X	* Environmental, ethical and gender perspectives								
	Overall mark								

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Part B: Evaluation of the application in relation to the individual criteria

Scientific merit

The scientific quality of the research is an essential criterion in evaluating applications and, as such, is of considerable importance. The following factors should be evaluated:

- Originality in the form of scientific innovation and/or the development of new knowledge;

- Formulation of objectives, research problems and hypotheses;

- Strength of theoretical approach, operationalisation and the use of scientific method;

- Status of knowledge, literature and references;

- Where relevant, scientific scope in relation to a multi- and interdisciplinary approach shall be evaluated;

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Mark   A numerical mark is not given

Project management

Evaluation should be focused on the extent to which the project manager has the knowledge and experience required in this field of research, and his/her general qualifications to lead and organise the project. In the case of large-scale, complex projects, the entire project team should be evaluated. Special attention should be devoted to assessing supervisory skills in relation to doctoral programmes.

Mark   A numerical mark is not given

Research group

Evaluation should be focused on determining whether the research group has the requisite expertise, resources and/or infrastructure, and sufficient contacts at the national and international levels. When considering fellowship applicants, the evaluation should assess whether there is a good learning environment and whether efforts have been made to ensure that candidates complete their programmes. For overseas researcher grants, the research group abroad should be assessed.

Mark   A numerical mark is not given

Feasibility

Evaluation should focus on whether the project is realistic and feasible scientifically, organisationally, and within the stated budgetary and timeline parameters.

Shortcuts

- Part A
Expert's marks
- Part B
Evaluations
- Part C
Overall evaluation
- Part D
Scale of marks
- Part E
Guidelines

Mark   A numerical mark is not given

International cooperation

Evaluation should focus on the extent to which the project will contribute to the internationalisation of Norwegian research and/or industry in the relevant field, and the plans for accomplishing this. Further, consideration should be given to whether the selection of international partners will help to enhance the project's quality and feasibility.

Mark   A numerical mark is not given

National cooperation

Evaluation should focus on the extent to which the project will help to exploit and develop national research skills and expertise and/or build networks in the field. Further, consideration should be given to whether the selection of national partners will help enhance the project's quality and feasibility.

Mark   A numerical mark is not given

Dissemination of results

Evaluation should focus on plans for communicating results (at the scholarly and popular levels) and user contact, including target groups and the intended means of disseminating information.

Check contents

Norwegian content

First page

Next page

Previous page

Last page

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Mark   A numerical mark is not given

Environmental, ethical and gender perspectives

Evaluation should focus on the following perspectives when relevant:

- Environmental perspectives
- Ethical aspects
- Gender equality and the gender perspective

Mark   A numerical mark is not given

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Part C: The expert's overall evaluation of the application (1/2 – 1 page)

Her gis en samlet vurdering av de forhold ekspertene/panelet har vurdert i søknaden. Pek på de viktigste sterke og svake sider ved prosjektforslaget, og gi eventuelle tilleggskommentarer.

- De viktigste sterke sidene i prosjektforslaget:

- The most important weaknesses of the project proposal:

[Check contents](#)

[Norwegian content](#)

[First page](#)

[Next page](#)

[Previous page](#)

[Last page](#)

Shortcuts

[Part A
Experts marks](#)

[Part B
Evaluations](#)

[Part C
Overall evaluation](#)

[Part D
Scale of marks](#)

[Part E
Guidelines](#)

Overall mark

Not evaluated

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Part D: Description of the scale of marks

To ensure fair treatment of the applications, it is crucial that the various experts/panels interpret the scale of marks in as similar a fashion as possible. Please make sure that you are thoroughly familiar with the guidelines below.

The following descriptions of the levels in the scale are primarily applicable to the overall evaluation of the project. However, the different levels of quality that the descriptions indicate should also be applied in relation to the individual criteria, even if the text description as such is not appropriate.

NOTE! The overall mark given to the application evaluated by the expert does not comprise a mathematical average of the marks given for the individual criteria, but represents a single mark for all the various elements viewed as a whole.

7 – Exceptionally good

A project at the highest international level and of the utmost interest nationally and internationally. Publications in top journals are extremely likely. The researchers are among the very best in their field.

6 – Excellent

A project at a very high international level and of great national and international interest. Publications in leading journals are expected. The researchers are among the leaders in their field.

5 – Very good

A project of a high international calibre and of national and international interest. Publications in leading journals may be anticipated. The researchers are among the leaders in their field of research.

4 – Good

A project of reasonable international calibre, but of limited national and international interest. Publications in well-known, specialised journals may be anticipated. The researchers have a good reputation within their field of research.

3 – Fair

A project of low international calibre, with little national and international interest.

2 – Weak

A low-calibre project with very little national or international interest.

1 – Poor

An inadequate project that is of no national or international interest and significance, or a project in which parts of the application are so poorly described that it is impossible to evaluate.

Shortcuts

Part A
Expert's marks

Part B
Evaluations

Part C
Overall evaluation

Part D
Scale of marks

Part E
Guidelines

Part E: Guidelines for experts who evaluate applications for the Research Council of Norway

1. Experts who evaluate applications for the Research Council of Norway are required to read the "Guidelines on Impartiality and Confidence in the Research Council of Norway" (see link at "My RCN Website") and must agree to observe these guidelines to the best of their ability.

2. The following provisions on confidentiality apply to the evaluation process:

Persons who, in the course of their work for the Research Council of Norway or in any elected capacity, are made aware of any other person's private circumstances, or of research, company or commercial secrets, are under obligation not to use, transfer or in any other way make available such knowledge to parties not entitled to receive it, and not to make use of it in their own future activities.

The declaration of confidentiality is applicable without limit of time, or until the Research Council of Norway has released the person concerned from this requirement.

The Research Council of Norway also points out that Section 13 paragraph 1 of the Public Administration Act applies to the activities of the Research Council. Breach of a declaration of confidentiality is a punishable offence and may lead to dismissal from a position or engagement with the Research Council.

3. The application material supplied may only be used in connection with the evaluation process, and may not be copied or misused in any way. As soon as the evaluation has been submitted, the material must be physically destroyed in a responsible manner.

4. The Research Council of Norway has the right to use the evaluation to provide feedback to the applicant. The name of the expert will not appear on the evaluation (anonymous opinion) when the evaluation has been provided by an individual expert.

Once application processing has been completed, the names of the experts utilised in connection with the specific call for proposals will be made public. Within smaller-scale research communities/calls for proposals, the names of the experts employed will be published in a group to make it less obvious which experts have assessed which applications. The names of individual experts who have evaluated specific applications will not be provided. Applicants may request the names of panel members in cases where applications have been assessed by a panel.

[Check contents](#)

[Norwegian content](#)

[First page](#)

[Next page](#)

[Previous page](#)

[Last page](#)

Shortcuts

[Part A
Expert's marks](#)

[Part B
Evaluations](#)

[Part C
Overall evaluation](#)

[Part D
Scale of marks](#)

[Part E
Guidelines](#)

The Research Council wishes to point out that it maintains a database containing information about each individual expert referee, as well as his or her performance of the assigned tasks in relation to the requirements stipulated by the Research Council and the agreement that has been signed.

The Research Council of Norway is the designated data controller for this information. This information is stored in order to provide us with an updated overview over all referees utilised by the Research Council. The information is only for internal use within our organisation, and each referee has full right of access to information pertaining to him or herself.

**VEDLEGG 8. GENERELLE FØRINGER FOR INSTITUSJONSFORANKRET
STRATEGISK PROSJEKT. NORGES FORSKNINGSRÅD**

Søknadstype: institusjonsforankret strategisk prosjekt

I det følgende beskrives krav og føringer for søknadstypen. Det kan forekomme avvik og tillegg i forhold til disse kravene som i så fall er beskrevet i utlysningen.

Formål

Bidra til at forskningsmiljøer holder høy kvalitet innenfor sine ansvarsområder eller bygge opp nye miljøer på områder av strategisk betydning, gjennom grunnleggende forskning, anvendt forskning eller kompetanseoppbygging.

Kjennetegn

Prosjektet må være forankret i søkerinstitusjonens strategiske planer og/eller aktuelle fagevalueringer og fagplaner og/eller beskrivelser av kompetanseområder gitt i utlysningen.

Kostnader som kan dekkes

Relevante prosjektkostnader som personalkostnader, stipend, kjøp av FoU-tjenester, nettverkstiltak og avskrivning av utstyrsenheter som benyttes i prosjektet.

Kan søkes av

Ledelsen ved forskningsinstitusjon (universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter, institusjoner med forskning som viktig del av virksomheten).

Krav til søknaden

- Prosjektansvarlig (søker) skal være en norsk institusjon med en navngitt administrativt ansvarlig. Eventuelle unntak fra denne bestemmelsen vil være spesifisert i utlysningen
- Institusjonens ledelse er faglig og finansielt ansvarlig for utvikling og gjennomføring av institusjonsforankrede strategiske prosjekter.
- Prosjektleder bør ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse
- Det framgår av utlysningsteksten om spesielle krav til språk søknaden skal skrives på
- Søknaden vil bli vurdert i forhold til vurderingskriteriene som gjelder for søknadstypen og de krav og føringer som er gitt i utlysningen

Krav til prosjektbeskrivelsen

- Prosjektbeskrivelsen skal være på maks 15 sider inkludert referanseliste. Det er ikke mulig å laste opp et vedlegg der sidetallsbegrensningen overskrides. Sideformatet skal være A4 med 2 cm marginer, 12 pkt. skrift og enkel linjeavstand. For referanseliste og evt. figurtekst kan skriftstørrelse 9 benyttes.

Vedlegg til søknadsskjemaet:

A Obligatoriske vedlegg

- Prosjektbeskrivelse
- CV med publikasjonsliste for prosjektleder (maks 4 sider). (Kun en CV). (Sideformatet skal være A4 med 2 cm marginer, 12 pkt. skrift og enkel linjeavstand. For publikasjonslisten kan skrifttype 9 benyttes).

B Vedlegg som kreves, avhengig av utlysningen og søknadens innhold

- Bekreftelse fra aktive samarbeidspartnere
- Andre vedlegg skal kun legges ved hvis det kreves spesielt i utlysningsteksten. Vedlegg som ikke er etterspurt, tas ikke med i søknadsbehandlingen

NB. Uforpliktende støtteerklæringer skal ikke vedlegges.

C Valgfritt vedlegg

- CV til sentrale personer i forskningsgruppa (maks 4 sider pr CV)
- Forslag på inntil tre fagekspertter som antas å være habile i forhold til å vurdere søknaden.

Vurderingskriterier for søknaden

- forskningsmiljø
- strategisk betydning
- kompetansebygging
- vitenskapelig kvalitet
- prosjektleidelse
- gjennomførbarhet
- nasjonalt samarbeid
- nasjonal arbeidsdeling
- internasjonalt samarbeid
- samfunnsmessig relevans
- næringsmessig relevans
- formidling
- miljø, etikk og likestilling
- relevans i forhold til utlysningen

Se under for nærmere beskrivelse av kriteriene.

Forskningsmiljø

Det vurderes om forskningsmiljøet har nødvendig kompetanse, ressurser og/eller infrastruktur, og om det har tilstrekkelig kontaktflate nasjonalt og internasjonalt.

I forbindelse med stipendkandidater vurderes det om det er et godt læringsmiljø, og om forholdene er lagt til rette slik at kandidatene fullfører. For utenlandsopphold vurderes forskningsmiljøet kandidaten reiser til.

Strategisk betydning

Det vurderes hvordan prosjektet er forankret i søkerinstitusjonens/-bedriftens strategiske mål og planer, og/eller i aktuelle fagevalueringer og fagplaner og/eller i aktuelle fagevalueringer og fagplaner og/eller kompetansefelt. Disse kan være institusjonelle eller nasjonale.

Kompetansebygging

Det må vurderes om prosjektet vil bidra til den langsiktige kompetanseoppbyggingen på de områder som forventes å være av betydning for institusjonen.

Vitenskapelig kvalitet

Vitenskapelig kvalitet i forskningen er et sentralt og avgjørende kriterium i søknadsvurdering og vil bli tillagt stor vekt.

Følgende faktorer vil bli vurdert:

- Originalitet i form av faglig fornyelse og/eller utvikling av ny kunnskap
- Om målformuleringene er konkrete og etterprøvbare
- Om problemstillinger og hypoteser er klare
- Soliditet knyttet til teoretisk tilnærming, operasjonalisering og bruk av vitenskapelige metoder og analyser
- Dokumentert kunnskap om forskningsfronten

Der det er relevant vil faglig bredde med hensyn til fler- og tverrfaglig tilnærming vurderes.

Prosjektledelse

Det vurderes i hvilken grad prosjektleder har nødvendig kunnskap og erfaring innenfor forskningsfeltet, og generelle kvalifikasjoner til å lede og organisere prosjektet. For store og sammensatte prosjekter vil prosjektteamet bli vurdert. Spesielt vurderes veilederkompetansen ved doktorgradsutdanning.

Gjennomførbarhet

Det vurderes om prosjektet er realistisk og gjennomførbart ut fra faglig vurdering, ut fra organisatorisk vurdering, innenfor angitt budsjett og innenfor det planlagte tidsrom.

Nasjonalt samarbeid

Det vurderes i hvilken grad prosjektet vil bidra til å utnytte og utvikle den nasjonale forskningskompetansen og/eller bygge nettverk på området. Videre vurderes det hvorvidt valget av nasjonale samarbeidspartnere vil bidra til å heve prosjektets kvalitet og gjennomførbarhet.

Nasjonal arbeidsdeling

Det vurderes i hvilken grad prosjektet vil bidra til en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom FoU-miljøer.

Internasjonalt samarbeid

Det vurderes i hvor stor grad prosjektet vil bidra til internasjonalisering av norsk forskning og/eller næringsliv på området, og på hvilken måte dette planlegges. Videre vurderes det hvorvidt valget av internasjonale samarbeidspartnere vil bidra til å heve prosjektets kvalitet og gjennomførbarhet.

Samfunnsmessig relevans

Samfunnsmessig relevans er et kriterium som primært er relevant ved vurdering av anvendt og næringsrettet forskning.

Det vurderes i hvor stor grad prosjektet er samfunnsmessig relevant, ved for eksempel å kunne bidra til kunnskap/kompetanse som på kort eller lang sikt vil være av stor betydning for å møte viktige utfordringer i offentlig sektor, næringsliv og det sivile samfunn, sett i en regional, nasjonal eller global sammenheng.

Næringsmessig relevans

Det vurderes hvor stor betydning den kompetanse/kunnskap/nettverk og lignende som bygges opp i prosjektet, forventes å ha for verdiskaping i norsk næringsliv.

Formidling

Planer for formidling (vitenskapelig og populærvitenskapelig) og brukerkontakt vurderes, herunder målgrupper og formidlingsformer.

Miljø, etikk, likestilling

Følgende kriterier skal integreres i den forskningen Forskningsrådet finansierer:

Miljøperspektiver

Forskningsrådet legger vekt på prosjektenes eventuelle konsekvenser for det ytre miljø. I prosjektbeskrivelsen skal det derfor gjøres rede for om en utnyttelse av resultatene fra prosjektene vil ha miljøkonsekvenser av betydning (positive og negative). Hvis svaret er ja, må følgende spørsmål besvares: Er det forskningsbehov knyttet til disse miljøkonsekvensene? Har prosjektet definert mål eller delmål med sikte på å belyse miljøkonsekvensene?

Etiske aspekter

Forskningsrådet legger vekt på at prosjektene har en høy etisk standard. Som en hovedregel skal det i søknaden redegjøres for relevante etiske spørsmål.

Sjekklisten på <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Forskningsetisk-sjekkliste/> er utarbeidet av Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT), men er uavhengig av fagområde.

Det vises for øvrig til forskningsetiske retningslinjer utarbeidet av de nasjonale forskningsetiske komitéene og Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning.

Det vises også til øvrig informasjon på nettet under www.etikkom.no.

Likestilling og kjønnsperspektiv

Forskningsrådet legger vekt på prosjektenes betydning for likestillingssituasjonen i norsk forskning og om kjønnsperspektivet er tilstrekkelig ivarettatt i prosjektene.

Likestilling

Det er en målsetting for Forskningsrådet at det rekrutteres flere kvinner til toppstillinger i universitets-, høyskole- og instituttsektoren. Det vurderes derfor på hvilken måte forskningsprosjektene bidrar til økt likestilling ved institusjonene som er ansvarlige for gjennomføringen av prosjektene. Dette er spesielt viktig på fagfelt med lav kvinneandel.

Kjønnsperspektiv i forskning

Et kjønnsperspektiv er aktuelt innenfor en rekke forskningsområder, og det vurderes om dette perspektivet er tilstrekkelig ivarettatt i prosjektene der dette er relevant. Det kan dreie seg om hvilke problemstillinger som blir reist, og hvordan resultatene kan ha ulik betydning for henholdsvis kvinner og menn. Et krav til søknaden er derfor en årvåkenhet i forhold til slike spørsmål.

Å anvende et kjønnsperspektiv innebærer å se på hvordan kjønn og kjønnsforskjeller har betydning for hvordan mennesker innretter seg i samfunnet og hvordan samfunnet er bygd opp og fungerer. Ved å anvende et kjønnsperspektiv kan vi oppdage at kvinner og menn i en del sammenhenger har forskjellig livssituasjon, helse, tilknytning til arbeidsmarkedet osv. Å anvende eller ikke anvende et kjønnsperspektiv kan derfor ha stor betydning både individuelt og samfunnsmessig.

Relevans i forhold til utlysning

Alle prosjekter vurderes opp mot de føringer som er gitt i utlysningen til aktiviteten/programmet det søkes om midler fra.

Skrevet av: Elisabeth Westphal

Publisert: 12.08.2003

Sist oppdatert: 11.08.2010

Norges forskningsråd - Postboks 2700 St. Hanshaugen 0131 Oslo - Besøksadresse: Stensberggata 26
Telefon: 22 03 70 00 Telefaks: 22 03 70 01 E-post: post@forskningsradet.no
Henvendelser om nettsidene: webmaster@forskningsradet.no

Publikasjonen kan bestilles på
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Norges forskningsråd

Stensberggata 26
Postboks 2700 St. Hanshaugen
N0-0131 Oslo

Telefon +47 22 03 70 00
Telefaks +47 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Foto: Shutterstock
Design: Melkeveien designkontor
Trykk: Allkopi

Desember 2010

ISBN: 978-82-12-02863-0 (trykk)
ISBN: 978-82-12-02864-7 (pdf)